

גליון
מורחב

מִמִּי הַנַּחֵל

ביטאון חסידי ברסלב

שע"י מורשת הנחל

הפעילות העניפה
בחבורת הבחורים
"ייאספו"
עמ' 36-43

גליון נ"ג • אדר א"ב' תשפ"ב

א דיבור

דבר "מורשת הנחל"

לפני שבועות מספר, נדברתי עם אחד מידידי הנותן כתף להיות לעוזר במלאכת הקודש בארגון חבורות הבחורים, אודות ייעול ושיפור מסויים בגליונו, לתועלת אלפי הקוראים.

בין הדברים נסובה השיחה על תועלת קיומם של חבורות הבחורים, בתוך כך הוא מספר לי כי אחת הישיבות פנו לאחד מראשי החבורות וטענתם בפיהם, באשר שהחבורות מסתיימות בשעה מאוחרת, יחסית לשעת שכיבה של בחורי החמד מידי יום, והמה מגיעים למחרת היום עייפים ולא מרוכזים בשיעור ובסדרי הלימוד של הישיבה.

ראש החבורה הצדיק את הטענה הנכונה, ואכן מאז הוא עושה כל טצדקי לסיים בשעה מוקדמת יותר, שלא לבלבל ח"ו את סדרי הישיבה ולו במשהו. שבוע לאחר מכן, כאשר התאספו לחבורות השבועית כמנהגם, סיפרו לו הבחורים, כי המשגיח בשיבה ארגן מעין 'רב שיח' בין הבחורים, כאשר הוא הציג בפניהם שאלת מחץ: "הרי אנו לומדים כולנו בשיבה הנקראת ע"ש רביה"ק, אחת לשבוע מביאים אחד מהמשפיעים לשאת דברים להתחזק ולהתעורר בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו, ובכן שאלתי, מה חסר לכם בשיבה שאתם כה להוטים ללכת מידי שבוע לחבורות, חרף כל הקשיים?".

הרוחות התלהטו בשלהבת אש קודש, וכל בחור בתורו הביע את הרגשי לבו, מה שהוא מקבל ומחיה את עצמו בחבורות הבחורים, בשונה מהישיבה.

כאשר מבין כולם יצאו כמה נקודות יסודיות, המבטאת יותר מהכל את הקשר הרגשי, האהבה והנעימות שיש להם בהשתתפות בחבורות מדי שבוע.

לא באתי לספר זאת, אילולי זיכני הבורא יתברך, לשמש כ'עובד' אצל משמשי רביה"ק, ה"ה מארגני החבורות היקרים והמסורים שיחי, והם אשר הביאוני בחודשיים האחרונים לפעילות שיא, מאז התחדשות הרוח החיה בפעילות הקודש, לפני כשנתיים, במחשבה, התייעצויות ועשייה בקרב חבורות הבחורים בכלליות ובפרטיות.

מעט מזעיר, תוכלו לזון עיניכם בגליון הנוכחי, שהתאחר הוצאתו הודות לפעילות הרוחשת בקרב "מורשת הנחל" כאמור, ובס"ד יצא גליון מורחב, עם סקירות מתומצתות כפי שיכיל הנייר, המסיבות וכינוסים לחבורות הבחורים בכלליות ובפרטיות, החל מכנס הוקרה ויום עיון לראשי החבורות וכלה בליל שבת התאחדות כל חבורה יחד עם ראש החבורה בביתו. וגם בקרב חבורות האברכים השבת במירון לכלל אנ"ש, וכינוס "הכנה דרבה" ההיסטורי בליל פורים קטן.

ואליכם תורמים יקרים, נאמר ונודה בפה מלא: שלנו ושלכם - שלכם הוא! בתרומתכם הקבועה יש לנו את הבסיס להמשיך בפעולות הברוכות, ולהוסיף עליהן עוד וכהנה וכהנה, בכח של רביה"ק ההולך לפנינו.

העורך

המגין שלכם

השתלשלות ייסוד ביהכ"נ של חסידי ברסלב

04

הספר שלי

חידושים וביאורים בתורה הזמנית

08

ניצוץ של אור

סיפורי התקרבות

10

לאסוקי שמעתתא

ליבון דברי רביה"ק ותלמידיו

11

הכבשן

סיפורים מכבשונה של ברסלב

13

עלה לתרופה

מכתבים מאנ"ש

14

לקדושים אשר בארץ

חקר קברי צדיקים

15

מבית הגזנים

עתיקות וגנוזות

20

דער פען

תגובות על מאמרים קודמים

21

נקודת החבר

לקבל דין מן דין

23

אין פאבריק

מהנעשה והנשמע ב"מורשת הנחל"

24

"ייאספן"

המדור לחבורות הבחורים

34

להנחיל מורשה

מהנעשה והנשמע בחבורות הבחורים

36

מערכת "מימי הנחל"

שע"י "מורשת הנחל"

טל: 02-5388-949

05484-40814

פקס: 1532-5822-913

חודש בחודשו

אור המועדים וזמני השנה

אהה!

בְּעֵינֵי שְׁתֵּמִיד תִּתְחַזַּק בְּצַעֲקָה וּשְׁאָגָה לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵז טוֹב לָךְ (אוצר היראה ע"פ ליקוה"ל הלכות ערלה, ד, טז)

בימים אלה מתנהלת מלחמה בעולם. טילים, הפצצות והפגזות, הרג והרס ואבדן.

כל מלחמה שמתנהלת, בכל מקום בעולם, היא דבר איום ונורא, ומן הראוי היה שנרבה בתפילה ובקשה לבורא עולם למען השלום, בכל מקום שהוא. אבל המלחמה הזו מתנהלת ב"חצר ביתינו", ביתו של כל חסיד ברסלב באשר הוא שם, ומלבד העובדה שמן הראוי היה שנתפלל לשלומה של מלכות ולהפסקת שפיכות הדמים כפי שקראו רבותינו ביד"צ העדה"ח וזקני אנ"ש, הרי שוודאי וודאי, כאשר מאות ואלפי יהודים מעורבים במלחמה, נמלטים מבתיהם, נאלצים לברוח כפליטים ורכושם, גופם ונפשם בסכנה, הרי שוודאי וודאי שצריכים אנו להתפלל, לזעוק ולצעוק לבורא עולם לאין הפוגות: שים שלום בעולם!

סוג של שאננות אחזה בנו, שאננות מחרידה ונוראה ובלתי נתפסת. הנה זה שם, במקום מוכר לנו הדק היטב, אנשים נאלצים להתחבא במרתפים, נהרגים ונמלטים - ואנו ממשיכים בשגרת יומינו כאילו מאום לא אירע! עורו נא, אחינו!

ואם יהודי אחד, יאמר פרק תהלים אחד, או ישא עיניו אל הבורא באנחה אחת - והיה זה שכרינו.

ומעבר לדבר הברור ומובן מאליי הזה, הבה ונצא לרגע לרחובה של עיר, לזעוק זעקה גדולה ומרה:

כל חסיד ברסלב, בכל מקום שהוא, זוכר את התלאות אשר עברנו לקראת ראש השנה תשפ"א. את הצער, את הכיסופים, את הכאב, את המאמצים, את הבכיות, את הנסיעות בדרכים לא דרכים.

אין איתנו יודע עד מה, ואין איש יודע כיצד יתפתח המצב באוקראינה. אולם בענין ראש השנה, נראה שסוג של אדישות או חזות באנ"ש. "יהיה טוב", "לא משנה כיצד יתפתח המצב - נוכל לנסוע לאומן".

אולם ההנחה הזו רחוקה מאוד מהמציאות. מצב המלחמה באוקראינה, הסכנות וחוסר היציבות, עלולים להמשך זמן רב מאוד, ואין איש יכול לומר מה יהיו התוצאות ואיך תיראה אוקראינה בחודש אלול תשפ"ב.

ואם כן, מלבד התפילות למען שלום המלכות כעת, הרי שעלינו כבר כעת לזעוק זעקה גדולה ומרה, לשפוך תפילה ושיח בכל עת מצוא כבר עכשיו, להוריד את הדמעות כבר עכשיו, לעורר את הכיסופים כבר עכשיו, לקרוע שערי שמים כבר עכשיו, כדי שלא נתעורר מאוחר מדי.

כוחה של הצעקה הוא כוח עצום. שום דבר לא יכול לעמוד בפניו. כולנו יודעים זאת, כולנו למדנו הרבה מקורות מחז"ל ועד רביה"ק על כח התפילה והצעקה. אולם עלינו לזכור זאת כבר כעת! עכשיו! היום! לא בחודש תמוז בואך אב.

במקום להיות מוכנים למסור את הנפש בחודש אלול, הבה ונצעק כבר עכשיו, ונזכור ש"צעקה מעמק הלב הוא גם כן בחינת מסירת נפש".

ואם יהודי אחד, יאמר פרק תהלים אחד, או ישא עיניו אל הבורא באנחה אחת - והיה זה שכרינו.

ויהי רצון שיהיה: א פרייליכן פורים! און א לוסטיגן תמיד!

אחד מהיסודות העמוקים והיסודיים ביותר, היא הצעקה. להרים עינים לבורא עולם - ולצעוק. כשיש מוחין, כשיש דעת, כשאתה יודע איפה אתה עומד וכשאתה לא יודע איפה אתה עומד - תצעק.

תצעק. בקול רם - או בקול דממה דקה, אבל תצעק! לא משנה באיזה מצב אתה: בגלות מצרים, במ"ט שערי טומאה - ויזעקו; לאחר חתימת גזר הדין במעשה אחשוורוש - ויזעקו.

יש, אנו מוכרחים לומר, הבדל בין הזעקה שלפני פסח לזעקה שלפני פורים. בעוד שבפסח נזעקה הזעקה מלב דואב ומגו שפוף מעיניו מצרים, הרי שבפורים החל נס הגאולה בזכות צעקתו של היחיד, מרדכי היהודי.

כאשר עלה הבוקר היתה הממלכה שקטה. שבע ועשרים ומאה מדינה, מלכות אחשוורוש, קמה לאותו בוקר בדיוק כפי שקמה לבוקר שלפניו. איך קיבלו יהודי הממלכה, בכל מקומות מושבותיהם, את הבשורה המרה על הדת שניתנה בשושן - איני יודע. מה אנחנו כן יודעים?

ו"מִרְדֵּכִי יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה - וַיִּזְעַק זַעֲקָה גְדֹלָה וּמְרָה". וכי רק מרדכי ידע? הלא הדת היתה גלויה לכל העמים! אלא, כפי שביארו חז"ל, מרדכי ידע את שורש הגזירה, "שהסכימו העליונים לכך"; וידע את הסיבות לגזירה; וידע שהגזירה נחתמה, ובכל אופן - לא שת ליבו למאום: ויזעק זעקה גדולה ומרה!

ומכאן, החל להתגלגל נס הפלא העצום - נס פורים.

אבל כוחה של הזעקה אינו רק בהצלה, בגאולה מצרה, אלא מפתח כללי בעבודת השם, בכל מצב ובכל דרגה:

"דְּבַרֵּי הַצִּדִּיקִי-אֶמֶת, שְׁמַחְזִקִין אוֹתָנוּ לְהִתְחַזֵּק בַּהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וּמוֹדִיעִים לָנוּ כִּי אֵין שׁוּם יָאוֹשׁ בְּעוֹלָם כָּלָל, דְּבָרִים אֵלּוּ צָרִיכִין אֲנַחְנוּ לְזַהֵר בָּהֶם לְהַכְנִיסָם בְּלִבָּנוּ כְּטַל וְכַמָּטֵר, שֶׁזֶה בַּחֲנִינָת מַה שְׁאָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלֹמֹה בְּשִׁירַת "הָאֲזִינוּ", שֶׁכֵּלָה מוֹסֵר וְהַתְעוּרָרוֹת וְהַתְחַזְקוֹת גְּדוֹל לְבָלִי לְהִתְיָאֵשׁ מִן הַצַּעֲקָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם, אֲפֹל חָרַב חֲדָה מִנְּחַת עַל צִנְאוֹ שֶׁל אָדָם, חֵס וְשְׁלֹמֹה, כִּי לֹא יֵשֶׁה ה' אֶת עַמּוֹ כִּי רִבִּים רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ וְכו', כְּמִבְּאֵר בְּפָנִים. וְעַל-כֵּן הִזְהִיר לָהֶם בְּיוֹתֵר שֶׁיִּזְדָּוּ הֵיטֵב כָּל זֶה, וְאָמַר שֵׁם: "יַעֲרַף כְּמָטֵר לִקְחִי, תִּזְל כְּטַל אֲמַרְתִּי", כִּי כְּמוֹ הַטַּל וְהַמָּטֵר שֶׁיּוֹרְדִין טַפַּת מִיָּם בְּאַרְץ, וְאַחֵר כִּף צוֹמֵחַ מֵהֶם צִמְחִים נִפְלְאִים, כְּמוֹ כֵּן צָרִיכִין לְהַכְנִיס הַדְּבוּרִים אֵלּוּ בְּעַמְּק הַלֵּב הֵיטֵב, עַד שֶׁיִּצְמָחוּ בְּלִבָּם וַיַּעֲשׂוּ פְרוֹת טוֹבִים. כִּי דְבָרִים אֵלּוּ לְהִתְחַזֵּק בַּהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, צָרִיכִין לְהִזְדָּוֶה הֵיטֵב וְלִהְיוֹת דָּבָר, לְהִבִּין הֵיטֵב רַמְזוֹתָיו שֶׁל הַצִּדִּיק, עַד הֵיכֵן עַד הֵיכֵן צָרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לְעוֹלָם, כִּי אֵי אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר כָּלָל כָּל הַצָּרָה בְּדְבָרִים הֵלֵל, שֶׁזֶה בַּחֲנִינָת מַה שְׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלֹמֹה, אַחֵר שֶׁסִּפֵּר כָּל צְרוּתָיו, וְאֵיךְ שֶׁהִכְרַח רַק לִשְׁאֵג וּלְצַעֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד כָּל הַיּוֹם, בְּבַחֲנִינָת "עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חֲסִיד אֱלֹהִים לְעַת מִצּוֹא, רַק לְשִׁטָּף מִיָּם רַבִּים אֵלָיו לֹא יִגְעִיגוּ וְכו'", וְסִים אַחֵר כֵּן: "אֲשַׁכִּילָהּ וְאוֹרָה בְּדֶרֶךְ זוֹ תִּלְךְ אֵיעֲצָה עָלַי עֵינַי", כִּי עֵדִין אֵי אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר לָךְ כֵּן בְּפִרְטִיּוֹת, רַק אֲנִי מְרַמֵּז לָךְ בְּעֵינֵי שֶׁאֵל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דְּחִיָּה שְׂרוּצִין לְדַחוֹת אוֹתָהּ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵן מֵהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבְּאֵין עָלֶיךָ מַעֲצָמָה, הֵן מֵהַדְּחִיּוֹת הַנִּמְשָׁכִים מֵאַחֲרֵים וְכו' עַל כָּלֵם אֵל תִּסְתַּכֵּל כָּלָל, רַק תִּבִּין דְּבָרִי, שֶׁאֲנִי מוֹרָה לָךְ הַדְּרָה וּמְרַמֵּז לָךְ

עיה"ק ירושלים תובב"א - פרק י"ד (1)

ביהמ"ד הגדול במאה שערים

קניית השטח

בהתקבץ התרומה הנכבדה יחסית, לקח על עצמו הרה"ח ר' אליהו חיים רוזין את עול הבנייה בפועל, והחל תיכף ומיד במסע חיפוש אחר מגרש מתאים.

הצעות עלו וירדו. בין השאר עלתה הצעה לקנות את השטח ברח' אבינועם ילין, היכן שממוקמים כיום מוסדות קרלין סטולין, אך חשובי אנ"ש, בראשם הרה"ח ר' שלמה וועקלסער זצ"ל, העדיפו את המגרש שהוצע בפנית הרחובות מא"ש - סלנט, בין היתר בשל הדעות שהוא שוכן עדיין בתוך ירושלים העתיקה שלפנים מן החומה. בשטח זה שכן מגרש שהיה בקטגוריה של 'רכוש נטוש', ועליו שכנה בעבר מאפייה ולידה טחנת הקמח "טחן" שכבר הפסיקה פעולתה במגרש כ-20 שנים קודם לכן ועברה למקום אחר. כאשר התקבלה ההחלטה, התגייסו אנ"ש לסייע בהשגת המימון, ומינו לאפוטרופסים את ר' משה כהן אקסל, ר' משה ירוסלבסקי, ר' בנימין זאב חשין, ר' לוי יצחק בנדר ור' אליהו חיים רוזין ובנו ר' קלמן שעמד לימינו בכל עת למען בניין בית המדרש. תמיכה נכבדה לקניית השטח התאפשרה בזכותו של הרה"ח ר' אברהם שטרנהרץ זצ"ל לאחר שהוכיח לשלטונות את בעלותו על הדירה שהיתה לו בעיר העתיקה.

קניית השטח הסבה שמחה גדולה לאנ"ש, כפי שמבשר הרה"ח ר' אלחנן

בפרקים הקודמים קראנו בשקיקה על הטלטולים הרבים שעברו אנ"ש משכונה לשכונה ומביהמ"ד למשנהו, כאשר בכל מקום מנסים בכל האמצעים להקים בית מדרש לתורה ועבודת ה', כדי שאנשי הנחל נובע יוכלו להתלכד יחד ולהתוועד בכל עת מצוא.

לאחר שסקרנו את בתי הכנסיות במרחבי ירושלים עיה"ק ומחוצה לה, הבה ניקח אתכם, קוראים הנכבדים, אל תקופת זמן שלפני כ-70 שנה, בשנים בהם באו גדולי אנ"ש להחלטה כי הגיע הזמן לבנות בית גדול לכבוד רביה"ק, להיות מגדל אור לאנ"ש בכל מקומות פזוניהם.

בסדרת הפרקים הבאים נצמד בעז"ה שלב אחרי שלב ונתוודע לפרטים נדירים ובלתי ידועים, על בניית בית מדרשנו הגדול במא"ש, הנקרא בפי כל "השול", המקום אשר זקני אנ"ש קבעו בו את מקומם לתפילה, תורה ועבודת ה', התבודדות, קימת חצות וכו'.

אין צריכים לנו ולשכמותינו לספר על הקדושה החופפת את הבנין הגדול הזה על כל אגפיו, קומותיו ומבואותיו. דלה העט לתאר את ההשתוקקות וכיסופים הספוגים בקירותיו, התפילות שנשפכו בהיכליו, התורה והעבודת ה' ששקדו ועמלו במבואותיו. אנו נספר רק על השתלשלות בנייתו, עם סיפורים הקשורים בו. שכן כמו בכל דבר שבקדושה, וביותר בענייני רביה"ק, לא היתה הדרך סוגה בשושנים, ובניית הבית הזה כלל לא באה בקלות. הן אמנם שסקירה מלאה ורחבה לא יכילו אפילו עשרות גליונות... אך לא באנו כי אם לנגוע באפס קצה העובדות הנפלאות, ללמוד מהם מסירות נפש מהי וכוחו של הצדיק מהו, לגלות לדורות הבאים "חזו כמה נפיש חילא דאילנא!".

ועיר האלקים מושפלת...

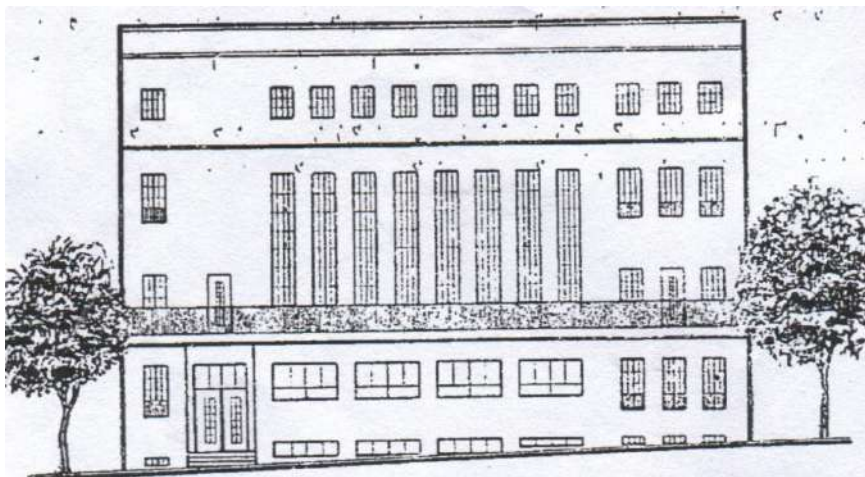
ראש השנה שנת תשי"א.

הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר שעלה ארצה לפני כשנתיים, מצטופף יחד עם אנ"ש בביהמ"ד הקטן, שאינו אלא דירה בת שתי חדרים קטנים שהוסבה לביהמ"ד (ראה מימי הנחל מ"א - מ"ב). הוא שם אל לבו את מצוקתם של אנ"ש, שב"ה עם השנים גדל מספרם והתרחב. המשפחות גדלו, מקורבים חדשים הצטרפו, והמקום נעשה צר מהכיל את כל הקהל הקדוש. ובראש השנה לאחר התפילה (שהתקיימה באותה שנה בהיכל ישיבת "חיי עולם"), הודיע בפני באי הקיבוץ את צערו - צערם של אנ"ש, כשהוא זועק במר לבו "תשתכנה אבני קודש בראש כל חוצות", ובבכיותיו הוא מעורר את אנ"ש שכל אחד יקמץ מפתו בשביל לבנות בית ראוי לשמו למען כבוד רביה"ק.

אנ"ש התעוררו מאד נוכח הדברים החודרים כליות וכל אחד קיבל על עצמו לתרום סך 200 ל"י, כאשר ר' לוי יצחק עצמו תורם את כל אשר היה לו למען בניית בית נצחי לחסידי ברסלב.

הבית בהיבנותו - החלק הראשון (היכן שנמצא היום היכל ה"כולל")

זכנית הבנין המרכזי-בית מקדש מעט-ישיבת וביהכנ"ס של "חסידים ברסלב"

תוכנית הבנין

פיוי כח מהנהלת הישיבה. לצורך כך פתח ר' צבי יוסף בביתו כעין משרד עבור צרכי בית המדרש וישיבת אור הנעלם, כשהוא מקדיש שעות רבות לסייע בכל אשר ביכולתו בכינון הבית הקדוש הזה, ומדי תקופת זמן היה שולח לא"י סכומי עתק מאשר השיגה ידו, עבור בניין בית המדרש ועבור קיום הכולל של ישיבת אור הנעלם. מעין בבואה מהאבה שרחש לו רלו"צ ניתן לראות בחילופי המכתבים הרבים ביניהם שהודפסו בספר הנפלא "תמימי דרך", בהם משתף אותו רלו"צ בכל צעד ושעל בהתקדמות הבניה ובהמשך כינוס וביסוס הכוללים וכו'.

כן דיבר על לב הרה"ח ר' משה ירוסלבסקי שנתן 2000 לירות לבניין ביהמ"ד, ובהמשך אף מימן מכספו את בניית המדרגות בבית המדרש וגם הלווה 10,000 לירות עבור הבנייה. לאחר זמן הצליחו לפרוע לו רק אלף לירות, ועל השאר הוא מחל בטוב לבו...

רבי משה בורשטין היה אף הוא חלק מלהט העשייה, על אף שלא היה מתושבי "מאה שערים" ואת מקום תפילותיו קבע בקטמון שכונת מגוריו, בבית הכנסת שהתנהל תחת גבאותו, הוא התנדב להשיג סכומי כסף עבור הבנייה ועבור כולל "אור הנעלם", כשהוא מעורר את חמורת מרת חיה בריינא סלוביק, להפריש חלק מכספי הפיצויים שקיבלה מגרמניה, עבור בניית חדר בביהמ"ד הגדול, וכך אכן עשתה.

בין אלו ששרטטו את תוכניות הבנין היה ר' דוד צבי כוכב לב, נכד מוהרנ"ת. הוא אף עיצב בידיו את ארון הקודש המפואר העומד על תילו עד היום, שנתרם על ידי ר' יצחק יונגריץ - פשיסחער (חמיו של ר' קלמן רוזין). בין היתר הוא דאג לתקציבים שונים ולתרומות למפעלות חסידות ברסלב.

בין העושים והמעשים אנו מוצאים גם את הרה"ח ר' גדליה קעניג, ר' יחיאל גרינוואלד ובני ר' יחזקאל מנדליאל שסייעו גם הם בסכומים הגונים לפי יכולתם. עוד אנו נפגשים בתרומה על סך 20,000 ל"י מגיסו של ר' לוי יצחק.

ר' יצחק יונגריץ, שהיה אדם אמיד, לבד מזה שמימן את בניית הארון קודש המפואר אף תרם את מרצפות ההיכל בהטעימו, כי למעלה בשמים הרי שוקלים את המצוות והעבירות והוא חפץ שיחושב לו גם משקלם הרב של המרצפות... לצדו בתרומת המרצפות עמד גם הרה"ח ר' משה כהן אקסל שהפקיד סכום עתק בגמ"ח לטובת קניית המרצפות.

ספקטור במכתב לבנו, אור ליום ו' ה' אדר תשי"ג: "ע"ד שאלתך אודות הבנין ביהכנ"ס, הענין הוא כך כידוע ירושלים עיה"ק מבורכת בבתי כנסיות למכביר הן מעדת הפרושים והן מעדת החסידים בבתי כנסיות מפוארים ונכבדים, אחת היא היחידה במינה עדת הברסלבאית, שיש לה שני חדרים קטנים שכורים (ה"ה בית מדרשנו ברחוב עונג שבת. א"ה) ובראש השנה ויום הכיפורים מוכרחים לשכור אולם בית התבשיל אצל ישיבת חיי עולם ולא לכבוד שם רבינו ז"ל בזה, נתעוררו אנ"ש לבנין ביהכנ"ס לכבוד ולתפארת ע"ש רז"ל, וממילא יהי' גם מקום לישיבת בחורים ולחינוכם, והשי"ת הזמין מגרש לקנות במחיר 5000 ל"י וג' אנשים נדבו מיד 2500 ל"י - ודלת העם נדבו ג"כ כ"א איש כפי יכולתו מאה או ב' מאות ל"י, ועיקר העסקן בזה הוא הוא ה' אל"י חיים רוזין, אחד - מחמת שהוא מסוגל לזה... וגם חפץ לבסס ישיבתו אשר כמעט נופלת, ורוצה להכין עצמו גם לנסוע לאמריקא למטרה זו. " (גנזי אבא, קפ"ד).

בורא עולם בקנין

לאחר שרכשו את השטח כדת וכדין, קרב ר' אליהו חיים אל מלאכת הבניה במלא המרץ והכח. בכח הביטחון והעוצמה האגורים בקרבו, לא נרתע נוכח הקשיים שנערמו בדרכו מבית ומבחוץ, וללא כל פרוטה בכיסו התקשר בחוזים עם קבלני בנייה. ועוד טרם היה לו גרעין של הכנסה כתב המחאות לתאריכים מאוחרים, לפני זמני הבנייה המתוכננת, העיקר שכבר יתחילו לבנות את הבית הקדוש. בהיותו בטוח בסיעתא דשמיא ובכח הצדיק אשר למענו הוא פועל ובונה. ואכן כפי שמעידים בעלי ידיעה, אף צ'ק לא חזר!

כאן המקום לציין, כי מי שייכנס כהיום להיכל ביהמ"ד הגדול בלילי שבת או בשאר יומא דפגרא, לא יימלט שלא תעלה בליבו המחשבה: 'מדוע לא בנו היכל גדול יותר להכיל את ריבוי המתפללים?', אולם זקני אנ"ש עוד זוכרים כי בתחילת ייסוד הבנין היו רבים שלעגו לר' אליהו חיים לאמור: "שביל מי הנך בונה בנין כה ענק?!", שכן בימים ההם לא מנו חסידי ברסלב בכל רחבי ארץ הקודש יותר מכמה מנינים בודדים. אך ר' אליהו חיים איש החזון והמעש, ראה מול עיניו את חזון העצמות היבשות ואת חסידות ברסלב הקמה לתחייה, עד שיהיה כל בנין בית מדרש מלא עד אפס מקום.

מעמד הנחת אבן הפינה צנוע התקיים בהשתתפות זקן אנ"ש הרה"ח ר' אברהם שטרנהרץ זצ"ל, שהתבטא פעם "זה הבנין יהיה המקום שמשוה יתפלל שם!"... והרה"ח ר' צבי אריה רוזנפלד, שהיה אז בארץ הקודש, כובד בהנחת אבן היסוד.

אנ"ש נרתמים לעזרה

כאמור, לאחר שהתחילה ההתעוררות לבנין בית ה', נרתמו כלל אנ"ש לסייע כל אחד כפי יכולתו.

לצורך כך, רתם הרה"ח ר' לוי יצחק את ידידו מגלות סמרקנד, הרה"ח ר' צבי יוסף - הערשל ואסילסקי, שהתגורר בארה"ב והלהיב את לבבו להטות שכם לבנין הבית בעושה ובמעשה לפעול ולהפעיל.

ר' הערשל, שלבו היה תמיד ער לכל צרכי רבינו, לקח על עצמו להיות לעזר ואחיסמך בבניית הבית הקדוש הזה, ולשם השגת מימון קיבל

סיפורה של משפחת לאזאר

זעליג לאזאר נולד בעיירה ברסלב שבאוקראינה, לאביו שהיה נמנה על חסידי מאנאסטרטש.

בילדותו למד זעליג אצל מלמד שהיה נמנה על עדת חסידי ברסלב, ועם השנים הוא נקשר אליו בעבותות אהבה.

בשנת תרע"ז, בהיות זעליג בחור כבן 19 היגר אביו יחד עם משפחתו לאמריקה - ארץ הזהב. כשהמלמד שלו מחזקו לעמוד כצור חלמיש נוכח הנסיונות הקשים והמרים האורבים לו שמה, במיוחד על שמירת שבת קדשינו, שכידוע, באותם ימים דרשו בעלי העסקים מהעובדים להתייצב לעבודה 7 ימים בשבוע כולל ביום השבת רח"ל, כשהאימרה היתה ידועה בפי כל מעביד: "אם אתה לא בא לעבודה ביום השבת אל תבוא גם ביום ראשון!"...

ואכן אביו של זעליג מתגלגל מעבודה למשנהו עקב שמירת השבת. וכאשר המצב הכלכלי בבית לא השתפר, בא זעליג מיועדנו ליד החלטה, לבוא לעזרת אביו בפרנסת המשפחה.

זעליג, שגם הוא התגלגל מעבודה לעבודה, כשמדי יום ראשון מצא עצמו מפוטר מהעבודה בעקבות הקפדתו על שמירת שבת, הגיע ביום מן הימים לנקודת שבירה וכבר החליט כי הוא לא יכול יותר ובלית ברירה יחלוק את גורלם כשל מרבית המהגרים אז לאמריקה ויעבוד גם בשבת ה"..."

לילה. והנה בחלומו הוא רואה את המלמד שלו, הברסלבר, פונה אליו בתמיהה רבתית: "כך לימדתי אותך?! כך חינכתי אותך, כדי שתחלל שבת?!..."

זעליג התעורר משנתו שטוף זיעה וכולו נסער. דמותו הטהורה

ר' זעליג ולימינו חתנו ר"ש טלסניק, בחנות הבשר הכשרה בשיקאגו

יזכר לטובה הרה"ח ר' דוד רוזנפלד שסייע בחיבור ביהכ"נ לחשמל לאחר סירובה של חברת החשמל, כך גם שאר אנ"ש שסייעו כל אחד במה שיכול, ואחרים שהצליחו להשיג תרומות מגופים שונים.

המסע לחו"ל

על הסכומים הגדולים שנאספו ע"י אנ"ש כאמור, עדיין חסרים היו סכומים כפולים ומכופלים, כדי לראות את הבנין עומד על מכוננו. לשם כך כיתתו ר' אליהו חיים רוזין ור' לוי יצחק בנדר את רגליהם בין נדיבי עם ברחבי הארץ לקבץ את הכסף הדרוש, כמו שרלוי"צ מספר במכתב: "אתמול הייתי עם ר' אליהו חיים בבני ברק, מיר האבן מקבץ א ביסל געלט וגם פה בירושלים עשינו קצת אבל הוא מעט דמעט"...

בהיעדר ברירה אחרת, חשב רלוי"צ לטלטל עצמו אל מעבר לים להתרים את אחב"י אשר שם, אך היות שעמד לפני טיפול רפואי נבצר הימנו הדבר, והפור נפל על ר' אליהו חיים לנסוע בשליחות כל אנ"ש להשיג את הדרוש עבור השלמת הבנין.

חודשים ארוכים שהה על אדמת ניכר, כשהוא מכתת רגליו בין נדיבים ושועים וגם בהיכלי בתי הכנסת ועוד, כאשר פרוטה לפרוטה מצטרפת... בדרכו ביקר בערים שיקגו, דטרויט, טורנטו, ניו יורק, לונדון ועוד... בגודל מסירות נפשו לענין קדוש זה, אף ויתר על איסוף כסף לצורך נישואי בתו שהתקיימו באותו זמן, והשקיע את כל מעייניו לצורך בנין הבית.

בעת שהותו באמריקה ניצל את ההזדמנות על מנת לדבר ולהחזיר יראת שמים בלב בני המקום, כאשר הרה"ח ר' ישראל אבא רוזנפלד, שגירם של אנ"ש בארה"ב, תומך בידיו ועומד לו לעזר בעושה ובמעשה. כן ביקר אצל הרה"ח ר' הרשל ואסילסקי שהתגורר בווייליאמסבורג העיר, שהיה כאמור מנהל המשרד בארה"ב.

בהיותו בטורנטו התאכסן בביתו של הרה"ח ר' אברהם יהודה יעקובוביץ זצ"ל, שאירחו ברוב כבוד ויקר, ואף היה לו לעזר בגיוס הכספים אצל בני המקום. לימים העיד ר' אברהם יהודה כי התפלא מעבודותיו הנפלאות של ר' אליהו חיים, ביניהם קימת החצות והתבודדות, שלא פסק מהם גם בימי טלטולו באותם הימים.

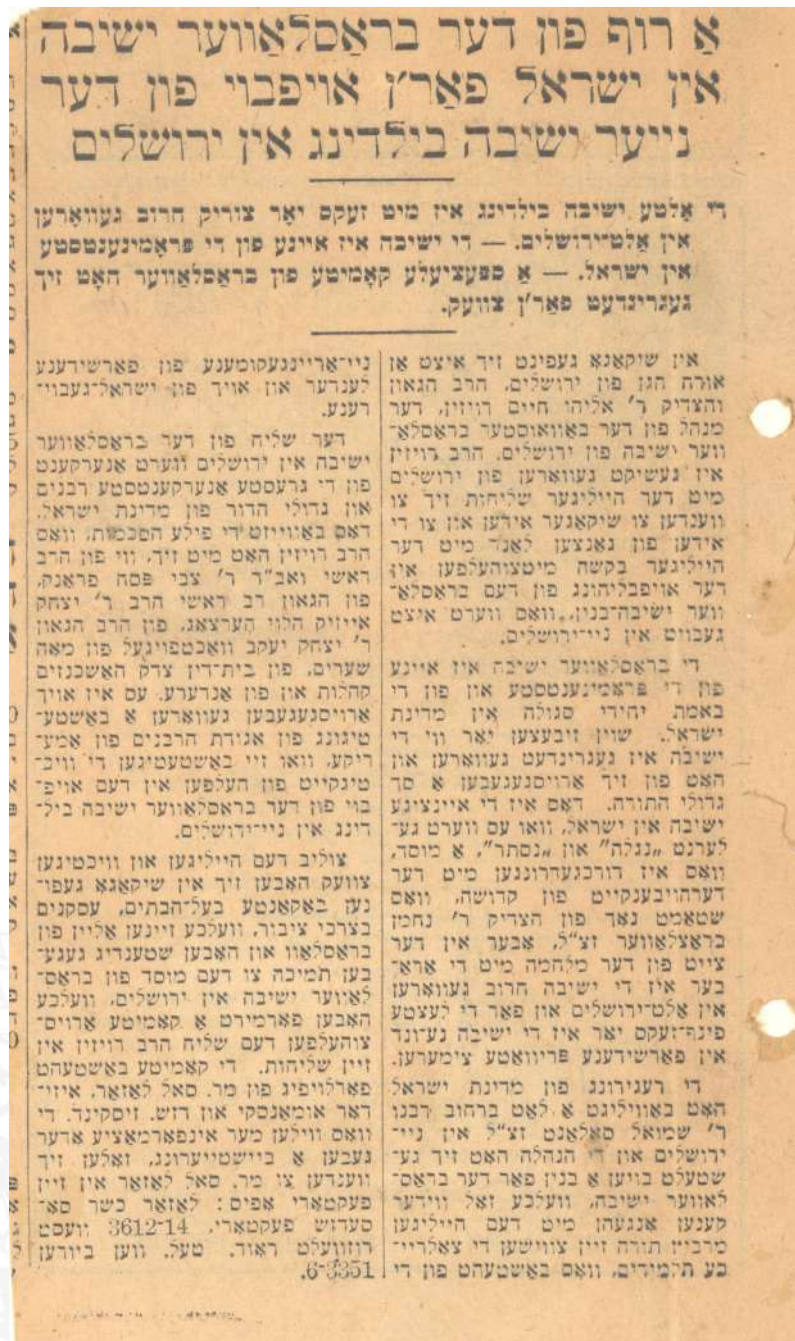
כאמור, שהה ר' אלי חיים בין היתר בעיר שיקגו. עיר זו היתה מפורסמת באותן הימים ככזו שתושביה אינם אוהדים את חסידי ברסלב יתר על המידה. אולם ר' אליהו חיים לא נרתע מכך, ולאחר בירורים שמע על יהודי בשם ר' זעליג יהודה לאזאר, שיש לו מקום חם בלב לעניינו של רביה"ק ולחסידי ברסלב.

ואכן, אך שמע ר' זעליג מר' אליהו חיים כי מדובר בבניית בנין לחסידי ברסלב, הביע מיד את רצונו לתרום את כל עלות יציקת הגג (של הקומה הראשונה, המשמש כיום כרצפת ביהמ"ד הגדול בקומה העליונה...) ותיכף כתב המחאה על כל הסכום.

תוך כדי שר' אליהו חיים נכנס עמו בדברים, התברר לר' זעליג כי ר' אליהו חיים מחתן באותה תקופה את בתו עם חתנו ר' יוסף חיים בלויא, ולא די שאין לו עבור הוצאות החתונה גם אין במחשבתו לנסוע חזרה לארץ ישראל לחתונה, מחמת שעדיין לא השלים את כל הסכום הדרוש לו להוצאות הבניה... על אתר נרתם ר' זעליג ונתן לו את כל הסכום עבור הוצאות החתונה, בתוספת עלות שני כרטיסי טיסה אחד לא"י לחתונה והשני לחזור לארה"ב להמשיך בגיוס הכספים הנדרשים.

כולנו בודאי תמהים, כמו ר' אליהו חיים בשעתו, מיהו ר' זעליג האלמוני שנותן כל כך הרבה עבור חסידי ברסלב?

ובכן, התשובה נעוצה בסיפור חייה המופלאים של משפחת לאזאר, וכך היה מעשה.

כתבה באידיש, בעתון שי"ל אז בשיקאגו, המספרת על ר' אליהו חיים רוזין שבא בשליחות קודש לבנות בנין ישיבה חדש בירושלים עבור חסידי ברסלב.
בין היתר נכתב: "בשיקאגו התארגנה ועדה בראשות מר זעליג (סאל) לאזאר, ואלו הרוצים להעביר את תרומתם יוכלו להביאה לחנות "לאזאר כשר"

להשתקע בארץ הקודש. כאן נעשה שותף בחנות הבשר 'מטעם חפץ חיים', המתנהלת עד היום בידי משפחתו וצאצאיו.
ר' שמעון נפטר בשנה האחרונה, בהשאירו אחריו בנים ובני בנים יראים ושלמים שבלבם נחקה לדורות מסירות נפשו של המלמד לחינוך הטהור.

של המלמד האהוב ניצבה עדיין חיה למול עיניו ועל אתר הוא חוזר בו מרצונו לעבוד בשבת.

חלפו חודשים מספר, ושוב הגיעו מים עד נפש והוא נכנע וגמר בלבו לעבוד שבעה ימים בשבוע, ושוב, מופיע המלמד בחלום: "זליג, כך לימדת אותך?!"...

אחרי הישנות החלום פעמיים ושלוש, הוא גמר אומר: יהא אשר יהא, לא אעבוד בשבת!

כמוצא אחרון, הוא החליט לפתוח עסק פרטי. אמר ועשה, ולאחר נישואיו הקים זעליג, מהכספים שקיבל כמתנות לחתונה, אטליז קטן בשם "לאזאר כשר" (lazar kosher), ורווח כפול בידו: גם שמירת שבת וגם כשרות הבשר, שהיתה אז בשפל המדרגה.

נוכח מסירות נפשו לשמירת השבת זכה וההצלחה האירה לו פנים ותוך זמן קצר הפך האטליז למעוון של שומרי הכשרות, כאשר רבני העיר עצמם הפכו ללקוחות נאמנים שנהנו לרכוש בשר בחנות שזוכה לכשרות מהודרת.

מאז שמר תמיד אהדה ואהבה לחסידי ברסלב, וכעת כאשר ר' אליהו חיים פנה אליו בדבר חשוב זה, מצא הזמן לפרוע את חובו, כן פרסם את עצמו ככתובת לכל מי שרוצה אף הוא לתרום עבור חסידי ברסלב (ראה תמונה).

דמותו של המלמד נותרה תמיד לנגד עיניו של זעליג, והיא זו שנתנה לו את הכח להמשיך ביראת ה' ואמונה תמימה על אף מגוריו באמריקה החומרית, ואף בגשמיית שמר על הכרת הטוב למלמד ועד לפרוץ השואה היה שולח לו סיוע כספי, חבילות מזון וכדומה. (יצוין, כי לצערנו לא ידוע לנו שמו של המלמד, ונשמח לקבל מידע)

גם בשנים המאוחרות יותר כאשר התחיל ר' פנחס טייץ לנסוע לרוסיה להביא תשמישי קדושה וכדומה ליהודים המתגוררים מאחורי מסך הברזל, נתן ר' זעליג תרומה נכבדה בסך 500 דולר, בשל החיבה שהיתה לו ליהודי מסירות הנפש ברוסיה הקומוניסטית, כאשר הוא רואה מול עיניו את המלמד לו הוא חייב את חייו הרוחניים.

לסיום מעשה פלא זה, ראוי לציין את אשר העיר אחד מאנשי להמליץ על פי לשון הגמ' במסכת שבת "כסי רישך דתהוי עליך אימתא דשמיא" - כסה ראשך כדי שתהיה עליך יראת שמים, שכאן התקיים ההיפך: יראת השמים של המלמד באוקראינה בנתה את כיפת בית מדרשנו...

בשנת תשט"ז ביקר ר' שמעון טלסניק, חתנו של ר' זעליג, בארץ ישראל. בעצת ידידו ר' יהודה ליבנשטיין משיקגו הוא עלה לביתו של ר' בנימין זאב חשין לחזות בפניו ולהביא פריסת שלום משיקגו. מאותה פגישה, ובמשך השנים הבאות, זכה לקירבה מיוחדת אצל החסיד ר' וועלוול וכך כאשר עמד לחזור לחול' ליווהו לבית הנתיבות - במחווה נדירה ביותר - ר' אליהו חיים רוזין ור' בנימין זאב חשין.

בביקורו של ר' וועלוול חשין בארה"ב (עליו נרחיב בהמשך), הוא עודד את ר' שמעון טלסניק לעלות לארץ ישראל כשהוא מבטיח לו הצלחה בפרנסה ונחת מהילדים, וכך שלש שנים לאחר פטירת חותנו ר' זעליג בשנת תשכ"ט, מכר את מפעל הבשר שקיבל בירושה מחמיו ועלה

כלל הראשון 'מיניה וביה' על דרך העבודה [ח"א]

והדיין המחדשים הלכות מביאים ראיות מכמה וכמה מקומות, וכן הוא בקבלה ונסתרות התורה וכן הוא דרך התורה להביא רא"י ממקום אחר כי התורה עניה במקומה ועשירה במקום אחר 'כי התורה נקרא עניה במקומה ועשירה במקום אחר, שצריך להביא ראיה ממקום אחר. ולכך נקרא חכמה, על דרך (קהלת ז): "אמרת אהבתי חכמה והיא רחוקה ממני" (ליקו"מ קה).

וכך הוא בהשגת הצדיקים הגדולים שעולים למקום שעולים וממשיכים תורה, שצדיק שעולה למקום מסוים כדי להוריד השגתו הוא מוכרח להשיג כמה השגות ממקומות שונים וכך הוא משיג הדבר היטיב.

אך היחידה הדורות כל תורתם והשגתם נמשך ממקום שלא השיגו אדם מעולם ושם במקום ההוא הם משיגים את ההשגה בשלימות מבלי להצטרך להשיג עוד הקדמות והשגות כדי לבוא למכוון אלא בהשגה עצמה נמצא כל השגה.

וביתר עומק בכל חידוש ותורה הוא מורכב 'עניה' ממקום זו ו'עשירה' ממקום אחר דהיינו שבמקום 'עניה' לא נתבאר הדבר היטיב ו'בעשירה' הדבר נתבאר היטב, אבל אצל הצדיקים המופלגים במעלה 'עניה' ועשירה' נמצא בהשגה עצמה ולא במקום אחר, וזהו 'שכל שבא לאדם בלא שום הקדמה, אלא על - ידי שפע אלקי, וזה מכונה בשם 'קדם', בשם פנים' (ליקו"מ תורה כא).

כלומר כל חידוש וחידוש בנויה מהעניה והעשירה' שבתורה וכן נולד חידוש, אך כמה שהתורה של הצדיק נמשך ממקום גבוה העניה והעשירה' שבתורה הם יותר סמוכים וקרובים עד שבתורות של היחידה הדורות העניה והעשירה' הם באותו מקום, ובלשון הקבלה יבואר יותר שכל שעולים למעלה בספירות ופרצופים העליונים הימין ושמאל מתקרבים ומתאחדים יותר ויותר עד שבפרצופי הכתר שם היחוד נעשה 'מיניה וביה' והבן. ומשם נמשך תורות נפלאים אלו.

הרי מבואר שהשגה של התורה בליקו"מ נעשים גם כן בדרך של מיניה וביה והוא שכל קדם שכולו שפע אלוקי, לכן משתלשל משם שגם אופן הלימוד נעשה בדרך של 'מיניה וביה' שהוא אחד מהמחזות הפלאיים שיש בתורות ליקו"מ שהוא עצמו מבאר את עצמו דהיינו שאות א' מבאר את אות ב' ואות ב' מפרשת את אות א', והרישא מפרש את הסיפא והסיפא מפרש את הרישא וכן הלאה.

לכן כל הלימוד שלומדים 'מיניה וביה' הוא בגלל שגם אופן השגתו היה באופן של 'מיניה וביה' שהוא מקום אחדות שאין לנו בזה שום תפיסה

כהמשך למאמרינו הקודם, נמשיך לבאר פנימיות הח"י הכללים עפ"י עבודה, ועתה נחגור מתנינו לעלות אל ראש הכללים הוא הכלל 'מיניה וביה' אשר הוא הכלל יסודו ושרשו ארץ מטפס ועולה הגבה למעלה למעלה, וגודל שבח הכלל הראשון אין לשער וכך כתב עליו ראב"נ זיע"א 'הכלל הראשון [והעיקרי] לכל הכללים' לאמור שהוא העיקר מכל הכללים והוא שורש לכל הכללים עד שכל הכללים יחשבו כענפים ופירות היוצאים מהכלל הזאת.

גם בלימוד סיפ"מ הוא בדרך 'מיניה וביה', וא"כ גם בעצותיו הקדושים צריך לראות לקיים בדרך של מיניה וביה

עוד נראה מרוב העיקר שיש בכלל שגם בלימוד ה'סיפורי מעשיות' כותב ראב"נ זיע"א שיש ללמוד כפי הכללים [וז"ל בחכמה ותבונה סימן ג ובקשרי דבריו הק' הנזכרים בס' ליקו"מ כפי מסילתי אשר ביארתי בס' ביאור הנ"ל יש לבאר גם כן: שזה זה הוא האילן שהזכיר אח"כ שבהשקאתו נתבטלים כל הקליפות והשדים]

אתה הראית לדעת שהכלל הזאת הוא העיקרי בלימוד התורות בליקו"מ וכן בסיפורי מעשיותיו, ואם הוא בלימוד הבנת נגלות התורות והמעשיות, הרי מובן לכל בר דעת שהוא עיקרי גם בעצותיו הקדושים [כי כל יסוד בנגלה משתלשל מיסודות הנסתר כידוע].

לכן יש לנו להתעורר לחפש מהו הכלל של 'מיניה וביה' בכלליות עבודת ה' וביחוד בעצותיו הקדושים שגילה לנו רביה"ק.

ונציג כמה מרגינתא טבא שדליתי לעת עתה, וכשהתבוננתי על המרגליות ואבנים טובות באמתחתי ראה ראיתי שאפס קצהו תפסתי אך כולו לא ראיתי, ובוודאי המחפש בשכל אמת ימצא יותר ויותר, ולא אמנע טוב ממה שמצאתי.

השגת הצדיק בתורתו בדרך מיניה וביה

טרם נלך לאור עבודה היוצא מהכלל הראשון, נצטרך לעלות ולראות את עומק הפלאתו והשגתו של רביה"ק לאין חקר, אשר אנו מצווים ללמוד בדרך זו של מיניה וביה את תורתו והשגותיו הקדושים.

הנה בכל תורה ותורה שאדם מחדש חידושים, כל התורה והשגה תהיה בנויה מצירוף חידושים ממקום למקום, דהיינו כשהוא רוצה לחדש איזה יסוד בתורה הקדושה אם נגלות התורה או נסתרות התורה, הוא יצטרך לבנות את יסודו מכמה מקומות, למשל המחדש חידוש בגמרא הוא יצטרך להביא רא"י מגמרא אחרת, וכך הוא בפסקי הלכות שהרב

ושם השיג רביה"ק את התורות שההשגה בעצמה מפרש הכל, לכן גם אופן הלימוד בה הוא בדרך של 'מיניה וביה'.

עבודת התלמיד בקיום העצות בדרך של מיניה וביה

ומכיון שאופן השגה של הצדיק הוא בדרך של 'מיניה וביה' כן הלימוד הוא בדרך של 'מיניה וביה', בזה נבין שגם עבודת השם ועצותיו הקדושים היוצאים מהתורות מקיימים אותם בדרך של 'מיניה וביה' וכדלהן.

דהנה אחד העצות העיקרים שמוהרנ"ת מזכיר זאת שוב ושוב הוא העצה של 'אזמרה לאלוקי בעודי' והעצה של 'בצר הרחבת לי' וכך כותב מוהרנ"ת (על"ת קי) וְכָבֵד נַחֲקָר אֲצִלִּי שְׁעָקָר הַחַיִּית עַל יְדֵי אֲזִמְרָה לְאֱלֹקֵי בְּעוֹדִי וְכוּ' בְּעֵינֵי עֲבֹדַת ה', וְכַעֲנֵן עֲסָקִי הָעוֹלָם וְטָרְדַת הַפְּרָנְסָה וְהִיסוּרִים רַחֲמָנָא לְצִלָּן, עַל יְדֵי בְּצָר הָרַחֲבָה לִי הַנָּל.

וכשמתבוננים בב' העצות הנפלאות רואים שהעיקר הוא למצוא החיות של הנקודה טובה או של הרחבה בעת הצער שעוברים ל"ע, והגם שניתן למצוא הרחבה ממקום אחר כלומר להיות בשמחה ולהחיות את עצמו מדברים אחרים אך עיקר העבודה הוא למצוא את ההרחבה בעת הצרה דייקא וכך הם דברי מוהרנ"ת (על"ת רכז): "שבעת הצער והצרה 'אִי אֶפְשָׁר לְהַרְגִּישׁ חֲסָדִי ה'" כי הכל נראה שחור משחור ונראה אין שום עצה והצלה ברגע הזאת "רַק אַחֲרָיָהּ כָּךְ כְּשֶׁמֶרְחִיב קֶצֶת אֶז רֹאִים נִפְלְאוֹת חֲסָדִי ה'", ולכן ייתכן שקשה בשעת מעשה לראות את ההרחבה שיש בצער, כי המוחין נמצאים בקטנות והכל נראה כאילו אין שום תקווה ורק אח"כ כשמרחיב קצת רואים נפלאות חסדי ה', ועל זה כותב מוהרנ"ת ש'זאת אֵינִי יוֹדֵעַ מִכֶּבֶד מִיָּמִים רַבִּים, וְכָבֵד דְּבַרְתִּי מִזֶּה עִם אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ בְּעֵצְמוֹ וְאָמַר לִי שֶׁכֵּן הוּא' שאכן קשה מאוד למצוא בתוך הצרה עצמה ויותר קל למצוא הרחבה וחסדי ה' אחר שיוצאים מהצרה אבל 'אֶף אֶף עַל פִּי כֵן הִיָּה פְּנִיתוֹ שְׂיִתְחַזֵּק הָאָדָם דִּיקָא בְּעֵת הַדְּחָק הַגָּדוֹל לְמַצֵּא אֵיזָה הָרַחֲבָה. עַד שְׂיִרְגִּישׁ אֶז דִּיקָא חֲסָדִי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו וְזֶה עֵיקַר הָעֵצָה שֶׁל רִבְיָה"ק לְמַצוֹא דוּקָא בְּשַׁעֲה שֶׁקָּשָׁה לְאָדָם רַח"ל, וְלֹא רַק אַחֲרָיָהּ שִׁיּוּצָא מִהַצְרָה יִסְתַּכַּל לְאַחֲרוֹ וִירָאֵה אֶת חֲסָדִי ה' [ואפי' שזה מעלה גדולה מאוד לראות חסדי ה' שעשה איתו בעבר אעפ"כ עיקר העצה והתיקון לנפש האדם שבזה הוא מברר ומתקן ביוראים נפלאים הוא רק אם מתחזק בעת הצרה 'ומרגיש חסדי ה'" ברגע של הצער והנסיון] וכותב מוהרנ"ת שגם אם הוא לא יכול 'להרגיש חסדי ה' אז "עַל כָּל פְּנִיִּים יֵאָמֵר בָּהֶם בְּאִמּוֹנָה שְׁלֵמָה שֶׁבְּוִדָּאֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב לְכָל בָּכָל עַתָּה. וְזֶה עֵקֶר הַמְּלַחְמָה לְהַפְּךָ הִיָּגוֹן וְאַנְחָה דִּיקָא לְשִׁשׁוֹן וְלִשְׁמִיחָה וכו'.

היינו שעיקר המלחמה הוא להפוך היגון ואנחה דייקא בעת הצער רח"ל לששון ושמחה, וכמובן שכל זה מקבלים כששוקדים על דלתי מוהרנ"ת יום יום אז ניתן לקבל מוח ודעת להתחזק בעת מה שעובר מה שעובר.

הלימוד מיניה וביה למצוא הכל בתוך התורה עצמה

ועתה נראה שהוא ממש העצה של 'מיניה וביה', כי מה שמוהרנ"ת מזהיר שעיקר העצה הוא למצוא הרחבה בעת הצער דייקא ולא רק אחר שיוצאים מהצרה, הוא כענין הלימוד מיניה וביה, דהיינו כשרוצים למצוא הרחבה מזמנים אחרים וכך להתחזק בעבודת ה' הוא אכן דבר טוב ונפלא, אך העיקר הוא למצוא הרחבה בעת מה שעובר עליו ברגע זה ובשעה זו ובצער זה.

וזה הלימוד מיניה וביה למצוא הכל בתוך התורה עצמה דהיינו למצוא את מה שנקרא 'עשירה' דהיינו הרחבה שרבינו מבאר זאת בתוך התורה עצמה שלומד ובכך להאיר את 'עשירה' [הרחבת הדברים] 'לעניה' [המקום שבו קיצר דבריו] ובכך להבין דברי התורה, ואף שניתן להאיר

ולבאר הדברים של רביה"ק ממקומות אחרים דהיינו מתורות אחרות הוא אמנם טוב ויפה אך הוא רק בגדר 'דרוש', וכדי להבין את 'הפשט היותר אמיתי' הוא רק בדרך שלומדים את התורה שמאירים את עשירה ועניה באותו תורה.

וכן הוא בעבודת השם שהעצה של 'בצר הרחבת לי' שהעיקר למצוא את 'הרחבה' [עשירה] שעובר עליו כעת בעת הצער ממש רח"ל [עניה], ולא לחכות שיעבור הצער ואז יתבונן בחסדי ה' שהיה בעת הצער, כי הגם שזה טוב מאוד 'אֶף אֶף עַל פִּי כֵן הִיָּה פְּנִיתוֹ שְׂיִתְחַזֵּק הָאָדָם דִּיקָא בְּעֵת הַדְּחָק הַגָּדוֹל לְמַצֵּא אֵיזָה הָרַחֲבָה. עַד שְׂיִרְגִּישׁ אֶז דִּיקָא חֲסָדִי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו' כי אם הוא מתחזק רק אחר שיוצא מהצרה הוא כמביא פשט ממקום אחר לתורה שלומד עכשיו, כי מביא 'הרחבה' של מקום אחר 'לעניה' של מקום אחר, דהיינו שהוא לוקח הרחבה ושמחה וכו' ממצב אחר למצב הקודם, והגם שזה טוב מאוד אך כוונתו של רביה"ק היה למצוא דייקא בעת הצרה את ההרחבה ולא להביא ממקום אחר. וכן הוא בלימוד תורתיו הקדושים וסיפורי מעשיותיו למצוא הפשט האמיתי דייקא מאותו תורה שלומד.

עיקר העצה הוא למצוא הרחבה בעת הצער

דייקא ולא רק אחר שיוצאים מהצרה, הוא

כענין הלימוד מיניה וביה, דהיינו כשרוצים

למצוא הרחבה מזמנים אחרים וכך להתחזק

בעבודת ה' הוא אכן דבר טוב ונפלא, אך

העיקר הוא למצוא הרחבה בעת מה שעובר

עליו ברגע זה

[והגם שיש הרבה עצות של שמחה שהוא להזכיר את עצמו את כל הנקודות טובות שעשה וכדו' ולא דווקא למצוא נקודות טובות של עת ההיא, מכל מקום עיקר המכוון הוא כדי שיבוא לשמחה וכך יכול גם בעת ההיא והמצב הזה להיות בשמחה, והוא כעין כלל הח"י שלפעמים צריך ללמוד הקדמות אחרות בכדי להבין הפשט של התורה הזאת, וכן הוא בעצת השמחה שהגם שצריך להזכיר את עצמו ממה שעשה במשך חייו וכו' אבל העיקר הוא להיות בשמחה בעת הזאת, לכן לפעמים כדי למצוא הרחבה בעת הצרה הזאת ייתכן שלפעמים אדם יצטרך להחיות את עצמו הרבה בכל מיני עצות המבוארים בתורה כ"ד וכדו' אבל אח"כ צריך למצוא את ההרחבה במצב של עכשיו והבין].

וכך הוא בתורה הזמנית - תורה כ"ד, שעיקר שלימות השמחה והתיקון של השמחה הוא שאדם שמח במצווה שעושה עכשיו זה הרגע, וכך נעשה כל התיקונים המבוארים בתורה כ"ד, ואעפ" שניתן לשמוח ממצוות אחרות מ"מ עיקר שלימות והבירורים שצריכים לעשות הוא ממצווה זאת, ועי"ז יוצא המלכות ששייכת לאותו המצווה מגלותה וזה שלימות המעלה ביותר שאדם מבין שעיקר הוא לקיים כל העצות של שמחה בעת ההיא.

וכך הוא בעוד עצות נפלאים ששלימות הוא הקיום הוא בדרך של מיניה וביה כמו עצת ההתבודדות, ולהאיר את הנקודה השייכת לאותו זמן ועוד כמה עצות ואי"ה במאמר הבא נרחיב בזה. וכמובן שהכל רק בדרך אפשר.

ניצוץ של אור

סיפורי התקרבות

הר"ר י.א.ק. הר נוף

ר' בן ציון גרוסמן, שכידוע היה מסתופף בצילם של זקני אנ"ש, וקירבני רבות לדרכו של רביה"ק.

בתקופה ההיא הכרתי את החסיד המופלג ר' אברהם בורנשטיין (שהיה נקרא בפי כל ר' אברום מעין שמר) מחשובי חסידי קארלין, שהיה בא רבות להסתופף בצילו של האדמו"ר מלעלוב.

כאשר האדמו"ר מלעלוב כבר עבר להתגורר בבני ברק, התקיים מעמד הכנסת ספר תורה לבית מדרשו, במהלך התהלכה איבדתי שרון, ולאחר ימים ספורים נודע לי כי אחד מתושבי העיר ושמו ר' יצחק טשינגל מצא את השרון שאבדתי. הלכתי לביתו כדי לבקש את אבידתי, והוא שרוחו של רביה"ק בוער בקרבו לא היה יכול להמשיך מבלעדי לתת לי להכיר את אורו של הנגמ"ח, והראה לי את ספר המידות כשהוא מציג לי ללמוד מהספר הנפלא הזה.

כך גם כשהחסיד ר' אלעזר מרדכי רוזנפלד היה חולה, הציע לי ר' בן ציון שהיה מאוד קרוב אליו ללמוד חברותא אתו, כשר' בן ציון אומר לי כי ר' אלעזר יכיר לי טובה בעולם האמת...

הוא היה גר בעיר העתיקה והייתי בא אליו בקביעות ללמוד. הוא היה חולה מאד אפוף ביסורים נוראיים, ואעפ"כ היה לומד בהתמדה גדול כנער צעיר. הייתי עוזר לו להניח תפילין, וכן ללמוד אתו שו"ע והפסקנו בשו"ע יו"ד הלכות אבילות, והיה סימנא מילתא, כאשר לדאבון כל לב הוא נקטף בשיא פריחתו... תהא נשמתו הזכה צרורה בצרור החיים.

עוד בבחרותי בשנת תשכ"ט, הציע לי ר' בן ציון שאכתוב מכתב להחסיד ר' גדליה קעניג, להתייעץ אתו במה שעובר עלי... שכן במכתב אפשר לפרש ההתלבטויות באריכות בשונה מבפה.

את שמע ר' גדליה כבר שמעתי, וזכיתי כמה פעמים לבוא לשיעוריו ולהתבשר מנועם אמריו, אך הצעה זו לכתוב לו מכתב לא עלתה בדעתי. ואכן לאחר חודשים השיב לי תשובה ערוכה כדרכו בטוב טעם, שהפיח בי רוח חיים חדשים ומאז נקשרתי אליו בעבותות אהבה, והייתי מקבל ממנו רבות דרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו, כן הייתי מרבה לשוחח אתו הרבה בכל תהלוכות חיי...

באותן שנים כאשר ר' גדליה הפיח רוח החיה בעיר צפת, התלכדו כל החברים יחד לבנות את העיר. ואז זכיתי לקירבה מיוחדת אצל ר' גדליה כאשר היה מתעניין בשלומי בתכיפות ועוד.

סיפור נורא היה לי בשנה הראשונה שנסעתי לשהות בקיבוץ הקדוש <<<

אבי מורי היה יליד העיר פשעודבורז, מחסידי הרה"ק ר' עמנואל מפשעודבורז, בנו של הרה"ק ר' ישעי' מתלמידי החוזה מלובלין.

תמיד היה בפיו סיפורי זכרונות מהחסיד המופלג ר' אפרימל מפשעודבורז, שעלה לאחר מכן לארה"ק. בין היתר סיפר על כך שהיה דרכו של ר' אפרימל לקבץ את ילדי העיר לביהמ"ד ומחלק להם מיני מתיקה בשביל שיאמרו ברכות בקול ובכוונה.

עוד סיפר, כי העיר פשעודבורז שוכנת על שפת הנהר, ושמה היתה בקתה בו ישבו נערים ריקים פורקי עול ה", ור' אפרימל עבר אליהם יום אחד ומחה בהם כדת של תורה על אשר המה עוברים על מצוות הקב"ה, אך הנערים המנוערים לעגו לזקן המטיף להם מוסר. אולם לצערנו פגע בהם קפידתו של ר' אפרימל ולא ארכו הימים וכולם עד אחד הלכו לבית עולמם בדרכים עלומים...

לאחר מלחמת העולם השנייה נישאו הורי בלודז', ושם נולדתי, ובשנת תש"י בהיותי נער כבן שנתיים עלו הורי להשתקע בארץ הקודש. בתחילה התגוררו במעברות "עין שמר", שמה קיבלו חדר ומטבח למגורים.

כאשר גדלתי קיימתי 'הוי גולה למקום תורה' ונסעתי ללמוד בתלמוד תורה בעיר אשקלון הסמוכה, ובלילות הייתי ישן בפנימיה. כעבור זמן עברו גם הורי להתגורר באשקלון.

שמה באשקלון היה יהודי חסיד ויזניץ, ששימש כשוחט ושמו הרב מילר. הוא פעל רבות להפרכת השממה והחייאת קיום התורה והמצוות בעיר. וכך באחת השנים, הביא איתו את החסיד ר' ישראל לב מירושלים (כהיום יש לו נכדים המקורבים לברסלב) לשמש כמלמד בתלמוד תורה שייסד. ואכן זכיתי להתחנך תחת אישיותו הנפלאה, והייתה לנו אהבה גדולה אליו, כשהוא מחיה את נפשנו הצמאה, ונוטע בנו אהבת תורה ויראת שמים לאין ערוך.

כשהוצרכתי להיכנס לשיבה, עליתי לירושלים עיה"ק ללמוד בישיבת "אור ציון", כאשר באותן השנים שימש כאחד הרמ"ם המגיד הנודע ר' אריה שכטר. אך היה קשה לי להישאר בישיבה עקב געגועי העזים לביתי החמים... עקב כך נכנסתי ללמוד בישיבה בתל אביב, כאשר הורי באו אף הם בעקבותי להתגורר בעיר.

לאחר זמן נפגשתי עם הרב מרדכי טאכובר, מחסידי בעלז, והוא הצליח להשפיע על אמי להכניסני לישיבה החסידית באשקלון בנשיאות הרב יעקב וולפא והרב כהנא.

*

באותן שנים התגורר בעיר תל אביב, האדמו"ר ר' משה מרדכי מלעלוב, והייתי מחיה את נשמתו הצמאה בתפילות החמות ובהווי החסיד בקרב חסידיו, כך גם למדתי בישיבתו פרק זמן קצר. שמה נפגשתי עם

לאסוקי שמעתתא

ליבון דברי רביה"ק ותלמידיו

שאלה: האם האמונה בצדיק היא אך ורק קיום עצותיו של הצדיק, או שהאמונה היא העיקר וקיום העצות הם רק תוצאה של האמונה?

תשובת הרה"ח ר' נתן ליברמנש שליט"א

הנה בהתקרבות לרביה"ק יש דרגות, והעיקר היא האמונה, להאמין בגדולת רבינו וקדושתו. הרי בחיי רבינו היו יחידים שרבינו לימד אותם דרך ההתבודדות, ר' נתן ועוד וכשרבינו נסע לאומן, בדרך היה בעיר ליפאווין, ובתוך הדברים אמר רבינו כי כל מי שמקורב אליו אומר עליו השי"ת "ישראל אשר בך אתפאר!". לא היו שם עובדים, לא היה שם אפילו אחד שידע מהעצה של התבודדות, אבל הם ידעו שעצם זה שבאים לרביה"ק שלש פעמים בשנה ומאמינים ברבינו, עליהם אמר רבינו שאומרים עליהם "ישראל אשר בך אתפאר".

רק בעולם האמת לעתיד לבוא, נדע מה הועילו לנו העצות של רביה"ק. היום, שיש לנו כבר את כל העצות של רבינו, אזי מי שאינו מקיים זאת מחמת קושי אישי וכדומה, אך בכל זאת הוא מאמין ברבינו והוא משתוקק לקיים עצותיו, עצם זה שהוא מאמין הוא דבר גדול עד למאד. לעומת זאת כשאחד אומר שאין צריכים לקיים עצה מסויימת, אזי הוא אינו נחשב לברסלבר חסיד. כמו שרבינו אומר בתורה קכ"ט "עצם ההתקרבות לצדיק, אפילו שאין מקבלין כלל, נאכל ונתהפך למהות הצדיק".

שכן בפשיטות הכוונה, שהרי רבינו אמר זאת בחיים חיותו, ואז היה אפשר אמונה מבלי לדעת העצות, ואכן כהיום אין שייך זאת, כי מבלעדי ידיעת העצות של רביה"ק אין שייך להיקרא מקורב אליו.

[וכך היה מפרש הרה"ח ר' אברהם יצחק כרמל תורה זו, שכן הדברים האלו מפליאים מאד, כי מה נחשב התקרבותו אם אינו מקבל כלל? אלא

פירש כי המהות היינו הרצונות, שהוא רוצה לקיים הכל, רק כעת עדיין אינו זוכה, אזי האמונה בעצמה כבר נהפך למהותו. כמו שרבינו מסיים שם "אעפ"כ העיקר תלוי ברצון"].

תשובת הרה"ח ר' יצחק פרידמן שליט"א

בתורה קכ"ט כותב רביה"ק "והאמונה לבדה שמאמין בהצדיק מועיל לעבודת השי"ת".

תורה זו היו נוהגים רבים מחסידי ברסלב ללמוד אותה מדי יום ביומו, שם מבואר בהמשך כי ע"י האמונה בצדיק נתהפך למהותו.

והנה מה שרבינו כותב "מועיל לעבודת השי"ת", הכוונה היא, כמו שפירשו אנ"ש, האמונה בעצמה, על אף שאינו רואה שום תועלת בהתקרבות לצדיק; היינו שצריך שתהיה לו אמונה בזה עצמו, שהאמונה לבדה מועילה לו לעבודת השי"ת, על אף שאינו מרגיש כלום. ויש אנשים שזהו הנסיון שלהם בכל חייהם.

סיפור נורא מובא בירושלמי (ע"ז פ"ג ה"א), והוא גם במדרש רבה פר' חיי שרה (פס"ב, ב). כד דמיך ר' אבהו העבירו לפניו תליסר נהרות של אפרסמונא דכיא, אמר כל אילין דאבהו? וכי כל זה בשבילי, קרא עליו הפסוק "אני אמרתי לריק יגעתי ולהבל כוחי כליתי". היינו שהיה אצל ר' אבהו מצב כזה, שלא הרגיש בכל ימי חייו שום טעם בעבודת ה', שהרי ודאי לא אמר שקר על עצמו "לריק יגעתי".

בכך יש לדייק עוד שיחה מרביה"ק שאמר "הלואי שנדע מעצמנו שעה <<<

ר' גדליה אשר יחד עם השמחה שהנני זוכה להשתתף בקיבוץ כאב לבו מאד לשמוע את פרטי המקרה, ביקש מכל החברים להתקרב אליו ואמר: הבה כולנו נקבל על עצמינו לתקן את הספק חילול יו"ט שלי, ולעשות תשובה על כך...

ואכן, לפני יום הכיפורים אמר לי ר' גדליה: "ושב עוונך וחטאתך תכופר..."

ה' יעזרני שאזכה להתקרב לרביה"ק באמת ובתמים, לקיים כל עצותיו בתמימות ובפשיטות.

במירון על ימי ראש השנה יחד עם מו"ר ר' גדליה ותלמידיו. הייתי אז ימים אחדים לאחר לידת אחד מילדי, ועקב כך לא נסעתי יחד עם כל החבורה במירון כמה ימים לפני ראש השנה, ולא הספקתי לצאת לדרך כי אם בערב ראש השנה בשעות הבוקר המאוחרות.

כדי שלא להכשיל את הנהג בחילול יו"ט לקחתי נהג ערבי, ונסעתי אתו עד ששקעה החמה, אז ירדתי מהמונית והלכתי רגלי עד אתרא קדישא מירון.

בהגיעי שמחו אלי כל חברי החבורה, כי לא ידעו לחשוב מדוע לא באתי לקיבוץ. אולם אני ניגשתי אל ר' גדליה ושוחחתי לו את לבי שאני מפחד שמה עברתי על חילול יו"ט.

אחת לפני הפטירה כמו שאני מכיר אתכם עכשיו, היינו שלפני פטירת האדם הוא מגיע להכיר באמת מיהו ומה מעשיו, וזה שאמר ר' אבהו לפני פטירתו "לריק יגיעתי".

עוד יש לומר הא דנקט דוקא פסוק זה, כדי לגלות כי אכן היה כל ימיו "יגיעתי", ו"כוחי כיליתי"... שכן ר' אבהו היה מגדולי האמוראים, ונזכר בסוגיות רבות בש"ס.

והוא כמו שמובא בשיחות הר"ן (רמ"ד) "שמעתי מאחד מחשובי אנשים איש כשר וירא שמים ועובד את השם באמת, שאמר לו רביז"ל, שיש בני אדם עובדי ה' שאין השם יתברך מראה להם מה שפעלו כל ימי חייהם, רק אחר מותם בעולם הבא, אז יראו מה שפעלו".

ויש לדעת כי כל אחד ונסיגותיו. הקב"ה הרי רוצה לקרב כל אחד, ויש אחד שה' מקרבו בנתינת טעם בתפילה ועבודה, שכן הוא ית' יודע כי לולי זאת יעזוב את דרכי העבודה ח"ו, אולם יש אחד שה' יודע כי אע"פ שדרכי העבודה שלו יהיה מלווה בקשיים ונסיגות, לא יעזבנו אלא אדרבא, יתאמץ יותר ויותר.

וכאשר נתבונן נראה, כי האדם הזה גדול יותר מאחרים, שכן ה' נותן בו את אמונו, כביכול, שלא יעזבנו.

וזה מה שרבינו אומר בתורה קכ"ט, כי אפילו האמונה בלבד בהצדיק, זה מה שמועיל לעבודת ה', ובזה לבד אנו צריכים שתהיה לנו אמונה.

ואל תאמר שהיות שכל הסיבה להיות מקורב לצדיק היא רק בשביל להיות קרוב אל השי"ת, וממילא, אם לא רואים את הקירבה, מה הועילנו בהתקרבות לצדיק?

שכן, לפי האמת, אין שייך רְאִיָּהבזה שהוא קרוב לה', על אף שיש אנשים שכן רואים זאת, וזה בדרך כלל מדרכי היצר שהוא נותן לו הרגשה טובה של קירבת ה' וטובת הנאה, ואינו רק למנעו מלהתקדם עוד בסולם העולה בית קל. מה שאין כן באנשים הכשרים, שאין מרגישים הנאות מעין אלו, ופעמים רבות להיפך, ומחמת כן משתדלים ועוסקים בכל עת לעלות ולהתקרב עוד ועוד, גבוה יותר ויותר.

ואין הכוונה שתמיד הרגשות אלו הוא מצד היצר, אלא שעלינו לדעת כי כאשר הוא במצב שאינו מרגיש קרבת אלקים, הוא נמצא במדרגה יותר גבוהה, שכן ע"י זה הוא מתאמץ לעבוד יותר, במחשבה שאולי אז כן יזכה להרגשת הקירבה, וכן הלאה.

וכך מפרש מוהרנ"ת את המשנה "לפום צערא אגרא", שכן הוא בכל

דבר בעבודת ה', כאשר לא הולך לאדם בתפילה בכוונה או בלימוד וכדו', הוא יקבל יותר שכר. ולשונו הנוראה בליקוטי הלכות תרומות ומעשרות (ג, ג) "ואם לא יזכה על ידי כל עבודתו כי אם למעט ענשו בגיהנום קצת, גם כן כדאי לבלות כל ימיו בעבודת ה' בשביל זה לבד". ובודאי שאין הכוונה שלא יקבל שכר בגן עדן, אלא שהמתנה של התקרבות לצדיק זוהי מתנה שאין לנו בה השגה, שהרי הצדיק הוא זה שיכול להעלות את כל העבודות והתפילות שלנו כדי להשלים נפשינו, וע"י האמונה לבד בזה הצדיק, כבר זוכה לכל זה.

הן ודאי שהמטרה של התקרבות לצדיק היא בשביל לקיים עצותיו ובזה יהיה יותר קרוב להשי"ת. כגון שאחד מתקרב לצדיק, ומנסה לפחות לשמור יותר על העניינים, לחטוף יותר לימוד התורה, להתפלל יותר בכונה.

אך יש לדעת, כי העיקר הוא לבל יאבד את מקומו ורצונותיו. כמו שרבינו מגלה לנו בתורה מ"ח תנינא, שבתחילת התורה כותב רבינו כמה פעמים "נדמה לו", בזה רצה רביה"ק ללמדינו שכל מה שהיצר מערים על האדם אינו כי אם דמיונות שוא, כדי להרחיקו מה'.

ושם כותב רביה"ק, כי ההתרחקות הזו שיש לאדם, היתה לכל הצדיקים בתחילת התקרבותם, והכל עבר גם עליהם, אלא שלהם היה שכל ולא עזבו את ה'.

וראה בספרי הרה"ק מקאמאראנא, לשונות מופלגים מה שעבר עלינו בדרך התקרבותו לעבודת ה', והוא מזכיר שמה הרבה פעמים "והרגשתי אלף פעמים טעם מיתה", קשה לנו לדמיין זאת, אבל הוא על אף גודל צדקותו הרגיש זאת אלף פעמים.

הרי אני כבן שבעים שנה, ואנכי עדיין לא זכיתי לטעום טעם בעבודת ה', אולם אני משתדל לקיים רצון רביה"ק, ולא אעזוב אותו. הוא חיותי. הוא נשמת. איני יכול להסביר את הטובות שרבינו עושה עמי בכל רגע...

וכל המניעות לבלי לשמוע ולהתקרב לזה הצדיק, אינו כי אם עצת היצר להדיח את האדם משני העולמות.

וכידוע על מוהרנ"ת שאין לנו השגה בגודל קדושתו, שאמר על עצמו: אני שאני יודע את כל העצות, איתי מתנהג היצר באופן אחר לגמרי. שכן הוא רק מבקש לתפשינו בנקודות החולשה כדי להדיחנו מדרך הטוב. והעיקר לבלי לאבד את מקומו, רק להאמין בצדיק האמת בתמימות ובפשטות עד שנזכה למה שנזכה לטוב לנו בזה ובבא.

"הכבשן"

המשך מעמ' 13

באותו יום ששי כאשר באה זוגתו הצדקנית ע"ה לבית החולים, במחשבתה כי הנה בעלה עומד להשתחרר כבר היום, נפלה מלוא קומתה ארצה מרוב צער ותדהמה כששמעה את בשורת האיום על פטירתו ללא עת. כך גם בנו ר' נחמן לא ידע כלל מפטירת אביו והתפלל תפילת שחרית כהרגלו בכל יום, אך לאחר התפילה כבר נודעה לו השמועה המרה אשר המיסה את לבו, ושנים רבות לאחר מכן כאשר היה מספר על פטירת אביו היה מתרגש עד מאד ודמעות צער היו זולגות מעיניו.

ר' בן ציון ב"ר יצחק משה דובינקי נפטר בכ"ח אדר תר"צ, בהותירו אחריו את בנו יחידו ר' נחמן ונכדים לתפארת. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

היה נראה כי מצבו הוטב ובמהלך הימים אף הודיעו לו הרופאים כי יתכן שכבר ביום ששי הקרוב יוכל להשתחרר משם ולחזור לביתו, אלא שבעוה"ר נגזרה הגזירה.

היה זה בליל ששי בו היה אמור לצאת מבית החולים ולפתע פתאום הורע מצבו מאד, רופאי בית החולים עמדו חסרי אונים, וכמוצא אחרון ניסו להזעיק רופא מומחה בתקוה שהוא יהיה השליח הנכון להצילו, במשך כל הלילה ניסו להתקשר אליו ולשכנע אותו שיבוא, אך הרופא התעקש ואמר כי איננו מגיע בשעת ליל כזו, עד כי בבוקרו של יום הששי כ"ח אדר תר"צ השיב רבי בן ציון את נשמתו לבוראה לדאבון לב כל משפחתו ומכריו.

"כאשר תעלה לארה"ק תזכה להיפקד בזש"ק!"

כאשר התרחשו בעוה"ר צרות ומגיפות על תושבי עיה"ק ירושלם, היה הוא רוח החיה שהתמסר כל כולו לעזר ואחיסמך למען הזולת.

כמו כן בעת השלג הגדול והכבד שירד בשנת תר"פ, שכמוהו לא זכרה ולא ידעה עוד ירושלם, כאשר השלג נערם אז עד כדי חצי קומת אדם, עד שכמעט לא היתה אפשרות לצאת מן הבתים, היה רבי בן ציון יוצא באמצע הלילה במשך ימים קשים וסוערים אלו, ובמסירות נפש חופר בתוך השלג ומפלס דרך ונתיב עד לבית הכנסת החסידי "תפארת ישראל - נישע'ס שול", כדי שמיד בבוקר כבר יוכלו יהודים להגיע לתפילה בביהכנ"ס.

הולדתו של רבי נחמן

מנהג קבוע היה לו לרבי בן ציון בימי שבתו בירושלם, לילך מדי יום ביומו אל הכותל המערבי ובדמעות שליש היה קורא שם את כל ספר תהלים מתחילתו ועד סופו, מלבד ביום רביעי שאז היה הולך אל קבר דוד המלך ע"ה לקרוא שם את כל ספר התהלים.

והי ביום הרביעי בשלישי לחודש שבט תרע"א, נתמלא ביתו אורה בהיוולד לר' בן ציון בן זכר למז"ט, ושמונה ימים לאחר מכן הוכנס הרך הנולד בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, כאשר כמוהל נתכבד הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל, ויקרא שמו בישראל "נחמן דוד", "נחמן" ע"ש רביה"ק זיע"א, ו"דוד" ע"ש דוד המלך ע"ה, זאת משום שהברית היתה ביום רביעי, ומשכך נבצר מרבי בן ציון להשתטח על ציונו של דוד המלך ולומר שם את כל ספר התהלים כמנהגו בכל שבוע ושבוע.

פטירתו של ר' בן ציון היתה באופן פתאומי וטראגי ביותר.

היה זה במוצאי שבת באחד מימי חודש שבט. הלווייתו של יהודי שהסתלק לבית עולמו נערכה, ור' בן ציון, שהיה כאמור חבר ב"חברה קדישא", בא להשתתף בגמילות חסד של אמת לקבור את המת. והי באמצע הלילה כשהחושך כיסה את הארץ ומסע הלוויה הגיע למורדות הר הזיתים, מעד רבי בן ציון ונפל אל תוך תעלת מים עמוקה בצידי הדרך, ההלוויה המשיכה בדרכה לקבורת המת, ובשל האפילה המלווים לא הבחינו כלל בחסרונו של רבי בן ציון...

כאשר התקרבו למקום הקבר, הרגישו לפתע המלווים בחסרונו של ר' בן ציון, אך כלל לא יכלו לשער בדעתם להיכן נעלם. רק לאחר סיום הקבורה, כאשר עשו את דרכם חזרה מהר הזיתים העירה, שמעו את קול גניחותיו של רבי בן ציון, או אז נחרדו עמוקות בראותם את ר' בן ציון מוטל פצוע בתוך תעלת המים רח"ל. מיד נחלצו כולם והחלו בפעולות שונות לחלצו בזריזות להעלותו מן הבור ולהחיות את נפשו, אך לגודל הצער נחלה מכך רבי בן ציון עד מאד ושכב מאז על ערש דוי במשך כמה שבועות בבית החולים.

בימי שהותו בבית החולים היו עליות וירידות במצב בריאותו, וכבר >>> המשך

מחשובי אנ"ש בעיר ברדיטשוב היה ר' בנציון דובינקי, איש חי ורב פעלים לתורה ועבודת ה'. אך לצער כל החסידים היה ל"ע חשוך בנים עד הגיעו לגיל ארבעים.

בציפייתו כי רבה להיפקד בזרעא חיא וקיימא הלך אל החסיד ר' אברהם בר"ן מטולטשין, כדי להתברך מפיו, ומה מאד התפלא כאשר ר' אברהם השמיע את ברכתו "כאשר תעלה לארה"ק תזכה להיפקד בזרע של קיימא".

כשמוע רבי בן ציון דברים נחרצים אלו יוצאים מפי ראבר"ן, לא חשב פעמיים ותיכף גמלה בלבו ההחלטה לעלות לארה"ק. אולם כאשר הציע את דבר העליה לרעייתו סירבה בכל תוקף לכך, ובלית ברירה ברצונו לקיים מצות פו"ר נאלץ לתת לה גט פיטורין, וכך בשנת תרס"ג הגיע רבי בן ציון לבדו לארה"ק, תוך בטחון מלא שהשי"ת יהיה בעזרו וכאן יזכה לבנות מחדש את ביתו על מבועי התורה והיראה.

לאחר עלייתו זכה רבי בן ציון להינשא בשנית בשעט"מ לאשתו הצדקנית מרת גרונא בת רבי מאיר זצ"ל, שהיתה אז כבת ט"ז שנה, ולמרות גילו המבוגר - הוא היה אז כבן ארבעים שנה - הסכים חותנו לתת את בתו לרבי בן ציון, מחמת מצבו הכספי הדחוק. שכן מנהג היה בימים ההם, שאבי הכלה היה נותן לחתן נדן נכבד עבור כמה שנים, כדי שהחתן יוכל להמשיך לישב על התורה ועל העבודה בשלות הנפש ומנוחת הדעת. וכיון שוויתר רבי בן ציון על הנדוניה, נתן לו ר' מאיר את בתו.

כעשרים שנה זכו אנ"ש בעיר העתיקה להתבשם מנועם הליכותיו של ר' בן ציון, שאף שימש כגבאי ביהכ"נ, והיה נותן את השמן זית ומדליק את הנר תמיד, לצד עיסוקיו כגבאי צדקה וחבר ב'חברה קדישא'.

רבי בן ציון עבד את בוראו באהבה ובשמחה גדולה. כן היה לומד בחברותא מדי ערב בבית מדרשו בעיר העתיקה, עם חשובי אנ"ש, ביניהם: ר' נתן בייטלמאכר, ר' מאיר הזקן ור' שמואל הורביץ. כך גם היה בידידות נאמנה וקשר אמיץ עם החסיד רבי שלמה וועקסלער זצ"ל.

חיות מיוחדת היתה לו לשאוף את אורה הטהור של ארה"ק ועיה"ק ירושלם מקום משכן השכינה, ומפני שחיבב את קדושתה של ירושלם הקפיד רבי בן ציון, כמו שאר חסידים ואנשי מעשה בימים ההם, שלא ללון אפילו לילה אחד מחוץ לחומותיה של ירושלם העתיקה ת"ו, ובאם קרה פעם שהיה נצרך לצאת מירושלם העתיקה אל מחוץ לחומות, הקפיד לחזור וללון עוד באותו לילה בעיר העתיקה.

ר' בן ציון קנה לו שם טוב בקרב אנשי ירושלם כולה, בהיותו ידוע ומוכר כעוסק בצרכי ציבור באמונה שלא על מנת לקבל פרס, בזמנים קשים,

מכתב מרה"ח ר' ישראל הירש ז"ל
מתפרסם לראשונה באדיבות המשפחה שיחי'

זוג כנ"ל, וה' יהיה בעזרינו. כי זה כל תקוותינו ותכליתנו אשר באנו לזה העולם השפל, להתקשר לצדיקים אמתיים.

גם בענין ה'זיוה' שצריכים לסדר בשביל ובשביל הבן זוג השני, אני צריך לדעת מיד מתי הנסיעה כדי שאלך ללשכת הגיוס ולקבל היתר יציאה.

לכן תיגש מיד למעשה ותעשה את אשר בכחך, בכדי שהדבר יצא לפועל.

רק אם אתה רואה שהנסיעה הכללית תצא לפועל, אז תודיע מיד בכדי שנסדר פה את העניינים.

אפשרי גם כן שאם אתה רואה שבקשת בקשה לזיוה ולפי השערותך יתנו, תודיע מיד בטלגרמה ואני אשלם לך את ההוצאות.

לסיום המכתב אכתוב לך קצת התחזקות והוא שמוהרנ"ת אמר פעם "משה רבינו איז געווען משה רבינו ווייל ער האט געהאט אזויפיל און אזויפיל התחזקות, רשב"י ווייל ער האט וכו' וכן הבעש"ט ורבינו ז"ל, און איך בין איך ווייל איך האב געהאט אזויפיל התחזקות" [משה רבינו גדל והיה משה רבינו כי היה לו כך וכך התחזקות, ואני מה שאני כי היה לי כך וכך התחזקות] ומדבריו אלו אפשר לראות כמה גודל כחה של חיזוק.

המסיים בברכה מציון וירושלים

ישראל הירש ברסלב'ר

ליל עשרה בטבת, יאציי"ט מוהרנ"ת זיע"א, תשל"ג

לכבוד ידיד נפשי הרב החשוב מיקירי אנ"ש השוכן לע"ע באמריקה,

לעורר נפשות לדעת רבינו הק' ומשתוקק לנסוע לציון רבינו זיע"א, כמר

שמואל משה קרמר הי"ו

אחדשה"ט כראוי.

אודיעך כי קיבלתי מכתבך, בשמחה כי יש ידיעה מהנעשה בענין הנסיעה, עכשיו ניגש לפרטי הנסיעה: א. ראשית כתבת כי הנסיעה בינתיים רק בסימן שאלה, ז"א אינה מאושרת לחודש הבא. ב. שנית כתבת שדעתך שנסיעה שנים שנים היא יותר רצויה, כזכור לך עוד כשהיית בארץ ישראל דיברתי אתך וגם דעתי נוטה שכן הוא הנכון, שלנסוע זוגות זוגות היא יותר מקובלת, והרי כבר אתמחי גברא, ואיתמחי קמיע, וחשובי אנ"ש כבר באו בדרך זה וב"ה הצליחו.

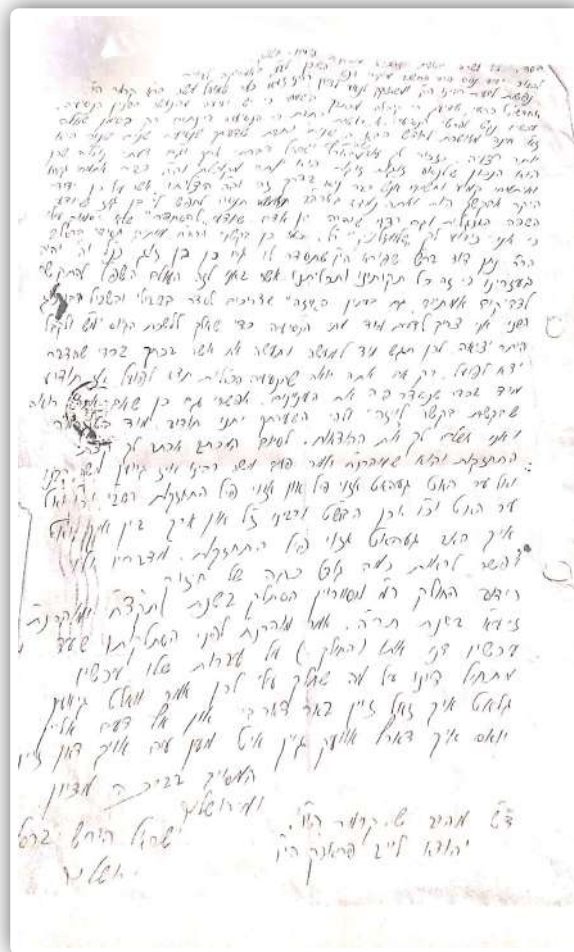
אשר על כן ידידי היקר, אבקשך היות ואתה נמצא בארה"ב תנסה לחפש לי בן זוג שיודע השפה האנגלית, וגם רצוי שיהיה בן אדם שיודע "להסתדר", שלא יסמוך עלי, כי אני כידוע לך "שלימזלניק" ר"ל.

כמו כן בקשני הרה"ח מוותיקי

חסידי ברסלב, הר"ר נתן דוד בר"ש שפירא הי"ו, שתסדר לו גם כן בן

ד"ש מאחיק הרב ש. קרמר הי"ו

ויהודא ליב פראנק הי"ו

הודעה ובקשה

עיינכם הרואות, המכתבים הנפלאים המתפרסמים כאן, מזקני אנ"ש לדורותם, מכתבים גנוזים הרואים אור לראשונה, מלאים בענייני עבודת ה' בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו, לתועלתכם ולהנאתכם. בכך בקשתינו שטוחה, באם יש אצלכם מכתבים מעין אלו, נא בטובכם להמציאם לידי המערכת, וככל שנראה כמועיל נפרסמם בעז"ה במדור זה ליכות את הרבים

לקדושים אשר בארץ

חקר קברי צדיקים

מסע הקודש - ח"ו הלכה כבית הלל

במסגרת סדרת המאמרים על המקומות הקדושים בהם השתטח רביה"ק בנסיעתו לארץ ישראל בשנת תקנ"ט, עומדים אנו באתרא קדישא מירון, וכפי שתארנו במאמרנו הקודם כיצד התנהג רבינו הקדוש בחצר ציון הרשב"י זיע"א.

ובכן, לאחר שסיים בציון הרשב"י "מִשֶּׁם נִסַּע עִמָּהֶם לְמַעַרְת הַלֵּל וְשָׁם אָמַר גַּם הוּא קָפִיטַל ל"ג ול"ד וְשָׁם גַּם כֵּן הָיָה בְּשִׁמְחָה גְדוֹלָה. וּמִשֶּׁם הָלְכוּ לְקַבֵּר שְׁמַאי שֶׁם נָפַל עָלָיו עֲצָבוֹת. וְאָמַר שְׁתַּמְיָהָה גְדוֹלָה אֲצִלּוֹ זֹאת. וְאַחֲרֵיכֶּן אָמַר שֵׁשׁ תְּרוּץ עַל זֶה, וְלֹא גָלָה הַתְּרוּץ". ומי יבוא בסוד קדושים, מדוע אמר דווקא מזמורים אלו במערת הלל, ומדוע במערת שמאי נפל עליו עצבות ואין אתנו יודע עד מה.

כעשרים ושלוש שנים לאחר מכן הגיע תלמידו הגדול מוהרנ"ת גם הוא למירון וכך הוא כותב על מערת בית הלל: "מִשֶּׁם הִלְכְּנוּ וּבָאנוּ לְמַעַרְהָ שֶׁל הַלֵּל הִזְקַן וְתַלְמִידָיו וְנִכְנְסוּ לָשֶׁם וְשִׁתִּיתִי מֵהַמַּיִם הַנוֹבְעִים שֶׁם בְּתוֹךְ פְּמָה קְבָרֵי תַלְמִידָיו וְעַל יָדִי זֶה נִתְחַזְקָתִי קֶצֶת וְנִכְנְסָתִי עַד מְקוֹם הַלֵּל הִזְקַן אֲשֶׁר מְקוֹמוֹ נִסְגָּר, וְשֶׁם שִׁפְכָתִי שִׁיחָתִי קֶצֶת בְּהַתְעוּרֹרֹת וְאַחֲרֵי כֵן בָּא עָלֵינוּ שִׁמְחָה שֶׁם וְהִתְפַּלְלָנוּ שֶׁם מִנְחָה בְּשִׁמְחָה וְרָצִינוּ לִילָךְ מִשֶּׁם לְמַעַרְת שְׁמַאי אֲבָל הָאֲנָשִׁים עֲכָבוּ אוֹתִי".

מפליא לציין כי גם רבינו הקדוש וגם מוהרנ"ת מציינים לשבח את השמחה הגדולה ששרתה עליהם דווקא במערה פלאית זו, ורבינו אף אמר שם את המזמורים ל"ג ול"ד, ומי יבוא בסוד קדושים...

מערה קדושה ומסוגלת

רוב רובם של באי אתרא קדישא מירון כהיום הזה, מכירים בעיקר את ציון הרשב"י והחצר סביבו. ואילו שאר קברי הצדיקים בסביבה אינם כ"כ מוכרים לבאי מירון, ובפרט המערה הגדולה והמפוארת שעל קבר הלל הזקן ותלמידיו כמעט נשכחה מלב, כאשר בשנים האחרונות היא זנוחה ועזובה, ולדאבוננו עד לחודשים האחרונים היתה אף סגורה על מסגר (בשעת כתיבת שורות אלו המערה פתוחה לקהל).

בעבר מערה זו היתה אבן שואבת באופן מיוחד לאנ"ש באי מירון, שכל אימת שהיה ציון הרשב"י הומה אדם ורצו למצוא מקום לעבודת ה' כראוי היו הולכים למערת בית הלל ושוהים שם שעות רבות בתורה ועבודה. כפי שמתאר הרה"ח ר' שמואל הורביץ ז"ל בספרו ימי שמואל (פרק ס"ג) "בעת שהיו הרבה אנשים אצל הציון והיה דוחק גדול הלכנו למערת בית הלל או תחת אילנות שם ועשינו כסדרנו ולמדנו שם".

והאמת היא שר' שמואל הורביץ היה דבוק מאד למקום קדוש זה, וכפי ששמעתי מבני משפחתו שכמעט כל יום היה מבלה במערה זו שעות ע"ג שעות בעבודת ה'. הצצה קטנה למנהגו אנו מוצאים בימי שמואל (פרק ס"ה) על ימי נעוריו במירון: "והלכנו כל יום אצל מערת בית הלל ושם למדנו ספורי מעשיות, ופעם אחד למדנו המעשה של השבע בעטלירש מיום ה', דאס הארץ ביינקט צום קוואל, ונתעוררו כל כך רבי אלטר בנציון ויעקב זאב מזה, כי נכספו והשתוקקו לציון רבנו הקדוש באומן, הנחל נובע, בחינת הקוואל, ורקדו אחר זה בהשתוקקות ובהתעוררות כזה עד כלות הנפש... ובעוד שהם רוקדים, התחילו ערבים לזרוק אבנים והפסיקו לרקוד, והכלל שהרבה הרבה עבודת השם עשינו כל הזמן במערת בית הלל, כי שם גם כן מקום מסוגל מאד" ור' שמואל

מפסיר: "אבל המקום המסוגל ביותר, וההתעוררות והבושה והתשובה, שאצל ציון התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זכותו יגן עלינו אמן, הוא עניין אחר לגמרי, אין לשער ולהעריך ולתאר, אין דוגמתו, ממש בחינת עולם הבא, בחינת גן עדן" - - -

הקברים הראשונים במירון

היו שנים בהם כל המגיעים למירון ידעו רק על מערת הלל ותלמידיו ולא על ציון הרשב"י בכלל. שכן פטירת הלל הזקן קדמה לפטירת הרשב"י כמאה וחמישים שנה, בהם הובאו לקבורה בזה אחר זה תלמידי הלל הזקן, ורק לאחר מכן נקבר רבי שמעון בר יוחאי במירון.

לא זו בלבד, אלא שמעניין לגלות בספרי המסעות מזמן הראשונים, שישנם כמה וכמה נוסעים המתארים את הביקור במירון, כשהם מזכירים את ההשתטחות במערת הלל ואינם מביאים כלל את ציון הרשב"י!!!

כך אנו מוצאים את רבי בנימין מטולדה (בשנת תתק"ל) כותב: "מירון, שם מערה אחת בקרוב ושם קברי הלל ושמאי, ושם עשרים קברים מתלמידים, וקבר ר' בנימין בר יפת ור' יהודה בן בתירה". ותו לא. (אגב, קבר ר' בנימין צוין ע"י האריז"ל בצפת, וקבר ר' יהודה צוין לאחרונה במירון ע"י הרב גבאי). כך גם רבי פתחיה מרגנשבורג (בשנת תתק"מ) אינו מזכיר כלל את מירון והרשב"י, אלא את המערה ו"נס המים" וזה לשונו: "ובגליל התחתון (?) יש מערה ובפנים היא רחבה וגבוהה, מצד אחד מערה של שמאי ותלמידיו ומצד אחד הילל ותלמידיו, ובאמצע המערה אבן שוקעת, אבן גדולה חלולה כמו כוס, ונכנס בבית קיבולה כארבעים סאה ויותר, וכשבאין שם בני אדם הגונים יראו האבן מלאה מים יפים

סדר הקברים בתוך המערה

עוד לפני הכניסה למערה אנו רואים משני צדדי הפתח מבחוץ ארונות קבורה מסודרים, ארבע ארונות בכל צד. לפי חלק מהנוסעים (גבעת שאול ועוד) אלו הם "השמשנים מבית הלל" שזכו להקבר שם, כשומרי הפתח. אולם כאשר אנו נכנסים לפנים המערה אנו מגלים מעל שלושים ארונות קבורה, בששה חדרים, אשר כל אחד מהם מכיל 4 ארונות בסדר מופתי, אך חלקם הגדול פתוח במקצת, כנראה מעשי ידיהם של שודדי קברים ועתיקות במשך אלפי השנים מאז קבורתם ועד היום. יש לציין כי כבר במקורות הקדומים אנו מוצאים כתוב כי הארונות עצמם ריקים, וכנראה שימשו לקבורה בשנה הראשונה בלבד, ולאחר עיכול הבשר בכלות י"ב חודש נקברו במקום אחר במערה או מתחת לארונות, כאשר הארונות משמשים כ"מצבה" לנפטר הקבור בסמיכות מקום.

וכך אנו מוצאים בלשונו של רבי ישמעאל חי סנגויניטי תלמיד האוה"ח הקדוש (לפני כ 300 שנה): "מערה גדולה הפלא ופלא, קבור שם הלל הזקן ושלושים תלמידים. יש במערה ח' כוכין, ובכל כוך ד' אבני שיש,

קברי השמשנים מחוץ למערה

מערת בית הלל כיום

מערת בית הלל בשנת תש"ע

וירחץ ידיו ומתפלל ויבקש מה שירצה, ואין האבן חלולה מתחת כי אין באין המים מן הקרקע אלא נעשה אם אדם הגון הוא, ואדם שאינו הגון לא יראה המים. ואם ישאבו מן האבן אלף כדי מים לא תהיה חסירה אלא מלאה כהוויתו, ואין המים נובעין".

בדורות שלאחר מכן כאשר כן מזכירים את ציון הרשב"י, מציינים בראשונה את מערת הלל ושמאי. וכך כותב תלמיד הרמב"ן בתוצאות ארץ ישראל: "מטבריה רחוק כמו י"ב מילין יש מקום נקרא מירוני, יש מערה אחת נקברו בה עשרה זקנים חשובים, ובכללם שמאי והלל. מעט רחוק משם יש מערה אחרת, נקברו בה רשב"י ובנו".

אל ההרים אשא עיני - כהלל וכשמאי

במקורות היותר מאוחרים מופיעה המערה כמקום קבורתם של הלל הזקן ותלמידיו בלבד, ואילו מקום קבורת 'בר הפלוגתא' שמאי הזקן ותלמידיו הם מציינים בהר המתנשא ממול, באיזור תקוע הגלילית (עליה כבר הרחבנו במאמר נפרד בעבר). אולם למעשה בספרי המסעות השונים ישנם חילוקי דעות: ישנם הטוענים כי קבורים כאן הלל ושמאי יחדיו, ישנם הגורסים אף עם תלמידיהם, כלומר בית הלל ובית שמאי, וישנם המציינים כי רק הלל הזקן עצמו קבור כאן. אולם רוב המקורות הם כפי המקובל שקבורים כאן הלל הזקן ותלמידיו, ובקצרה "בית הלל".

מעיון במקורות השונים עולה המסקנה כי המקורות הקדומים יותר מזמן הראשונים (חלקם הובאו לעיל) מציינים כי גם שמאי הזקן קבור באותה מערה עם הלל הזקן. וכפי שהבאנו לעיל את דבריהם של רבי בנימין ורבי פתחיה ותלמיד הרמב"ן, וכן מוזכר בספר כפתור ופרח לרבינו אשתורי הפרחי (פרק י"א) בתור "מערת הלל ושמאי", ואף אחד מהם אינו מזכיר קברים כלשהם על ההר ממול, אולם בסוף זמן הראשונים החלו כנראה להראות את קבר שמאי במרומי ההר ממול, ומאז כמעט כל המקורות מציינים שכאן קבורים הלל ותלמידיו ובהר ממול שמאי הזקן ותלמידיו. כאן המקום לציין כי בהרבה מקורות מופיע שהיה מנהג קדום לעלות בהמון למערת הלל ביום פסח שני, והדבר פלא.

כאן יש בנותן טעם להביא את תיאורו המרתק והמתאים לנראה בימינו, של רבי משה באסולה משנת ה'רפ"ב (לפני 500 שנה בדיוק), שהוא אולי הראשון שמתאר את החלוקה בין ב' המקומות, כפי שהתקבלה ברוב המקורות שלאחריו, וכמובן מזכיר את "נס המים" כמו כל הנוסעים בימיו: "אחר [רשב"י] הלכתי בשיפוע ההר לצד מירון, שם מערת הלל הזקן ותלמידיו, והיא מערה גדולה ויפה, עשויה בכיפות מן הצדדים, בכל כיפה ג' ארונות של אבן עם מכסה גבוה. והם י"ח ארונות בתוך המערה, ושל הלל כנגד הפתח. וגם חוץ לפתח, כשתכנס בתוך ההר, יש ב' כיפות עם ארון אחד מימין ואחד משמאל. ואמצע המערה רחב, יעמדו בה יותר מג' מאות אנשים... והנה מכסה קבר הלל נטוי מעט, וכן מקצת האחרים. ואדם משים ידו בם ויש בם מים מתוקים, ואני שתיתי מהם. ופליאה היא מאין באים שם המים, ועוד, מאחר שהם מכונסים, איך הם טובים לשתייה? וגדולה מזאת, כי הכל מעידים כי כשיכנסו שם קהל רב ומתפללים, מיד המים מתרבים ושופכים לארץ. אמנם בימי לא היה כן. גם אומרים כי נס אחר נעשה בו: כי באים היהודים שיירה גדולה, וכל אחד מדליק נרות תוך המערה סביב, ואם נכנס בה לא טהור מיד תכבינה הנרות. כולם מעידים שהוא אמת, ואנכי לא ראיתי. אחר כך הלכתי על ההר שכנגד זה, שם שמאי ואשתו בראש ההר, בנין של אבנים גדולות מאד וכו'..."

יש לציין כי בכל הקשור לקברי הלל ושמאי אנו ניזונים רק מספרי המסעות ותיאורי הנוסעים כל אחד בתקופתו, אך אין התייחסות לקברים אלה מאת מהרח"ן בשם האריז"ל, כך שמדובר במסורת איש מפי איש, וע"פ רוב בשם תושבי הסביבה, אם הגויים ואם היהודים. לאור זאת ניתן להבין את הסתירות וחילוקי הדעות באשר לחלוקה בין הלל ושמאי ותלמידיהם.

הארונות בתוך המערה מלאים מים, צולם בידי כותב השורות תש"ע

הכוך בו טמון ע"פ המסורת הלל הזקן

שמעתי גם מדודי הרה"ח ר' מנחם רוזנפלד שליט"א כי פעם אחת בשב"ק הגיע אחד הכפריים במירון אל ר' שמואל ושאלתו בפיו: היות והפרה חלתה ונוטה למות, רוצה הוא לדעת האם מותר ב"הפסד מרובה" לשחוט אותה בשבת ולהציל את בשרה... ר' שמואל שחשש שמא הכפרי לא יעמוד בנסיון, רצה להרויח זמן ויעץ לו שישטוף את ראש הבהמה במי מערת בית הלל... הכפרי מיהר לעשות כדבריו ולמרבה הפלא נתרפאה הבהמה והמשיכה לחיות עוד ימים רבים...

נ"ס המים

בשנים קדמוניות היו רואים ניסים ומופתים כתוצאה ממים אלה במערה, כאשר סדר נביעת המים וכמותם היתה מושפעת לפי חשיבותם או דרגתם של המתפללים באותה שעה במערה, ולפעמים אף היו ממלאים את כל שאר הארונות בכל צדדי המערה. חלק מהתיאורים כבר ראינו בתחילת המאמר, אולם כאן נביא עוד מספר מקורות שיש בהם מן החידוש:

וכך מספר רבי שמואל ב"ר שמשון (תלמיד רבינו יהונתן מלוניל, משנת ד"א תתקע"א) לאחר שהיה במערה עם ראש הגולה וראו את המים נובעים לקראתם: "וציוה ראש הגולה והדליקו נר של שעוה, לחפש ולראות מהיכן מוצא המים לבוא אל הכיורים, ולא מצאנו. ושכחנו מן המים הרבה ארצה, ולא חסרו ולא נגרעו כלל. ואותם המים מתוקים מדבש, ודבר מופלא הוא מאד". ואילו תלמיד הרמב"ן מספר בספרו "תוצאות ארץ ישראל": "וכשיוצאים מים מתוך המערה כולם שמחים, כי הוא סימן שתתברך השנה. והרבה פעמים שלא נמצאו שם מים, ובעת תפלתם היו נראים המים כהרף עין". כעין זה מספר ר' יצחק ב"ר מאיר לטיף מירושלים בשנת ה'רמ"ה: "סיפר לי זקן זה, והעיד בדבריו בחורים מספנייא, על קבורת הלל ושמאי. בשני בצורת הלכו אנשים ונשים והתפללו תוך המערה, ושמעו ה' ויענם במים ויתמלאו תחילה אבנים יש להם קיבול, במערה תחילה, וישתו. אחר יתקשרו שמים בעבים וימטיר, והארץ תתן את יבולה".

וכל אבן ד' אמות אורכה ושתי אמות רחבה... ויש למקצת מן האבנים כתב עליהם, אבל נטשטש, שאינו ניכר. ותחת האבן אבן אחרת, חלולה מלאה מים, מי גשמים אין כמותם בעולם, ותחת האבן החלולה הוא הקבר". ואילו בעל אהבת ציון כותב שקיבל דרך אחרת: "ויש כמה ארונות שניטל קצת הכיסוי ונגלה קצת, וראינו שאין בארונות כלום, ושאלתי: למה אין בתוכם כלום? והשיבו: אולי תחת המערה יש שם עוד מערה והנם שם". בענין זה ניתן להוסיף כי בספר "טהרת מירון - הר המערות" (בני ברק אלול תש"ע), כתוב כתוספת להנ"ל (עמ' קל"ז): "מן הראוי לציין כי ביום כ"ז ניסן ש"ז, נתגלו פרטים מסויימים במירון בענין זה, אך מפאת סכנת שלמות הקברים, לא ניתן לפרסמם ברבים, והם הובאו לידיעת הרבנים שליט"א, שהורו כדת מה לעשות". איננו יודעים מה הם הפרטים שהתגלו, וטוב שכך, אבל יש לשער שמצאו פתח למערה פנימית או תחתית בה קבורים העצמות הקדושות.

כמו כן יש השערה כי העצמות נקברו מחדש בבורות נסתרים שבתוך המערה, וכפי שאנו רואים לעיל בלשונו של רבי פתחיה כי באמצע המערה יש בור גדול מלא מים המחזיק ארבעים סאה. ואם אמנם בימינו הוא כבר סתום, יתכן שבקרקעיתו נטמנו העצמות. מנהג זה של קבורה בארונות אבן ולאחר מכן ליקוט העצמות וקבורתם בכוכין או בורות שבאותה מערה מובא בכמה מקומות במשניות, ולדוגמא נביא את המשנה במס' שמחות (יג, ו) "המוצא עצמות בקבר הרי זה נותן בקמורות וכו', מצאן בכוך, או באיסטרון [בור], לא יזיזם ממקומם".

בכל אופן כל זה אמור רק לגבי תלמידי בית הלל ושאר הצדיקים שנקברו כאן, אבל לגבי הלל הזקן בעצמו, מקובל כי הוא קבור במערה הפנימית מול הפתח בכוך סתום הנמצא מצד ימין סמוך לפינה, ליד מקום נביעת המים. וכפי שמוהרנ"ת רומז בדבריו (הובאו בפתחת המאמר) "נתחזקתי קצת ונכנסתי עד מקום הלל הזקן אשר מקומו נסגר". דבר זה שמעתי גם מכמה זקני מירון, בראשם הרה"ח ר' נתן דוד שפירא ז"ל, וכן שמעתי זאת ממצאצי חו"ז הרה"ח ר' שמואל הורביץ ז"ל שאמר להם זאת תמיד. וכן מופיע הדבר בכמה וכמה מקורות, ואציין שנים מהם: (א) רבי משה ירושלמי (ידי משה): "בקיר שממול הפתח שלושה כוכים, ובכוך האמצעי קבור הלל... מתחת לכוך של הלל נובע זרם מים קטן, אצבע עביו". (ב) בספר אהבת ציון: "ובקרן זוית של מזרחית-צפונית שכנגד הפתח מצד ימין, שם קבר של הלל הזקן עליו השלום".

המים הפלאיים

עד היום הזה כשנכנסים למערת בית הלל, ע"פ רוב אנו צריכים לפלס את דרכנו על רצפה רטובה ומחליקה (זהירות!!!). מקור המים הם כאמור בתוך פנים המערה, בסמוך לכוך של קבר הלל הזקן. בדרך לכוך הפנימי עוברים מעל כמה בורות מלבניים המכונים "קברי שוקת" החקוקים בקרקע המערה הפנימית, והם ברוב ימות השנה מלאים מים צלולים, בדיוק כפי שמתואר ברוב ספרי המסעות.

מים אלו היו ידועים ומקובלים כמסוגלים לרפואות וישועות, וכפי שמביא בספר "מסע מירון": "ובעת שיש מים בהם שואבים בכלי מן המים ורוחצים ראשם ופניהם וידיהם לרפואה". וכן שמעתי מבני משפחתו של הרה"ח ר' שמואל הורביץ ז"ל שהיו תמיד מחזיקים בביתם מים ממערת בית הלל ומזלפים על כל מכה וחבורה וכדו', והיו רואים ניסים ונפלאות.

בספר ימי שמואל (פרק צ"ג) מספר ר' שמואל על תאונת דרכים שאירע לו בדרך מטבריה לירושלים, בה היו רח"ל הרוגים ופצועים: "ואני לקחתי איתי ממירון כמה בקבוקים שמן זית מהגר תמיד שעל ציון רשב"י זי"ע, אמן, וגם כמה בקבוקים מים ממערת בית הלל, שיש שם מים בתוך הציונים ומועילים לסגולה ורפואה, ומשחתי עם השמן והמים את הפצעים של הפצועים".

הסיפור המפורסם ביותר היה עם רבי דוד הנגיד בנו של רבי אברהם בן הרמב"ם שלחם נגד מתנגדי זקנו הרמב"ם שלא בחלו בשום דרך עד שהיו מלשינים נגד תלמידיו וצאצאיו, וכך מספר בספר יוחסין: "היה הנגיד רבי דוד מתפלל במערת הלל ושמאי ויצאו מים קרים ואז החרים

למלשינים. וביום ההוא מתו חמש מאות מלשינים בארץ מצרים. ולשני חדשים להלן נשיהם ובניהם נעקרו מן העולם" רח"ל. בעסקינו במקום מקור חיותנו הר הקודש מירון, אי אפשר שלא לעורר את עצמינו להתחנן לפני השי"ת בימים מסוגלים כל כך, שישאירו לנו משמים מקום זה לפליטה, להצלחתינו ברו"ג.

מצבה פורימית

ברוח ימי הפורים המתקרבים ובאים, ומדעסקין ברבי דוד הנגיד, זו ההזדמנות לספר על מצבתו המזוייפת בטבריה, אשר הפרטים אודותיה שנחשפו לאחרונה, מבררים כי זוהי מצבה פורימית למדי... כל מי שביקר בחצר קבר הרמב"ם שבטבריה, מן הסתם שם לבו למסגרת ברזל העומדת סמוך לקבר הרמב"ם, ובה מצבת אבן קטנה ועתיקה עליה חקוקים המילים "זהו קבר רבינו דוד נכדו של רבינו הגאון משה בן רבינו מיימון מאור הגולה זצוק"ל".

לפי מה שפורסם בעיתון "ישראל" בשנת תרצ"ב, המצבה נתגלתה באקראי בידי י"מ טולידאנו, סגן הרב הראשי של קהיר בימים ההם, שנסע לחוג את חג הסוכות עם משפחתו בטבריה, שם גילה את המצבה באחד מבתי הערבים שנבנו אז מחדש בסמיכות לקבר הרמב"ם, כשהמצבה משמשת מפתן בכניסה לבית. המצבה נרכשה על ידו ונשלחה למוזיאון היהודי בקהיר.

בעיתון ישראל הנ"ל אף מופיע תצלום של המצבה ומתחתיה הכיתוב הנ"ל. אולם זו היתה כנראה השגיאה הראשונה של המזייף, שכן התברר כי "שכחו" לחרוט במצבה את שם אביו ר' מיימון... וכתבו "רבינו משה בן רבינו מאור הגולה" אי לכך כנראה נחרטה המצבה המזוייפת מחדש ובה תוקן "בן רבינו מיימון מאור הגולה זצוק"ל", וכיום עינינו הוראות שתמונת המצבה בעיתון ישראל, איננה אותה מצבה המפורסמת כיום ועומדת לתצוגה בחצר הרמב"ם בטבריה. אפילו עין בלתי מנוסה תבחין עד מהרה בהבדלים הזועקים בין התמונה הראשונה למצבה כיום.

אולם לא רק זו היא ההוכחה לזיוף המצבה. הרב משה הלל (ב"ר יעקב) הוציא לאור לאחרונה ספר בשם "חזון טבריימון" ובו הוא מתעכב על דמותו של טולידאנו הנ"ל ומשפחתו, ומוכיח על עשרות

זיופים חמורים שעשו במשך השנים, כגון זיוף ס"ת המיוחס לר"ן, איגרת הלל הנשיא למר עוקבא, ועוד מגילות ותעודות שונות ומשונות, וכן זייף כמה מצבות וביניהם גם המצבה דנן. לדבריו הוא גם זה שהמציא את מקום ציון הרמב"ם ליד קבר רבי עקיבא בטבריה, בעוד הרמב"ם נטמן בכפר יסיף, וא"ה עוד חזון למועד לעסוק בנושא זה בהרחבה. (תשו"ח לידידי הרב שמואל אברהם תפלינסקי שהמציא לי את הספר).

מקוצר המקום נציין בקצרה כמה מתוך ההוכחות בספר "חזון טבריימון" (פרק תשיעי): א) נתגלו סתירות רבות בעדותם של בני משפחת טולידאנו האחראים למציאת המצבה או זיופה. ב) כמה שנים קודם למציאת המצבה, התפרסם על חשיפת מספר מצבות עתיקות בעיראק מזמן הראשונים. צורת המצבה הזו, האותיות, הגודל וסוג האבן, כמו גם הנוסח - זהה כמעט לחלוטין לאותם מצבות. מה שמלמד על נסיון חיקוי מושלם. ג) בשונה מאותם מצבות, לא מופיע יום הפטירה. וזאת מחמת שקיימת מחלוקת באיזה יום ושנה נסתלק רבי דוד הנגיד, והמזייף רצה להתחמק מזה. ד) הנוסח "רבינו הגאון משה" אינו מופיע בשום מקום אחר ונראה מלאכותי. ה) העלמת שם אביו ר' אברהם, ויחוסו היישר לזקנו הרמב"ם אינו מתקבל על הדעת, בפרט שאביו ר' אברהם היה נגיד וגדול בדורו. ו) הנוסח "בן רבינו מיימון מאור הגולה" שגוי ונראה כי המזייף רצה לחסוך במילים עקב קטנות האבן. ז) הברכה "זצוק"ל" עדיין לא היתה בשימוש בימים ההם כלל וכלל.

מה גרם לאותם מזייפים לעשות את המעשה הנואל הזה? לדברי הר' הלל הנ"ל הרי שלמשפחת טולידאנו היה אינטרס להאדיר את השטח סביבות קבר הרמב"ם עקב השקעותיהם במקום, וכן היו עסוקים להפריך את דעת אחד החוקרים בימיהם שפקפק על כל עצם קבורת הרמב"ם בטבריה, ולכן עשו מה שעשו ובכך הביאו הוכחה "חותכת" כי אכן משפחת הרמב"ם קבורה באותו שטח חשוב בטבריה.

אכן לדידן אין כל ספק שהרמב"ם ואביו אכן קבורים בטבריה, שכן נאמנים עלינו דברי המהר"ח"ו בשם האריז"ל בשער הגלגולים, שמאשר את קבורת הרמב"ם ואביו בחצר זו. אמנם יש להדגיש כי הקבר

המקובל כיום כקבר רבי מיימון אין לו מקור, ואדרבה לפי האריז"ל ושאר המקורות הם קבורים יחדיו אחד ליד השני ממש, ויתכן שגם אותה מצבה דהיום היא פרי דמיונם של אותה משפחה שהוזכרה לעיל.

ובמהרה נזכה שיקצו וירננו שוכני עפר בביאת משיח צדקנו, וביעור המן ועמלק מן השורש בב"א.

1 קבר רבי דוד הנגיד ורבי משה בן רבינו מיימון מאור הגולה הנ"ל
reproduction photographique de la pierre tombale de Rabb
DAVID HANAGUID, petit fils de Maimonide (1222-1300)

מצבת רבי דוד הנגיד מתוך עיתון ישראל

מצבת ר' דוד הנגיד כיום, מצא את ההבדלים

תגובה למאמר "לקדושים אשר בארץ בטאון" מימי הנחל" - נ"ב

אודות יום פטירת הרה"ק ר' נחמן מהורעדנקא זצוק"ל

לכבוד מערכת הגליון הנכבד "מימי הנחל" הע"י
שלו' וברכה!

ראיתי בגליון נ"א במאמר "לקדושים אשר בארץ" מש"כ הרה"ר שמואל מאיר חשין שליט"א בענין יומא דהילולא של הרה"ק מוהר"ר נחמן מהורעדנקא זצוק"ל, ורציתי להעיר כמה הערות והארות במאמרו הנפלא.

א. מש"כ: "וזו פליאה בפני עצמה כיצד יתכן שהיה גוסס במשך כל השבת רח"ל". ידוע על מוהר"ר הגה"ח ר' אברהם שטערנהארץ זצ"ל, שהיה גוסס כמה ימים, ואכמ"ל ב [א.ה. היה לו סימני גסיסה אבל לא היה גוסס, ויש בזה שיחה שלימה שאמר זאת לרלוי"צ כמה ימים לפני הסתלקותו].

ב. מש"כ: "אולם קצת קשה ליישב זאת עם הלשון שמת בליל שב"ק, שמשמע שזה היה בליל שב"ק ולא מבעוד יום". יש להעיר ע"ז לפי מש"כ הרמ"א ביו"ד (קצ"ו ס"ב) שאם הקהל עשו שבת וכו', הרי לנו שע"י שהקהל מתפללים ערבית מבעוד יום הם עושים את שב"ק, א"כ יתכן מאד הלשון 'שמת בליל שב"ק' אע"פ שהיה מבעוד יום.

אגב יש להאיר, שמצינו באמרי פנחס השלם, כי הרה"ק ר' פנחס קאריצער זצוק"ל אמר בליל שב"ק משנת 'במה מדליקין', והוא סי' מפורש בשו"ע או"ח סי' ע"ר, וכהיום לא רואים שנוהגין כן בקהילות החסידים, וגם אצל אנ"ש אין אומרים אותו, והוא לכאורה פליאה עצומה, וראיתי בערוך השולחן (שם) שמיישב המנהג לאלו שאין אומרים אותו, כי זה היה שייך רק להקהילות שהיו מתפללים בליל שב"ק מבעו"י, אבל כהיום שמתפללים לאחר צאה"כ, אין שייך לומר זאת, יעושה"ה. והנה הר"פ מקאריץ נסתלק שנים הרבה לאחר פטירת הרה"ק מוהר"ר מהורעדנקא [כי הוא נפטר בשנת תקנ"א] וא"כ אפילו בימיו היו מתפללים בליל שב"ק מבעו"י, א"כ לא קשה לומר שגם בימי מוהר"ר מהורעדנקא שהיה ג"כ תלמיד הבעש"ט זיע"א, כמו מוהר"פ מקאריץ, התפללו מעריב מבעו"י ודו"ק.

ג. מש"כ בשם הרי"ש גפנר זצ"ל, שרוצה לחדש כי היארציט האמיתי הוא ל' סיון ולא ב' תמוז כמו שמקובל בחצרות החסידים. יש להעיר

ע"ז, למה לנו לחדש חדשות נגד המקובל בכלל ישראל? בפרט שראיתי בספר 'דבר יום ביומו' שנדפס לפני יותר ממאה שנים בהסכמתם של המהרש"ם מבערזאן ואב"ד ווייטצן בעל 'מעשי למלך' זצוק"ל, והוא כותב בפירוש שיומא דהילולא של מוהר"ר הוא ביום ב' דר"ח תמוז יעו"ש, ותל"מ.

וח"ש בברכה והצלחה, לעשות חיילים לתורה ועבודה מתוך שמחה ונחת תדירא, ונזכה לראות גוא"צ במהרה דידן אכ"ר.

כעתירת וברכת

ידידכם עוז

אברהם שלום הלוי שישא

פעיה"ק ת"ו

תגובת הכותב:

בענין החידוש של הרי"ש גפנר שהיא"צ האמיתי של מוהר"ר מהורעדנקא הוא ב' סיון תקכ"ו שחל בשב"ק, והתלונן מר למה לנו לחדש חדשות נגד המקובל בישראל שהיא"צ ביום ב' תמוז, ובפרט שמוכח בלוח שיש עליו הסכמות מגדולי ישראל, הנה יש להשיב בתרתי:

א. רי"ש גפנר ביסס את דעתו על נוסח המצבה שהיה קריא בזמנו, והיה כתוב "בר"ח תמוז" ובוודאי שנוסח מצבה קודם למוכח בלוחות.

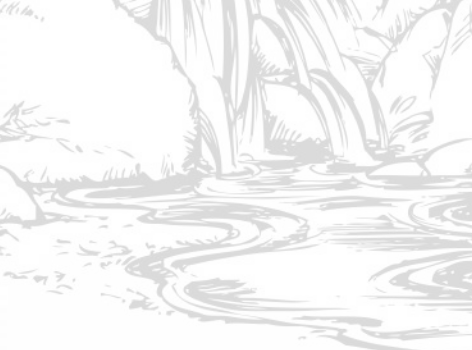
ב. הדבר פשוט לכל בר דעת כי הגדולים שנתנו הסכמות ללוח בוודאי לא בדקו כל מאות היארציט"ן ולא התכוונו בחתימתם לאשר כי הכל נכון.

ג. והוא העיקר: קיבלתי מידידי מוהר"ר שלמה יהודה ווייצהנדלר שליט"א הקלטה בקולו של הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר ז"ל בו שואלים אותו לגבי השיטות בשנת פטירתו של רבי נחמן מהורעדנקא, והוא עונה בזה הלשון: "אין אומאן האב איך אלע מאל געהערט תקכ"ו" ואם כן לפי השבחי הבעש"ט שהסתלק בשב"ק זה חייב להיות כנוסח המצבה בר"ח תמוז ולא בב' תמוז שחל אז ביום שני.

קול "מורשת הנחל"

02-502-6343

מהנעשה והנשמע וכן עדכונים והודעות מחבורות הנערים • חבורות הבחורים • חבורות האברכים • חבורות כלליות • פעילות חודשית • כינוסי חגים וזמנים

"למה לכתוב? כל מי שיקרא יכול לראות את הדברים בעצמו!"

במסגרת התיעודים ההיסטוריים, נקפוץ הפעם קדימה, לשנות התש"ל, ונביא תיעוד שכתב אליהו שולמאן, שביקר בשלהי שנת תשל"ו בבית הכנסת של חסידי ברסלב במאה שערים - ה"שול".

שולמאן, שפרסם את טורו בכתב עת ידוע ומפורסם בידיש בארה"ב, הגיע ארצה לאיזו "ועידת יידיש" שהתקיימה בירושלים, והוא כותב: "דיברתי עם כותבי יידיש וקוראי יידיש ... במשך ארבעת ימי הוועידה חיינו לחלוטין באיזה עולם יידישאי. אבל, את השבת הראשונה לאחר הוועידה, בג' אלול (תשל"ו), ביליתי חצי יום במקום שגם בו דיברו יידיש, קראו יידיש ולמדו בידיש, אבל האוירה היתה שונה לחלוטין - ברוח, בהתנהגות ובגישה.

את הזמן הזה ביליתי בבית הכנסת של חסידי ברסלב במאה שערים, ירושלים, שם למדתי, רקדתי ושרתי יחד עם קהילת חסידי ברסלב ("עולם בראצלאווער חסידים").

ואחרי שהוא נותן לקוראיו סקירה, מי היה רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב, ומה היתה דרכו ותורתו (על פי הבנתו ותפיסתו, כמובן), הוא ממשיך:

"כאשר כולם פתחו את הספרים, החל ר' לוי יצחק בנדר, לבוש בקפוט פסים וחובש שטריימל, ללמוד את הסיפורי מעשיות, בידיש במבטא אוקראיני מחיה. הוא קרא את הסיפור במקור, ותרגם כל מילה ליידיש. הוא התחיל עם 'מעשה משבעה קבצנים', והוא קרא 'אספר לכם איך היו שמחים' ('איך וועל אייך דערציילן ווי אזוי מע איז אמאל פריילעך געווען' - כפי שנפתח מעשה משבעה קבצנים) ולאחר מכן הוא התחיל לתרגם ולהסביר כל מילה. הוא קרא את המילה

"מעשה" - והסביר למה הכוונה, ולאחר מכן הוא המשיך לקרא, ותרגם, והסביר והבהיר כל מילה וכל משפט...

"בבירור, ראיתי איך הציבור מאזין בהתלהבות, ובבירור ראיתי איך המאזינים 'חיים' יחד איתו את הספרות הזו, שעבורם לא היתה ספרות כל עיקר, אלא יצירה שבאמצעותה אפשר 'לראות ולהבין מעט מגדלות הבורא', כמובא בהקדמת הספר ביידיש.

"ר' לוי יצחק למד את שני הקטעים הראשונים. ס"ה 23 שורות, אבל זה ארך כמעט שעה. כאשר הוא סיים שהסבריו היו טובים מאוד, וביקשתי לו ממנו שיכתוב את הסבריו, על מנת שגם מי שלא שומע אותו יזכה בהזדמנות לקרוא את דבריו. על כך הוא השיב לי 'למה אני צריך לכתוב? כל מי שיקרא את המעשה הזה יכול לראות את הדברים בעצמו!'.

"לאחר הלימוד הקהל שוב נעמד על רגליו, שוב אחזו יד ביד, ושוב החלו לרקוד במעגל. גם אני רקדתי ושרתי עם הציבור - עם המבוגרים ועם הצעירים ועם הילדים. רקדו בעינים עצומות, בהתלהבות, עד שהגיעו לדרגה מאוד גבוהה - לדרגה של 'התפשטות הגשמיות', התפשטות מהדאגות היום-יומיות..."

"בדרך כלל חסידי ברסלב הינם עניים, וממילא, בתי הכנסת שלהם צנועים ופשוטים. אבל בית הכנסת שלהם בירושלים אינו כך. הוא גדול, מואר, יפה - וחדש. הוא נבנה תודות לעזרתם של יהודים מארצות הברית.

"ליד ארון הקודש עומד כסאו של רבינו ('דעם רבינס שטול'), אותו הביאו בחלקים מרוסיה.

"הגעתי לבית הכנסת לתפילת שחרית של שבת. בית הכנסת היה מלא בזקנים ואברכים צעירים עם ילדיהם ... פתחתי בשיחה עם כמה מהם, ואחד מהם, שהתברר שהגיע מקנדה ללמוד בישיבה כאן, אמר לי שרק כאן, בין חסידי ברסלב, הוא מצא שלושה אמיתות.

"שאלתי אותו האם לומדים כאן סיפורי מעשיות, והוא השיב לי שאכן, מיד לאחר התפילה ילמדו סיפורי מעשיות.

"לאחר תפילת מוסף שרו. המתפללים אחזו יד ביד, ופרצו בריקוד נלהב סביב השולחן הארוך. שרו ניגון, וככל שרקדו יותר - גברה ההתלהבות יותר ויותר. 'סחבו' גם אותי למעגל, וכך רקדתי עם ה'חסידים המתים', שהם לחלוטין 'חיים'. והריקוד הזה בהחלט היה חוויה שמותירה רושם עמוק.

"לאחר הריקוד התיישבנו סביב השולחנות, הגישו תה, ואחד הגבאים הביא עוגיות, ואחרי ששתינו תה חילקו ספר 'סיפורי מעשיות', ו'נשיא' בית הכנסת, ר' לוי יצחק בנדר, יהודי מקייב [אומן], החל ללמוד סיפורי מעשיות ביידיש.

ואכן, בלימוד סיפורי מעשיות שם, הרגשתי את הטעם האמיתי, איך יהודים מאמינים ויראים לומדים את 'סיפורי הרבי' ('דעם רבינס מעשיות').

תגובות לשאלה מבטאון "מימי הנחל" - נ"ב: האם להשתמש בסגולות שונות סותר את עצות רביה"ק, ואיך נהגו בכך אנ"ש. ומענין לענין: האם השתטחות על קברי הצדיקים סותרת את ההשתטחות על ציון רבינו הקדוש, ומה נהגו אנ"ש?

אף גם על ענין הזכרת שמות הצדיקים לבד, הפליג רבינו מאוד (עיין ספר המידות צדיק י"ט - כ"ב). ובעבור כן חיבר מוהרנ"ת את ה"שמות הצדיקים". עוד איתא בחיי מוהר"ן שאמר רבינו "שברכה שנוהגין לברך את עצמן אצל גדולים וחשובים הוא דבר יקר מאד, וטוב להשתדל לברך את עצמו אצל כולם".

וכבר מקובל אצל כלל חסידי ברסלב מזה כמה דורות נוסח ההתקשרות: "לכל הצדיקים האמיתיים שבדורנו ולכל הצדיקים האמיתיים שוכני עפר ובפרט לרבינו הקדוש וכו'", ומה לנו דבר ברור לענייננו יותר מזה. ד. יכלה הנייר אם נלקט כאן את כל המקורות שיש בהם הפלגת ענין ההשתטחות על קברי הצדיקים (וכל צדיק אמת בכלל), מספרי מוהרנ"ת וספרי הרב מטשעהרין וכו'. ובפרט עשרות ומאות דוגמאות מעובדות והנהגות אנ"ש הלכה למעשה. והמפורסמות א"צ ראה, שבכל תפוצות ישראל ידועה החיבה וההשתוקקות הגדולה של חסידי ברסלב ללכת ולהשתטח על מקומות הקדושים בכלל ועל קברי הצדיקים בפרט, ואשר יש להם זכות ראשונים בענין.

ה. פטור בלא כלום א"א, ועל-כן נביא רק כמאן דמחויי במחוג כמה מעשים ברורים ממנהג אנ"ש בדורות עברו, ותן לחכם ויחכם עוד.

- ראש וראשון ה"ה אדמו"ר מוהרנ"ת, אשר מי לנו חסיד נאמן ומקושר לרבינו זיע"א כמותו, והוא מתאר באריכות בימי מוהרנ"ת את סדר ביקורו בארה"ק, שבו השתטח על עשרות קברי הצדיקים הידועים, נביאים תנאים ואמוראים, ראשונים ואחרונים ועד תלמידי הבעש"ט ותלמידיהם בטבריה והם "קבר רבי נחמן מהורידנקא ורבי מנדיל ויטפסקר ורבי אברהם קליסקיר והרב משפטיקא ושאר צדיקים נוראים" כלשון מוהרנ"ת אשר מספר שם כי על קבריהם השתטח ב' פעמים.

- ואחריו אנו מוצאים בכתובים את בנו מוה"ר רבי יצחק שכותב הרבה על השתטחותו על קברי הצדיקים, ואעתיק רק מכתב אחד שבו כותב על השתטחותו בקבר האר"י הק': "מה אוכל לשער לכם בני שיחי גודל יקרת קברו הקדוש עם כל הקדושים הגנוזים שם זכותם יגן עלינו וכו', ומשם הלכתי להקבר הצדיק הקדוש הוא רבי פנחס בן יאיר זכותו יגן עלינו. מה אומר מה אדבר, הלכתי בחזרה

לכבוד מערכת 'מימי הנחל' שלומכון ישגא לעד.

אחרי דרך מבוא השלום, הנה ראיתי בגליונכם האחרון דין ודברים אודות נסיעת חסידי ברסלב לקברי הצדיקים, אם יש בזה סתירה להשתטחות על קבר רביז"ל, רצוני לציין לענין זה כמה נקודות.

א. האמת אומר ולא אכחד כי נפלאתי מאוד על עצם קיום השאלה, ונשגב מבינתי 'מה ענין שמיטה להר סיני' - מדוע שתהיה איזו סתירה בין קיום מנהג ישראל הנשגב והנורא של השתטחות על קברי הצדיקים, לציווי והענין להשתטח על קברו ז"ל. ומן הראוי היה בשאלה זו והדומות לה (שפעמים אין מן הראוי לפרסם) לבררם פנים אל פנים אצל זקני אנ"ש שליט"א.

ב. והתמיהה גדולה שבעתיים כשעסקינן בחסידי ברסלב, אשר מי עוד כרבינו הקדוש שהפליג יותר משאר הצדיקים במעלת השתטחות על קברי כל הצדיקי אמת, כמובא בספר המידות (צדיק קעג): "ע"י השתטחות על קברי הצדיקים הקב"ה עושה לו טובות, אע"פ שאינו ראוי לכך". ובליקו"מ (תנינא, מ) מובא מה שאמר רבינו על ציון הבעש"ט ז"ל "שטוב מאד להיות שם על קברו" (וידוע שרבינו ביקש שאנשיו יסעו להשתטח על ציון הבעש"ט בימות הקיץ דייקא, כדי שיוכלו לשהות שם - "פאבריינגען" - הרבה).

ג. פשוט מאוד שלפרש את ענין ההליכה לקברי הצדיקים והדבקות בהם, כפגיעה או גריעותא באמונה ברביה"ק, הוא דבר זר ומוזר, והוא חוסר גדול בהבנה של ענין ההתקשרות לרביה"ק בכלל, וחסרון אמונה בשאר הצדיקים.

דבר זה היה מובן וברור לכלל אנ"ש בכל הדורות כביעתא בכותחא. ואדרבה, דייקא ע"י ההליכה על קברי הצדיקים הגדולים היו אנ"ש מתקשרים ומתקרבים עוד יותר לנשמת רביה"ק, כי באמת כל הנחלים הולכים אל הים, וכל הענפים מחוברים לשורש אחד (עיין ליקו"מ ע), וכולם מקבלים ויונקים מהנחל הנובע (עיין מאמר 'לכו חזו' בסופו "ועכשיו יש וכו'").

ושמעתי ממו"ח הרה"ח ר' שמואל משה קרמר שליט"א, שזוכר כי בעת ששהו אנ"ש במירון והחסיד ר' שמואל הורביץ היה לומד לפני הציבור בליקו"מ, בכל פעם שהיה מגיע לתיבת "צדיק" המוזכר במאמר, היה פונה ומסתכל אל ציון הרשב"י, והבן.

לביתי ממש כאיש הפורח באויר, לא ידעתי היכן אני בעולם. והכל נתחבר אצלי עם הציון הקדוש [באומן].

• וכן גם גדולי תלמידי מוהרנ"ת שעלו לארה"ק, כהרב מטשעהרין ז"ל, ורבי נתן ב"ר יהודה שהשתטחו כסדר על קברי הצדיקים, במיוחד על קבר הרשב"י וגם הרבה על קברי תלמידי הבעש"ט הנ"ל בטבריה. וכך נהגו גדולי אנ"ש דחו"ל בכל הדורות, כל אימת שביקרו כבוד בארה"ק.

• וגם אנ"ש דאומן בעודם סמוכים על ציון רביה"ק, היו מבקשים מאנ"ש דאר"י להתפלל עליהם בקברי הצדיקים דהכא, כמובא במכתבי החסיד רבי משה גלידמאן [צ'נסטחובר] והחסיד רבי הירש ליב ליפל (עיין מכתבי שמואל מ"ט וס').

• וכל מי שקרא את הספרים תולדות שמואל, מהחסיד רבי העשיל פרידמן, וימי שמואל מהחסיד רבי שמואל הורביץ רואה כמה היה ענין ההליכה על קברי הצדיקים, חלק בלתי נפרד מסדר יומם של אנ"ש בדורות האחרונים, עליהם התרפקו תמיד, הן בירושלים הן בגליל העליון, הן בפולין והן באוקראינה, בכל מקום שהוא היו חסידי ברסלב פוקדים כסדר את קברי הצדיקים האמיתיים בלי שום הבדל.

• גם בדור האחרון, עוד חקוקים בעצמותנו דמויותיהם של גדולי אנ"ש כרבי הירש ליב ורבי שמואל שפירא ושאר בני חבורת ה'עובדים', ועוצם כיסופיהם ומשיכתם לפקוד את קברי הצדיקים. ושמעתי מהחסיד רבי יעקב מלמד (קלמנוביץ) ז"ל, שבצעירותו היו אנ"ש נוסעים מירושלים למירון, במסע מפרך על חמורים, שארץ כשבועיים ימים, בעברם דרך העיר שכם ועוד ערים ערביות שבהן היו לנים בלילות באכסניות בבתי הערלים שם, מתוך כיסופיהם להשתטח על ציון רשב"י. כך במירון וכך בחברון, בקבר דוד המלך ובקבר רחל וגם על קברי צדיקי הדורות האחרונים, וכמובן שח"ו לא חשו בזה שום סרך או ריח של פגיעה בהתקשרותם לרביה"ק, כי אם אדרבה ואדרבה, על ידי זה דייקא חיזקו והעמיקו את התקשרותם בצדיק חי עלמין.

בשולי הדברים אעיר עוד, כי בכמה עובדות שהוצגו בדו"ד שבגליון הקודם, נפלו טעויות מהותיות, וחשוב לתקן למען לא יכשלו בהן הקוראים. במה שנאמר אודות הנוסעים להשתטח על קברי הצדיקים באוקראינה בשם רלו"צ, הנה הוא עצמו שמעתי מפיו כמה פעמים שהיה מצטט את הוראת רבינו לתלמידיו לנסוע על ציון הבעש"ט (עדיף בקיץ) ולבלות שם (ועיין בימי מוהרנ"ת חלק א' ל"ג, איך שמוהרנ"ת ומוה"ר נפתלי ז"ל השתוקקו להיות על ציון הבעש"ט, והפצירו ברבי יחיאל אחי רבינו עד שהסכים לקחתם).

ובענין נסיעת אנ"ש לרשב"י במירון, פשוט וברור שהיה זה דייקא כדי להשתטח על קברו, ולא מטעם יישוב הדעת שיש שם או סיבות אחרות, כידיעו. הרי כל השנים נסעו לשם במסירות נפש, אף שהיה מקום פרוץ לקור ולרוח ולשאר מרעין בישין חי ומדבר, וגם רעבו שם ללחם, אך הדבקות בנשמת רשב"י וכו' גברה על הכל.

ומה שנכתב כי רבי שמואל הורביץ לא יצא מאומן בכל משך שהותו, הנה מלבד מה שכמבואר בספרו היה נתון אז בפחד תמידי מאימת השלטונות שמא ייתפס בלי תעודות, הרי הוא בעצמו כותב כי היה על קברו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א, וגם כותב שהיה פעם יום שלם במעוזיב"ז על קברו של מרנא הבעש"ט זיע"א וא"א להכחיש דברים מפורשים.

מכל הנ"ל פשוט מאוד, כי ענין גדול הוא אצל חסידי ברסלב ההשתטחות על כל קברי הצדיקים, ובכללו גם עצם ההתייחסות של חסידי ברסלב לכלל צדיקי אמת בכל הדורות. ואין בהתקשרות אליהם והשתטחות על ציוניהם כל פגם או ניגוד כלשהוא להתקשרותנו לשורש נשמותינו

והנסיעה על קברו. ואדרבה "באמת הכל אחד" (לשון מוהר"י בן מוהרנ"ת) וח"ו להפריד בין הדבקים.

וכבר מילתי אמורה זה כמה, כי האחת העבודות הנשגבות של חסידות ברסלב שאודות לאנ"ש נשתרשו בקרב כל ציבור היהדות הוא ענין של ההשתטחות על קברי צדיקים אשר עליהם אנו נשענים. ואכשר דרא, כי הדבר נקלט היטב בכל התפוצות ונוסעים להשתטח על קברי צדיקים כסדר.

יתן ה' ויקויים במהרה מקרא שכתוב "הקיצו ורננו שוכני עפר" עם ביאת משיח צדקיננו במהרה בימינו אמן

החותם בכל חותמי הברכות למען האמת והמסורה הצרופה

אברהם שמעון בורשטיין

אל מע"כ מערכת הגליון הנכבד "מימי הנחל"

שלו' וישע רב.

בקשר לנידון בימי הנחל גליון נ"ב - חודש שבט שנה זו, במדור "לאסוקי שמעתתא", בו נשאלה שאלה על דבר השימוש בסגולות וכן בענין השתטחות על קברי צדיקים.

לאחר שהתלבטתי רבות איך והאם לכתוב כמה דיבורים בדבר זה, ראיתי לנכון להעלות על הכתב דברים קצרים וראשי פרקים, המוכרחים מאד להבהרת הדברים.

הנה למרות שנשאלו וחוברו יחדיו שני הנושאים הנ"ל, כי אכן יש ביניהם דברים המחוברים מרביה"ק ומוהרנ"ת במעלת הדברים, אך למעשה לא קרבו זה אל זה, כי אם שבענייני סגולות אין בהם משום הדרכה ברורה מרביה"ק ומוהרנ"ת במעלת הדברים לעשותם, ומצאנו בדבריהם רבות שהסגולה לכל הסגולות היא ריבוי התפילה על כל דבר, ויעוין בתורה י"ד על הפסוק "טוב ה' לכל", הרי שבענייני קברי הצדיקים מלאים ספרי רביה"ק ופי' שנים' בספרי תלמידו הגדול מוהרנ"ת במעלת המיוחדת.

והנה, אם שבענייני סגולות מצאנו כי החסרון בהם הוא משום שהם עלולים להפסיד את האמונה וההישענות באמונה תמה על השי"ת, הרי שבקברי צדיקים מצאנו להיפך שאחת ממעלותיהם הגדולות היא, שעל ידם אפשר לזכות לכל המעלות הטובות בהתקרבות להשי"ת ולצדיקיו. ואם שנכון הדבר שאם זה בא ח"ו על חשבון האמונה בכח רביה"ק ועצותיו, הרי שיש לדון בכך, אך צאי לך בעקבי הצאן, וידענו ואף ראינו איך אנ"ש בכל הדורות, מרביה"ק ומוהרנ"ת והלאה הרבו לפקוד את קברי הצדיקים שבכל הדורות, ובכל הדורות הבינו גדולי אנ"ש שכל הנכתב ונאמר ע"י רביה"ק ומוהרנ"ת במעלת קברי הצדיקים מוסבים כפשוטם על כל קברי הצדיקים, וכידוע כי אחד מסימניהם המיוחדים של אנ"ש בכל הדורות היה ריבוי פקידת קברי הצדיקים, ולא נלך כרוכליה...

אך כאמור נכון הדבר, כי יש מקום לדון שלא יהיה ח"ו על חשבון האמונה ברביה"ק, ובפרט בדור מבולבל ויתום כמונו, שצריך משנה זהירות שח"ו לא נחליף את האמונה הפשוטה והתמה ברביה"ק בשום דבר (ולכאורה לפי זה היה סברא לומר שכל הדיון והשאלה היה רק בקברי הצדיקים שחיו אחרי רביה"ק, וכפי שגם נראה ממה שכן נהגו אנ"ש בענין זה) והעיצה היעוצה לכאורה על כך היא, להתפלל בכל השתטחות על קבר של צדיק, ששם מסוגל יותר לקבלת התפילות כידיעו, על זה גופא, שנזכה להתקרב לרבינו הקדוש בהתקרבות אמיתית ושלומה, ושהאמונה במעלת כל יהודי כשר וצדיק לא תסתיר מאתנו ח"ו את האמונה השלימה, ואת האור של רביה"ק, ונזכה לילך בדרכיו בשלימות להתקרב לבורא כל עולמים באמת.

ואסיים ואקצר במקום שאמרו להאריך, ותן לחכם ויחכם עוד.

ש.מ.א.

ר' דוד מנחם מנדל דורנבלט, ירושלים

העיקר היא האמונה הקדושה

ואז אדרבה יש לקבל זאת באהבה ובשמחה, כאשר אנו מצווים למסור נפשנו על קידוש השי"ת. אולם באופן כללי, הרי הבורא הוא הטוב והמיטיב הרוצה בתשובה, וכל מה שהביא עליו הוא רק כדי שיעבוד אותו, ועל האדם להתחזק באמונה ולקשר עצמו אל האיש תבונות, שהוא הצדיק, כמו שרבינו כותב בתורה תקעו אמונה ה, שהצדיק האיש תבונות הוא הדולה ומגלה את העצות, ובפרפראות לחכמה מביא, כי אמנם רבינו כתב שהתגלות העצות הוא ע"י צעקה מעומק הלב, אבל זה רק ליחיד ולפי שעה, אבל ע"י האיש תבונות זהו עצות לכל העולם ולכל אדם בכל זמן, שעי"ז יוכל לקבל העצה בשלימות גמורה. וכמו שכותב מוהרנ"ת כי אמונתנו בהשי"ת אינה בשלימות, לכן צריכים להאמין באמונת חכמים שהם ממשיכים לנו האמונה הקדושה בשלימות, והם מגלים לנו התכלית שהעולם הזה הוא הבל וריק מלא עצבות, והעיקר זה עלמא דאתי. שזה צריכים לזכור בכל יום כמו שרבינו מאריך בזה בתורה נ"ד.

משל קולע מובא בכתבי החפץ חיים, על אחד שנפל לנהר עמוק ומסוכן, אזי אם יתפוס איזה דבר קל או רך לא יינצל בזה אלא יפול יחד עמו ה", והעצה היא שיתפוס בגזע עץ קשה ויציב ועי"ז יוכל להינצל בעז"ה. והנמשל הוא האמונה, כאשר האדם מצוי בתוך הבל העולם הזה, כל אחד בענייניו, השוצפים וטורדים אותו מלעשות רצון השי"ת, אזי אין עצה למצוא לעצמו איזה תחבולה לדבר עם פלוני או אלמוני שיצילהו במצבו, כי אולי יעזור לו לפי שעה, על אף שבעניינים גשמיים צריכים לעשות השתדלות, אבל בכל זאת יש להאמין בכל לבו בהשי"ת כי האמונה היא כיתד בל תמוט לעולם.

ובזה אפשר גם להבין מדוע צריך את הצדיק האמת דוקא ולא מספיק שיש לו רב או משפיע לפי דרגתו ודו"ק.

לסיום נביא את לשונו הטהור של הזוהר הק' (פרשת תולדות קמ"ב). "רבי אלעזר פתח ואמר: אשרי אדם עוז לו בך וגו', אשרי האיש שמתחזק בקב"ה ושם בו את תקפו. וכו' אלא לא יתחזק אדם שיאמר, הקדוש ברוך הוא יצילני, או יעשה לי כך וכך. אבל ישים את כחו בקב"ה שיסיע לו, כשהוא משתדל באותם המצוות של התורה וללכת בדרך אמת. שכיון שאדם בא להטהר, ודאי מסייעים לו. ובזה יתחזק בקב"ה שהוא יסייע לו, ויתחזק בו, שלא ישים את כחו בטחונו באחר" עי"ש עוד. היינו שעל האדם להשקיע בעיקר בעבודת השי"ת, תורה ותפילה ובשעת מבחן צריך להתחזק באמונה. כי אם האדם בוטח בהשי"ת על גשמיית לא בטוח שיקבל, על אף שעל הכרחיות יתן לו השי"ת אבל על השאר אינו בטוח, מה שאין כן על רוחניות מובטח לו שה' יהיה בעזרו.

ודבר בעתו מה טוב לסיים בדברי מוהרנ"ת בעלים לתרופה (מכתב מיום ג' תזריע ת"ר): "ודיברתי תהלה לקל הרבה מאמונה הקדושה, עד שרובם ככולם זלגו עיניהם דמעות הרבה בתוך השמחה והשתיה הקדושים של פורים, און טאקי פארט אשרינו!"

עיקר עבודת האדם בימי חייו הוא להתחזק באמונה, כי העיקר היא האמונה, כמובא בלשון זה הרבה פעמים אצל רביה"ק ותלמידו מוהרנ"ת זיע"א, כי עיקר העיקרים היא האמונה.

וכל אחד יודע מרת נפשו כמה הוא צריך להתחזק בזה, וכמו שאומר רביה"ק "מי שיש לו אמונה חיו חיים" (שיחות הר"ן נ"ג), והיא מהעבודות הקשות עד למאוד, והיא עיקר התכלית בעולם. שכן בכל דבר צריך אמונה. כגון: כדי לבוא לשמחה צריך אמונה, כי בלעדיה ישאל את עצמו 'לשמחה מה זו עושה?' כאשר הוא מסובב בכל מה שעובר עליו... וכמו כן בהתבודדות, בקימת חצות, בתפילה ובכל שאר המצוות, ובלי האמונה חסר יסוד קיום כל המצוות.

וכך הוא לשונו המעוררת של מוהרנ"ת בליקוטי תפילות (ל"א): "הרי אנו צועקים ונאנחים לפניך מעמקי הגלות, מעמקי עמקים, כאיש אשר עברו בו כל מיני חצים ורמחים וחרבות, וכלם תחובים עדיין בגופו. ובכל אבר ואבר תחובים כמה אלפים ורבות חצים ורמחים וקשתות משוחים בכל מיני סמים מרים וארסיים קשים, וכמה חיות רעות ונחשים ועקרבים סובבים אותו מכל צד, והוא מסוגר במסגר על מסגר, ואלפי אלפים ורבות שומרים ואורבים עומדים עליו, ושומרים את עקביו, ואינם מניחים אותו להרים ראשו אפלו כחוט השערה, אפלו רגע קלה. וסותמין את פיו ומערבבין את דעתו, ומעקמין את לבבו בכל עת ובכל רגע לבל יצעק אליך, ולבל יסתכל לרחמך, ולבל יצפה לישועתך... ובעוצם גלותי המר, אין לי שום חיות ונחמה ותקוה כי אם על אמונתך הקדושה והטהורה והתמימה. "זאת נחמתי בעניי", מה שזכיתי על כל פנים להיות מזרע ישראל עבדיך, מאמינים בני מאמינים. על כן באתי לשטוח כפי לרחמך וחסדיך האמתיים, אל תעזבני ואל תטשני. כי אין לנו שום חיות ותקוה, כי אם על אמונתך הקדושה, כמו שכתוב: "וצדיק באמונתו יחיה".

כי אכן כך צריך האדם להרגיש בכל עת, ואין צורך להרחיב בכל זה, שכן כל אחד יודע מה שעובר עליו הן ברוחניות הן בגשמיית, עד שאין רגע אחד של ישוב הדעת, להתבונן ולחשוב על האמת לאמיתה שה' הוא אלקים הבורא ומחיה הכל, והוא אשר הביאו למצבו זה, רק בשביל שיתקרב אליו ויאמין בו באמונה שלימה.

כל התאוות וכל המידות רעות וכו', הכל הוא רק בשביל האמונה, שייזכר בכל עת כי יש תכלית לעולם הזה, וכל ימי חלדו עלי אדמות קצרים מאד כצל עובר וכעלה נידף, וכאשר יזכה להתבונן בכך באמת, אזי יזכה לעבור הכל יותר בקלות. ומבלעדי החיזוק התמידי באמונה, אזי כאשר יגיעו לו זמנים קשים, כגון שצריך לשלם חובות גדולים, או בענייני הצאצאים וכדומה, קרוב הוא לאבד עשתונות, וינסה לעשות כפי "יכולתו" עד שיגלה ששום דבר לא עוזר מבלי עזרתו יתברך.

והנה, מה שכותב מוהרנ"ת כי צריך להתחזק באמונה וה' לא יעזבנו, יש לדעת, כי לפעמים אפשר כי רצון השי"ת לזכור ע"י הצרה שהביא עליו,

אין פאבריק

מהנעשה והנשמע
בחבורות האברכים

חבורות האברכים ירושלים

חבורה שבועית בלשה"ק

זה זמן רב שהיה ניכר החסר בחבורה שבועית לאברכים דוברי לשה"ק, כהיום אנו אנשי בשורה על התייסדות חבורה חדשה, מידי יום שני, בביהמ"ד "אנשי מוהר"ן" רח' רבינו גרשום פינת רח' יואל.

החבורה מונה יותר ממניין אברכים הבאים להתחמם באהבת חברים ולקבל את אורו של רביה"ק ודרכי עצותיו מפי ראש החבורה הר"ר יעקב נתן אנשין.

אחראי החבורה הר"ר נתן סיעה הי"ו.

חבורה הכללית בימי שלישי

כפי שודאי ידוע לכם, מתקיימת מדי שבוע "חבורה כללית" בימי שלישי בשעה 7:00 בערב, בהיכל עזר"נ הישן בביהמ"ד הגדול מא"ש.

החבורה מתהדרת בהשתתפותם של אברכים מכל הגילאים, שקבעו להם את יום השלישי שנכפל בו כי טוב, להתוועד יחד עם אנשי הצדיק, לקבל דין מן דין ולקבל את נקודת הצדיק מאת המשפיעים המגוונים הנקראים להשמייע מתורת הצדיק כל שבוע משפיע אחר.

בר"ח אדר זכו חברי החבורה לשמוע דיבורים נפלאים מפי הרה"ח ר' חיים מנחם קרמר. ובפורים קטן זכו לשמוע דיבורים חמים כגחלי אש מפי הרה"ח ר' יצחק אנשין שליט"א.

חבורות האברכים בית שמש

נסיעה לקברי האבות בחברון

ביום שני מוצאי יום חמשה עשר בשבט, יצאו חברי חבורת האברכים המתקיימת מדי שבוע בביהמ"ד "נחלת חן", המונים קרוב לשלשים אברכים, להשתטח על קברי האבות בעיה"ק חברון.

בתום אמירת תיקון הכללי בצוותא ותפילה אישית, התיישבו האברכים לקיום החבורה, לאחר לגימה המקרבת, השמיע ר' רפאל אנשין דברים נפלאים בענין ימי אדר והכנה לימי הפורים המתקרבים.

חבורות האברכים ביתר

סעודת סיום מסכת

לכבוד פורים קטן

חברי החבורה בביתר, חגגו ביום חמישי פרשת ויקהל סעודת סיום לכבוד של תורה לרגל סיום מסכת מועד קטן ומסכת מגילה, בסדר הדף היומי.

בזכותם

הפעילויות צועדים קדימה!

תורמים
קבועים

סעודת ר"ח בסימן 'טהרינו'

כמידי ראש חודש, בהם מסיימים הנערים את לימודם בחצי היום כנהוג פעיה"ק ירושלם, נערכה לחבורות הנערים סעודת ר"ח, במהלכה השמיע המשגיח המסור ר' אליעזר זוסיא גודלבסקי סיפור נורא על בת שנתפסה במנזר כאשר החוטף הצליח במעשיו בעקבות שהסתיר את עצמו, זאת בהקשר לשבתות 'טהרינו' שהתקיימו במשך שבועות השובבי"ם בקרב קהילות הקודש, כשהוא מחזיר בקרב התשב"ר שלא טעמו טעם חטא, כאשר המוסר השכל היוצא מכך היא כמה צריכים להיזהר מאלו האורבים לנו ומנסים בחלקלקות לשונם להתפיסנו ברשתם הרע, ויש לברוח מהם כמו מאש.

כן חולק לנערים מלגות עידוד, כל תלמיד כפי שהצטיין במהלך החודשים האחרונים, בדמות שובר לקניית ספרים בחנות ספרים "ברסלב".

מסיבה לכבוד פורים קטן

בליל פורים קטן התקיים מסיבה לכבוד היום, כאשר הנערים זכו לשמוע שיחה נפלאה מאת המגיד מישרים ר' ישעיה גוטפרב שליט"א, מתובל בסיפורי צדיקים, ומילתא דבדיחותא להנאתם הרבה של צעירי הצאן.

לאחר מכן רקדו הנערים יחד עם המשגיחים בשמחה והתרוממות הלב, עם מסכות ושינויי הבגדים לכבוד היום.

סיום כל ספר התהלים בקבר דוד המלך

כפי שדיווחנו בגליון הקודם, מרבים תלמידי המכינה לשיבה באמירת תהלים בימי השובבי"ם וכך לקראת סיום הימים הנשגבים, עלו הנערים יחד עם ראש החבורה המסור הר"ר בנימין פראנק, להשתטח על קברו של דוד המלך ושם חגגו את הסיום על כל ספר התהלים.

מסיבה לכבוד פורים קטן

לכבוד פורים קטן, שנפסק בשו"ע כי יש להרבות קצת בסעודה ביום זה, נערכה במכינה לשיבה ריקודים והמחאת כף בליווי כלי זמר, הנערים רקדו למשך שעה ארוכה יחד עם ראש החבורה, בקול רינה ותודה המון חוגג.

השמחה, עם ריקודים והמחאת כף להיות בשמחה תמיד.

נשות ובנות ברסלב בי"ש

כינוס שמחה לכבוד ימי אדר

ביום רביעי ח' באדר, התקיימה בעיר בית שמש מסיבת שמחה לכבוד החודש שמרבין בו בשמחה, באולמי "חסד לאברהם".

במהלכה נשמע שיחת חיזוק נפלאה מפי אחת המשתתפות, שסיפרה כיצד זכתה להתקרב לאורו של רביה"ק, שבהליכה בדרכיו ובעצותיו זוכים לחיים שמחים ומאירים.

כן נערכה תוכנית שמחה מיוחדת, להרבות בשמחה וריקודים בליווי כלי זמר, להמתיק הדינים ולשמוח על שזכינו להתקרב לרבינו.

לכלות כל חלקה טובה בקרב בית ישראל, ובנות ישראל הכשרות אלו העתידות בעז"ה לבנות את דור העתיד של עם ישראל וחסידי ברסלב, צריכות לעמוד איתן לדעת את המעשה אשר יעשון. לסיום חולק להן כרטיס עם "תפילה" מיוחדת לזכות להיות שמור מכל רע בכוח של רביה"ק זיע"א.

בשעות הערב התקיימה המסיבה לנשות אנ"ש, במהלך המסיבה שאורגנה בטוב טעם, השמיע רבנית חשובה סיפורים שידוע לה אישית מתוקף תפקידה כמחנכת בבית חינוך לבנות, על השמירה הנצרכת בבית בכל מכשיר דיגטלי באשר הוא, לוודאות כי נחסמה האפשרות להגיע דרכו למחזות בלתי רצויים.

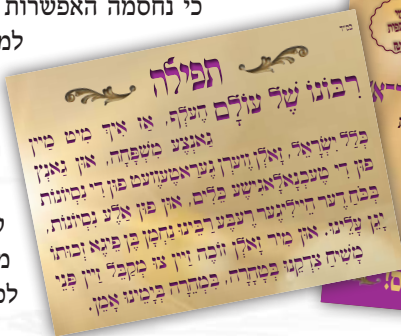
לאחר מכן התקיימה תוכנית שמחה מיוחדת לכבוד ימי

נשות ובנות ברסלב ירושלים

מסיבת ר"ח אדר בסימן 'טהרינו'

בר"ח אדר התקיים בירושלים כינוס לבנות ונשות אנ"ש באולמי "חינוך ירושלים" בשכונת בית ישראל, בסימן "טהרינו", כהמשך לשבת טהרינו שהתקיים בקרב קהילות הקודש די בכל אתר ואתר במשך שבועות השובבי"ם, בהם התעוררו עמך בית ישראל לגדור גדרים ולעמוד בפרץ נוכח פגעי הטכנולוגיה, שלא ניתן למשחית לבוא אל בתינו.

בצהרי היום התקיימה המסיבה לבנות הצעירות, ובשעות אחר"צ לבנות הסמינר, כאשר דמויות חינוכיות מחזקות את רוחן לעמוד מול הזרם השוצף והקוצף המאיים

כללי בש בצילא ז

כאן רגעים נעלים

ומיוחדים, בהן אני

מרגיש יותר מהקיבוץ

באומן בימי ראש

השנה! במילים אלו

”יש

התבטא אחד מזקני אנ”ש שליט”א, המשתתף
זה רבות בשנים ב”שבת מירון מורשת הנחל”.

האמת, שאין זה סוד, הרגשת הרוממות,
אהבת החברים, התפילות, החצות, השיחות
והדיבורים, ההשתוקות והכיסופים, הציון
של רשב”י ועוד, יוצרים אווירה של התעלות
המושכת אליהם מדי שנה, מאות מאנ”ש מכל
רחבי ארץ הקודש, זה קרוב לעשרים שנה,
כולן שווין לטובה.

בעצם, הדרישה מגיע מצד ציבור המשתתפים
לקיים את השבת מירון גם בשנים שהיא באה
בקשיים. אם זה לפני כשמונה שנים כאשר
מזג אוויר סוער שרר ברחבי ארץ הקודש,
ואעפ”כ יותר ממאה איש לא יכלו לוותר על
השבת מירון, ואכן בליל שב”ק היתה כל הר
מירון נתונה במעטה של שלג צח... אם זה
בשאר מניעות הנערמות לרגלי המארגנים,
כאשר מדי שנה מחדש, אנו נחשפים שוב
לגודל כחו של רביה”ק ההולך לפנינו, ובזכותו
זוכים להתגבר על הכל ולארגן את השבת
כמתכונתו.

כך זכינו גם השנה בשב”ק פרשת יתרו -
שבת קבלת התורה, לשבת מרוממת באתרא
קדישא מירון, בצוותא עם למעלה מ-350
מאנ”ש מרחבי ארץ הקודש, להסתופף

זאת אנ"ש מכל רהבי ארה"ק זאת התאחדות והתעלות ירשב"י - אתרא קדישא מירון

נרננה לה'..." נדמה כי כל היקום הבראשיתי הפרוס לכל מלוא העין מצטרפים לקול קריאת "יעלו שדי וכל אשר בו, אז ירננו כל עצי יער..."

ההתלהבות עולה שיאים בעת שירת "לכה דודי" ולאחריה ריקוד "בר יוחאי" כנהוג באתרא קדישא הדין, לאחר מכן ממשיכים בשמחה והתעוררות תפילת ערבית של ליל שבת קודש.

סעודת ליל שב"ק

דקות ארוכות חלפו עד שהקהל הרב בליעה"ר מוצא את מקומו ליד השולחנות הערוכים בטוב טעם לקראת סעודת חקל תפוחין קדישין, כאשר הפעילים המסורים עומדים לעזר לכל אחד למצוא את מקומו יחד עם חבריו מעיר מגוריו.

ר' ראובן שיף המנצח על מלאכת השירה והזמרה ואתו

בצוותא חדא בצילא דמהימנותא, התנא האלקי רשב"י זיע"א.

בצהרי יום השישי עת פלטו האוטובוסים את אנ"ש כל אחד מעיר מגוריו אל תוככי המתחם, היה מורגש בעליל האהבה והחיבה השוררת בין אנ"ש, כאשר זה לזה מושיטים את ידיהם בברכת "שלום עליכם" לבבית, בהארת פנים איש לרעהו.

בתום סידור החפצים באכסניה, כבר היו ערוכים השולחנות באולם האוכל עם "טועמיה" לכבוד שב"ק, כאשר בין לבין מתפתחת שיחת חברים ערה בין הסועדים, לקבל נקודת החבר דין מן דין.

והיה ביום השישי והכינו

ההכנות האחרונות לכבוד שב"ק בשיאן, למראה השמש השוקעת מעבר להרי מירון, חוטפים אחדים עוד השתטחות במערה על הציון ותיכף מזדרזים לתפילת מנחה וקבלת שבת בביהכ"נ במתחם.

"ויזעקו אל ה' בצר להם..." קולות התפילה נישאים למרחוק, שוטפים את הלב ממעברי ימות השבוע, מרחיבים את המחל לקראת השבת אצל הצדיק "ידו לה' חסדו ונפלאותיו..."

כאשר ניגש הש"ץ לקבלת שבת כבר היתה היכל ביהמ"ד מלא מפה לפה, בקולו הנעים הוא סוחף אחריו את כל המתפללים בקריאה של חיבה "לכו

שעמלים זה כמה שבועות להכין את הכל על צד היותר טוב, לתועלת ורווחת כל המשתתפים. בהמשך הוא מלהיב את הציבור אודות האחדות והאהבת חברים הנצרכת במיוחד לקבל את אור הצדיק, כשהוא עומד בדבריו על השינויים המפליגים שקרו במשך השנתיים האחרונות בכל העולם כולו, כאשר הדבר שבלט במיוחד היה ההתרחקות איש מרעהו, כשהוא קורא לאנשי להגביר באהבה ואחוות רעים אנשי הצדיק.

סעודת רעווא דרעווין

בשעה היעודה התאספו הציבור לתפילת מנחה של שב"ק "מנוחה שלימה שאתה רוצה בה..." ולאחריה ירדו יחדיו והסבו לסעודת רעווא דרעווין כדי המלך.

בהתחדשות ובהתעוררות פצחו כל הקהל בזמירות לסעודה שלישית בקול נעים, כראוי לבני היכלא דכסיפין למחזי זיו השכינה...

יצועם לחטוף מעט משנת הליל לקראת עבודת חצות לילה המתקרב.

חצות ליל שב"ק

עם חצות ליל כבר נראים המשכימים קום מזדרזים בהליכתם, זה לטבילת מקוה בחצר המערה והאחרים להתבודדות בשדה שמעל המתחם. ממרומי 'סלע מירון' נשמעים נעים זמירות ע"י כמה אברכים המשוררים בגעגועים וכיסופים לקל חי...

תפילת שחרית כותיקין

גם אלו שלא היה בכוחם לקום בחצות, הזדרזו לקום לקראת תפילת ותיקין, כאשר עוד לפני השעה היעודה כבר נשמעו קולות התפילה ע"י קבוצת אברכים שרצו לטעום ולו במעט נועם תפילת שחרית כמו ה'עובדים' בדורות הקודמים...

העליות לתורה נמכרו לכל המרבה במחיר, להקל במקצת מהוצאות השבת המרובות.

אחרי עבודת הלילה והתפילה הזדרזו הקהל לקיים סעודת 'צפרא דשבתא', במהלכה שרו את הזמירות בשמחה והתלהבות על נועם חלקנו.

לאחר מכן נשמעו דיבורים נפלאים מפי הרה"ח ר' נתן מיימון שליט"א, שפתח בדברי שבח ותודה לפעילים המסורים,

עמו האברכים היקרים פוצחים באמירת "שלום עליכם" ושאר הזמירות כנהוג וכל הקהל מחרה אחריהם בקול נעים ובדבקות.

כבר התבטא רביה"ק "אכילת שב"ק כולה אלקות כולה קודש ועולה למקום אחר לגמרי". והמאכלים הערבים המוגשים בשפע ובהרחבה גורם לפתיחת הלבבות ובין יושבי השלחן נערכים שיחות ערות בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו.

מפליא היה לראות בין מאות המשתתפים זקנים לצד צעירים, כאלו שזו להם לראשונה שהמה משתתפים ב'שבת מירון מורשת הנחל' וכאלו שזה להם הטענת המצברים לכל השנה...

בהינתן האות פצחו כל הקהל בזמירות שבת קודש בשמחה והתלהבות, "נזמין לה השתא בפתורא חדתא..." "ביום השבת קודש שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל" המילים המוכרות מקבלים גוון חדש ומזמר לזמר הקולות מתגברים ומתעלים, "להתאמץ לשיר זמירות הרבה בשבת קודש" כרצון רביה"ק.

לפני המשך הסעודה מתכבד הרה"ח ר' שמעון צבי שפירא לשאת מדברותיו. את דבריו הוא פותח בכך שעומדים לפני סיום כל ששת החלקים בשו"ע אורח חיים ומשנה ברורה, שנלמד בחמש השנים האחרונות בסדר "עמוד היומי", כשהוא קורא לכל אחד לחטוף מידי יום מעט טוב, כמו שמוהרנ"ת מבאר כי "פורים" הוא מלשון "פירוים" לחטוף עוד נקודה ועוד אחת, כאשר הוא מדגיש את הזכיה שיש לכל אחד בשבת מעין זו לקום חצות לילה ולהתפלל תפילת שחרית כותיקין.

לאחר ברכת המזון מזדרזים הציבור לעלות על

חפציהם באכסניא, ולחזור לסעודת מלוה מלכה בטוב טעם עם מאכלי חלב ותבשיל, כשהציבור חוטר עוד דקות נצחיות של אהבת ושיחת חברים בכלליות הגוונן שכזו.

קשה לתאר את הרגשות כשהציבור עלה על האוטובוסים לשוב לביתו, מלאים וגדושים באצרות רוחניים שופעים חיזוק והתעוררות, התקשרות והתחדשות. אשרינו!

בעוזריו לעבור כל גל וגל ולהיות איש כשר באמת.

לאחר מכן פצחו האברכים בריקודי שמחה על נועם גורלינו כשהציבור עובר מניגוני התעוררות לניגוני אהבת חברים ושירת בר יוחאי ועוד למשך זמן רב.

בתום תפילת מעריב בהתעוררות רבתית, והבדלה על הכוס, הזדרזו הציבור לסדר את

בלימוד התורה בליקוטי מוהר"ן נתכבד הגה"ח ר' יעקב שלמה מוזסון שליט"א, שהלהיב את הקהל בגדולת רביה"ק, שהוא יכול לכוון את דרכו של כל אחד באשר הוא להתקרב לעבודתו יתברך. כשהוא מספר מעט ממה שעבר עליו בתחילת התקרבותו, וכי רק כחו של הזקן דקדושה וההתחזקות של התלמיד הגדול מוהרנ"ת, הם אלה שהיו

מעמד הכנה דרבה לקראת כלל אברני ההחלטה אולמי ”אבני חן” ביתר עי

ומפורסם בקרב בוגרי ”מורשת הנחל” בפרטיות ואצל אנ”ש בכלליות, על מעמדי ”הכנה דרבה” המתקיים לקראת ימי הפורים בכל שנה, לעורר הלבבות על שגב גדולת הימים הקדושים האלו, עליהם אמר רבינו ז”ל: ”ועכשיו כל ההתחלות מפורים” כמו שכותב מוהרנ”ת. לשם כך מראשית שנות היוסדה של ”מורשת הנחל” מתקיימת מידי שנה מעמד ”הכנה דרבה”, אשר כשמו כן הוא: הכנה מרוממת ומיוחדת, המתחיל בקימת חצות ויציאה לפעלד לצעוק ולהתחנן ’הצילני מקליפת המן עמלק וזכני לקדושת מרדכי ואסתר’ לקבל את הארת ימי הפורים ’שהוא הארת מרדכי, שהוא אור גדול ונורא מאד שאינו מאיר בשום יום טוב כי אם בפורים’ (לשון מוהרנ”ת בליקו”ה ע”ז ג, יח) ולאחמ”כ תפילת שחרית בהתרוממות, כמו שכבר הארכנו במדורינו זה בשנים עברו.

השנה, בעקבות חלות חודש אדר מעוברת, שקדו פעילי ומארגני חבורות האברכים לקיים את פסק השו”ע להרבות קצת בסעודה ביום זה, וארגנו מעמד אדיר ומרומם, אשר כפי עדות המשתתפים לא היה מעמד כזה בהיסטוריה של מורשת הנחל; האחדות ואהבת החברים, השירה והדיבורים, ועל הכל הריקודים הנפלאים והשמחה שהציפה את כל המשתתפים, אך כל נקדים את המאוחר. בשורות הבאות ננסה לשרטט בפני הקוראים היקרים שלא זכו להשתתף בכינוס זה, וגם לאלו שכן זכו - שיוכלו לקחת רשימו מהרגשי הלב להמשיך את ההתחדשות בעבודת ה' ובקיום עצות רביה”ק בן שמחה.

עטרת תפארת באבני חן

עוד בטרם נכנס אדר הראשון, עברה הבשורה המרנינה על קיום מעמד אדיר ומיוחד לכבוד פורים קטן, בהשתתפות כלל חברי החבורות מרחבי הארץ. לקראת שבת הופצו מודעות מעוצבות ומושקעות להודיע לציבור על קיום המעמד באולם ”אבני חן” בעיר ביתר

ידוע

את ימי הפורים הקדושים בבורות בארה"ק ליל - פורים קטן תשפ"ב

רבות צדיקים ישמח העם

פתח והנחה את המעמד הרה"ח ר' ראובן שיף שליט"א מראשי החבורות, שעמד בדבריו על הטירחא שטרח כל אחד לצאת ממקומו ולבוא ולהתקבץ יחד, שעל ידי ההתקבצות נעשה אור, בחינת אור צדיקים ישמח, ומתעוררים לשמוח בהתקרבותנו לרביה"ק, וע"י השמחה והריקודים יהיה נעשה המתקת הדינים. כן הביא מלשון מוהרנ"ת (הלכות תפילת המנחה ז), על החשיבות להיות מקושר עם אנ"ש, בביהמ"ד או בישיבה על שם הצדיק, דהיינו להיות באהבה והתקשרות עם אנשי הצדיק, כמו שעשה מרדכי הצדיק לך כנוס את כל היהודים. את דבריו הוא סיים בסיפור נפלא על אחד שלא זכה לשמור על יהדותו בשלימות בעקבות שלא השתתף בחבורות בתמידות, כשהוא קורא לכל אחד לקבוע לעצמו חבורה שבועית לבוא ולהשתתף לשאוף מלא חופניים חיזוק והתעוררות בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו לטוב לו כל הימים.

המלחמה שיש לכל אחד

לאחר מכן נתכבד ראש החבורה הרה"ח ר' שמעון צבי שפירא שליט"א לסיים ולהתחיל את השו"ע ומשנ"ב, כשהוא מקשר את סוף השו"ע לתחילתה, שהשו"ע מסיים "וטוב לב משתה תמיד", ותחילת הפסוק "כל ימי עני רעים" שדרשינן על

עילית, שנשכר במיוחד להכיל את הציבור הרב הצפוי להשתתף במעמד.

בשבת שלפני המעמד הופצה שוב מודעה משובבת ומרנינה, עם ציטוטים משמחים מכתבי רביה"ק ותלמידיו, על השמחה הגדולה שצריכה לעטוף כל יהודי על שזכינו להתקרב לרביה"ק ולהיות יהודי כשר, כמו"כ חולקו הזמנות להזמין את כל אחד באופן אישי להשתתף במעמד הנפלא הזה בליל פורים קטן.

והיה ביום השני, יצאו האברכים דחופים מכל מקומות מושבותיהם אל עבר העיר ביתר אשר בערי יהודה, שם קיבלו את פניהם המארגנים המסורים שהכינו את השולחנות לסעודת פורים קטן ברוב פאר והדר, עם מיטב מטעמים לכבוד היום ולכבודה של תורה לרגל סיום שו"ע אורח חיים ומשנה ברורה, בסדר עמוד היומי.

בהתקבץ כל הקהל התפללו יחדיו תפילת ערבית בחיות והתלהבות, לאחמ"כ הסבו לסעודת מצוה, כמו שנפסק בשו"ע. בין המשתתפים מתפתחות שיחת חברים ערה, כאשר לא מפסיקים להביע התפעלות על הציבור הרב גווני שטרו ובווא להשתתף במעמד המרומם, אברכים מבוגרים לצד צעירים, שהתאספו יחדיו באיחוד וקירוב לבבות, לקבל דין מן דין ולשמוע דיבורים מתורתו של רביה"ק זיע"א.

השייכים לזה, כמו שדרשו על הפסוק במגילת אסתר "והימים האלה נזכרים ונעשים" - זכירה מביא לידי עשייה. את דבריו הוא סיים בעצות פרקטיות שיזכה כל אחד ללמוד בקביעות עמוד ליום מבלי להחסיר אפילו יום אחד, לקיים ציווי רביה"ק ללמוד כל יום פוסקים חוק ולא יעבור.

לפני המשך הסעודה שוררו ניגוני התעוררות וניגוני פורים, לעורר הלבבות לקראת הימים הקדושים.

לעבוד את ה' בחיות ובשמחה

אחר כך נתכבד הר"ר יעקב נתן אנשין שליט"א מראשי החבורות, לשאת דברי הכנה דרבה לקראת ימי הפורים. בדבריו המשמחים, עמד על כך שעל אברך חסיד ברסלב לחפש ולבקש את העבודת ה' בתמימות ופשיטות, לרצות לעשות את רצון ה' בחיות ואהבה. העבודות שאנו עושים מידי יום, טבילה במקוה, הנחת טלית ותפילין, תפילת שחרית ומנחה וערבית התבודדות, לימוד התורה ועוד, כל אלו יהיו נעשים בחיות ובשמחה ותשוקה נפלאה על שזכינו לכך, לא

פסוק זה בגמ' זה הלומד ואינו יודע לפסוק פסק הלכה. וכמו שרואים דבר נפלא, כי בכל מאכל ומשקה, כאשר סיים לאכול ולשתות נרגע נפשו ואינו צריך עוד, משא"כ ביין ככל שישתה ירצה לשתות עוד ועוד. והרמז בזה, כשלומדים הלכה הוא במצב של 'טוב לב משתה תמיד' במצב של שתיית יין המשמח אלקים ואנשים, שהוא נשאר תמיד מקושר לזה, כי בשו"ע אורח חיים יש הלכות לכל מצב ומקום שהאדם נמצא.

בתוך דבריו הטעים כי עלינו ללמוד ממצב המלחמה באוקריינא על המלחמה התמידית שיש לכל אחד בעבודת ה' ומדי יום ביומו, כמו שלומדים בסעיף הראשון של השולחן ערוך: "יתגבר בבוקר לקום לעבודות בוראו". כן הרחיב על החובה והזכות ללמוד ולדעת את השולחן ערוך והלכה פסוקה, אשר העצה לעמוד בניסיונות הנערמים על האדם בכל עת, הוא ללמוד ולעסוק בהלכות

משלבים יד ביד ומרימים רגל אל רגל בריקודים עליזים טפח וטפחיים מעל הקרקע החומרית והנשמות מתקשרות בשמי מעל לאור צדיקים ישמח, בשמחה והתלהבות דקדושה מתוך אהבת חברים ואהבת הצדיק האמת.

לאחר ברכת המזון יצאו כל הקהל לנסוע חזרה לביתם, מלאים וגדושים במטען רוחני אדיר, להמשיך להתעלות בדרכי ועצות רביה"ק ביתר שאת וביתר עז.

אור צדיקים ישמח

לסיום פינו את ההיכל מהשולחנות וכל הקהל יצאו בריקודים סוערים על נועם גורלינו ועל קדושת יהדותנו לקול צלילי כלי זמר, במשך יותר משעה, כאשר אנ"ש מקיימים מילי דשטותא בחילופי הבגדים והכובעים להרבות השמחה.

דלה העט לתאר הרגשת התרוממות הדעת וגדלות המוחין. מה נהדר היה המחזה, כאשר זקנים עם נערים, צעירים עם מבוגרים

כאיזה 'תרבות' חרדית יהודית ח'ו'... והעצה לזה כמו שרבינו אומר (ספר המדות) "ע"י כוונת הלב בא שמחה", להקדיש לפחות מעט כוונה ומחשבה למה שהוא עושה, כגון כשהוא לומד ילמד בשמחה וחיות, היינו שירגיש שמחה בפנימיות לבבו. וכן בענין הריקודים, הן כפי שנהגו חסידי ברסלב לרקוד כל יום לאחר התפילה וכן בשאר הזדמנויות שהאדם רוקד, לחשוב על פנימיות העבודה של הריקוד והשמחה, שמלהיב את הלב ואת הנשמה בחיות והתלהבות לאבינו שבשמים.

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

לידידנו ותומכינו היקרים לרגל השמחה במעונם

להולדת הבנות

ר' אברהם חיים אנשין, בי"ש
ר' שמואל גלבך, ב"ב
ר' יעקב אהרן גראס, בי"ש
ר' שמעון יוסף גרטנר, י-ם
ר' שמואל נחום הורביץ, ב"ב
ר' חיים הורביץ, בי"ש
ר' נחמן היילפרין, ביתר
ר' יעקב הרשלר, בי"ש
ר' דוב בער טברסקי, בי"ש
ר' חיים כהנא, י-ם
ר' נחמן ברוך מרדכי פראנק, י-ם
ר' חיים צוקר, י-ם
ר' משה מיכאל קאזוקין, י-ם
ר' שמואל בר"נ שפירא, י-ם
ר' ישראל נחמן שפירא, בי"ש

לאירוסי הצאצאים

ר' דוד אנשין, בי"ש
ר' מרדכי בורשטיין, ב"ב
ר' נועם ברנד, בי"ש
ר' יעקב ויינרב, בי"ש
ר' יצחק טורץ, בי"ש
ר' יהושע לידסקי, ב"ב
ר' מנדל ליכטער, בי"ש
ר' נחמן מייקוף, ב"ב
ר' יחזקאל מנדליאל, בי"ש
ר' אלכסנדר פראנק, בי"ש
ר' יצחק קפלן, בי"ש
ר' ישראל נחמן רוזנבלט, בי"ש

להולדת הבנים

ר' יעקב צבי אטינגר, י-ם
ר' נתן אייזנבאך, בי"ש
ר' נחמן ברמ"ג אנשין, י-ם
ר' שמואל מאיר בר"ש אנשין, י-ם
ר' אברהם מרדכי אנשין, בי"ש
ר' יצחק יונה אנשין, בי"ש
ר' יצחק בר"ח גלבך, י-ם
ר' נתן גרינוולד, י-ם
ר' יצחק הרץ, ב"ב
ר' חיים שלום וינשטוק, י-ם
ר' בנימין זאב בר"צ חשין, בי"ש
ר' נפתלי כהן, בי"ש
ר' שלום ליכטער, ב"ב
ר' צבי אריה מיימון, י-ם
ר' משה דוד סופר, י-ם
ר' לוי יצחק צוקר, בי"ש
ר' נחמן שמואל קלצקי, ביתר
ר' שמואל אייזיק רוזנפלד, בי"ש
ר' נפתלי ברי"ל שפירא, י-ם
ר' נחמן זושא שפירא, ב"ב

להיכנס בנם לעוה"מ

ר' שמואל מאיר ברמ"ג אנשין, י-ם
ר' יעקב בלום, י-ם
ר' מנחם גולדווי, י-ם
ר' אליעזר גולדמן, בי"ש
ר' צבי אריה מיימון, י-ם
ר' בנימין פראנק, י-ם
ר' דוד שמעון קעניג, בי"ש
ר' ראובן שיף, י-ם

לנישואי צאצאיהם

ר' נתן נפתלי בורשטיין, י-ם
ר' נתן גודלסקי, ב"ב
ר' מרדכי גודלסקי, בי"ש
ר' יצחק גוטליב, בי"ש
ר' שמעון דויטש, ב"ב
ר' אברהם אלחנן היילפרין, י-ם
ר' יצחק יוסף ויסקי, י-ם
ר' יואל הלוי יאזשעף, י-ם
ר' צבי ליברמנש, בי"ש
ר' יואל משי זהב, י-ם
ר' שמחה ראובן פישר, י-ם
ר' נתן הלוי פישר, י-ם
ר' נחמן פלברבוים, בי"ש
ר' בנימין פראנק, י-ם
ר' נחמן פריד, בי"ש
ר' ראובן קלפהולץ, י-ם
ר' יוסף קנפלמכר, י-ם
ר' נתן קרלוב, ב"ב
ר' יצחק העניך רוזנבלט, י-ם
ר' יעקב אלחנן ריכטער, י-ם
ר' ישראל שווארץ, בי"ש
ר' אברהם זאב שפירא, י-ם
ר' יוסף שרונאי, בי"ש

לנישואיהם בשעתומ"צ

ר' נפתלי היילפרין, י-ם
ר' נחמן ויסקי, י-ם
ר' שמעון י. בעריש יאזשעף, י-ם
ר' חיים מאיר פישר, י-ם
ר' יחיאל הכהן רובין, י-ם
ר' נחמן שווארץ, י-ם
ר' שמעון נתן שפירא, י-ם

יה"ר שיזכו לרוות מלא חפניים נחת דקדושה מכל יו"ח בדרכו הסלולה של רביה"ק המסורה לנו מדור דור, לגדלם ולחנכם לתורה ולחופה ולמעש"ט, לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה לתפארת כרם בית ישראל ולתפארת שם רביה"ק, מתוך הרחבת הדעת וסייעתא דשמיא בכל מעשי ידיהם אמן

יֵאָסָבִי כָּל הָעֵדְרִים

וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן
מֵעַל פִּי הַבְּאֵר
וְהִשְׁקִינוּ
הַצֵּאֵן

חבורות הבחורים
דחסידי ברסלב
שע"י מורשת הנחל

המשך רב שיח "אשירה" שהתקיים במוצ"ש פרשת תולדות לחבורות ישיב"ג החסידיות

שאלה ג': איך שייך לדבר להקב"ה כמו חבר טוב, אם אין לי חבר טוב?

לדעת שהקב"ה עומד ומקשיב אלינו

הר"ר יעקב נתן אנשין:

יש סיפור ידוע, על אחד מתלמידי המגיד, ששמע איך שני שיכורים משוחחים והאחד אומר: אני חבר טוב שלך. נענה אליו השני: אם אתה באמת חבר טוב שלי, תגיד לי מה כואב לי... ואותו צדיק לקח את זאת לעבודת ה', ללמד כיצד צריכה להיראות אהבת חברים אמיתית בין חסידים ואנשי מעשה, לדעת מה כואב לחבירו.

וכמו שהזכירו כי לקנות חבר טוב, זה לא קל, וצריכים הרבה לעמול לזכות לחבר טוב באמת.

ולגבי השאלה שנשאלה, יש לומר ע"פ זה, כי הענין של חבר טוב, הוא זה שיודע שהוא מקשיב לו, ויודע את כאבו ואת צרכיו. וכן הוא כאשר הבחור ניגש להתבודד לפני ה', שידע כי ה' הוא חבר טוב, והוא מקשיב לו ולצרכיו.

הר"ר צבי אריה מיימון:

להגיע לחיבור וקשר עם ה'

אין מה להוסיף על הדברים הברורים. רק ברצוני לחדד את נושא התבודדות בכלליות, כאשר נוכחתי לראות כי אצל רבים חסרה ההבנה היסוד במהות עבודת התבודדות, ושאלתם בפה: למה צריכים לעשות התבודדות, מה אנחנו רוצים בעבודה זו, מה הרבי רצה מאתנו וכן על זה הדרך.

ובכן, הגמ' מפרשת את הביטוי "תפילה" שהוא מלשון "נפתולי אלקים נפתלתי", כמו הפתילה שדבוקה ומחוברת סביב הנר, כך בתפילה זוכים להיות דבוק ומחובר להשי"ת.

ובפשיטות זה מה שהרבי רצה, לחבר אותנו אל הקב"ה. שכן, איך דרך אחרת להתחבר לזולת כי אם ע"י דיבור. אפשר לקרוץ בעיניים, לחייך, להראות בידים, אולם החיבור יהיה רק ע"י הלשון והדיבור. כן הוא בקשר עם חברים, עם בני הבית, וגם עם הקב"ה.

ולכן, כאשר הרבי מדבר לעשות התבודדות 'כדבר איש אל רעהו' הוא רוצה לתת לנו בזה סימן והכוונה איך צריך להיות הקשר, שיהיה דביקות וחיבור אמיתי בינו לבין קוננו.

מעתה, אין לנו גם שאלה (שנשאלה בראשית רב השיח) למה צריכים שעה, כי למצב כזה ודאי שאי אפשר להגיע רק ב-10 דקות... חיבור וקשר לוקח זמן, כדי להגיע לזה. עוד דיבור, ועוד סוג דיבור, נגיע לזה.

יה"ר שנזכה.

ראשית, זה ששואל את השאלה ואומר 'שאינ לו חבר טוב', כנראה שהוא יודע מה זה חבר טוב, רק הוא עדיין לא הגיע לפגוש אותם. והוא כמו שחז"ל אומרים "קנה לך חבר" שחבר טוב יש לקנות בכסף רב, כי זה יקר המציאות.

להורות לנו צורת הדיבור

והתשובה לשתי השאלות היא, שרובנו רצה להורות לנו איך צריך להיות צורת הדיבור בשעת התבודדות.

בכך גם נקבל מענה על שאלה המסתעפת: הרי הקב"ה הוא מלך העולם ואיך אני הדל יעמוד לדבר אליו כמו חבר?

כמו שיש השואלים, הרי הפסוק אומר בקהלת: "ה' בשמים ואתה על הארץ ע"כ יהיו דבריך מעטים", וכן יש ביטויים בגמ' "מי איכא חברותא כלפי שמיא", הרי שאין לדבר כך אל ה'. אולם התשובה פשוטה כמו שאמרנו, ודאי שאין הכוונה לדבר בזילות ובסגנון של פחותי הערך, הנקראים 'חברים' בלשון הרחוב... אלא הכוונה היא ודאי לגשת לשיחה אל ה' מתוך יראת שמים והכנעה, רק צורת הדיבור צריך להיות כמו שמדברים אל חבר טוב.

לדבר מתוך הלב מבלי לתכנן איך להתחיל ואיך לסיים

כמו שמרחיב בזה הרה"ח ר' אברהם יצחק כרמל ז"ל, בספרו הנפלא "אשפוך לפניו שיחה" שם הקדיש על כך פרק שלם, לברר הכוונה "כמו חבר טוב", ותמצית דבריו, כי כאשר רוצים לשוחח עם חבר לא עמלים להכין הרצאה שלמה, רק מדברים בטבעיות מתוך הלב. כך גם כאשר מקיימים 'שיחת חברים', על אף שיש ביניהם כאלו שיש אליהם יראה וכבוד, בכל זאת מדברים כמו 'חברים', מבלי לחץ איך להתחיל ואיך לסיים. וכן צריכים לבוא להתבודדות לדבר מתוך הלב כמו שכבר דיברו מקודם, וכמובן מתוך דרך ארץ ובשפה ראויה.

וכאן אתי להוסיף עצה נפלאה ששמעתי מידי, שה' האיר לו למצוא זאת במשך השנים שהוא משתדל לקיים עצת התבודדות. והיא, שהוא בא ומספר 'סיפורים', כלומר, הוא לא בא לבקש מה' על המעיק לו, אלא לספר מה שקורה אתו, כמובן שבסיפור הזה כלול הודאה על הטוב שגמלו ה', ויודי דברים על מה שלא עשה כראוי ובקשות על מה שהוא עדיין רוצה להשיג. כך הוא מדבר בפשיטות ובתמימות, מה שיש לך בלב.

הר"ר אליהו נהרי:

אני רוצה רק להוסיף נקודה אחת בקשר למה שדיברו אודות 'חבר טוב'.

"ליל שבת התאחדות" להבורות הבחורים ירושלים כל חבורה יחד עם ראש החבורה בביתו

ברכות והשפעות עד בלי די, להתקרב אליו בתמימות ולחיות חיים טובים אמתיים בדרכו ועצותיו הקדושות.

אך הליל שבת עצמה" ממשיכים ראשי החבורות לשתף, "שהצליח למעלה מן המשוער, בכל קנה מידה, היה שווה כל מאמץ. הכל מתגמד לעומת התועלת שראינו כבר בשעת הסעודה וגם לפניה... יחד עם התגובות הנלהבות הסוחפות בימים שלאחר מכן, נותנים חיזוק להמשיך ולהשקיע ביתר זאת ועוד, בבחורי החמד ובכל הקשור אליהם."

כאשר עלו הדברים על שולחן הדיונים, באותו יום עיון לראשי החבורות (ראה כתבה נפרדת), התעוררו יחד עמם הקשיים הטכניים לבצע תוכנית מעין זו. אולם, חגורים בכחו של רביה"ק אשר לשמו ולמענו עושים כל זאת, ראו ברכת ה' וסייעתא דשמיא על כל צעד ושעל.

וכך מצאו עצמם הפעילים המסורים עמלים עד לשעות הבוקר המוקדמות של יום השישי, להכין את כל סעודות השבת עם מיטב המטעמים והמעדנים לכבוד שב"ק ברוב פאר והדר, ארוזים ומוכנים לשלוח אל יעדם; ביתם של ראשי החבורות.

קדמה לכך, אסיפה מיוחדת של כל ראשי החבורות, כדי להפיק את מירב התועלת של ליל שבת כזו, כאשר ההחלטה נפלה להקדיש את נושא השבת על ענין "השמחה", בהקשר לימי השמחה של חודש אדר בו אנו עומדים כעת.

במשך השבוע התקשרו לבחורים בישיבות להודיע להם על הליל שבת ולוודאות את השתתפותם, כמו"כ לדאוג לאכסניה לאלו המתגוררים מחוץ לעיר. כך גם בחבורות ליל שישי קיבל כל בחור הזמנה אישית עם סדר ליל השבת ומיקום קיום הסעודות.

להביא את חלקנו לצדיק שבונה המשכן

עוד לפני השעה היעודה כבר החל להתמלא היכל בית המדרש "כתב סופר - צעהלים" בבתי אונגרין, בבחורים שבאו

לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם... "כי השביע נפש שוקקה ונפש

"יודו"

רעבה מילא טוב"... קולות התפילה הנישאים בכח ובהתלהבות ממרומי ביהמ"ד "כתב סופר - צעהלים" במרכז בתי אונגרין בואכה שכונת מא"ש, היו מעין יריית הפתיחה לליל שבת התאחדות שהתקיימה בשב"ק פרשת ויקהל לחבורות הבחורים ירושלים, במתכונת ייחודית; כל חבורה בנפרד יחד עם ראש החבורה בביתו או במקום שנקבע.

כי השביע נפש שוקקה

בתוכנית מיוחדת, לקרב את לבות הבחורים לראשי החבורות, להדק ולחזק את הקשר האישי כדי שכל אחד יקבל בס"ד את מלוא התועלת מהשתתפות בחבורות השבועיות ובשאר הפעילויות הברוכות, הגו מנהלי החבורות על קיום "ליל שבת התאחדות" כל חבורה יחד עם ראש החבורה בביתו.

"זה לא הגיע בקלות" משתפים ראשי החבורה מהרגשי הלב. "לוותר על הפעם האחת בשבוע שאנו יושבים עם הצאצאים באהבה משפחתית אישית, לטובת התלמידים - הבחורים, זוהי הקרבה גם מצד בני הבית."

ולא בדרך אגב, כפי שאנו יודעים מימים ימימה, ההקרבה של בני הבית לכל פעילות מורשת הנחל, המה מן המפורסמות, וכאן המקום להעלות את הדברים על נס, ולהודות להן בשם כל הבחורים והנהלת החבורות, כאשר המה שותפים מלאים לכל הפירות הנפלאות הצומחות בגן העדן של חבורות הבחורים "מורשת הנחל" בכחו של רביה"ק ההולך לפנינו, שבדאי ישפיע עליהן ועלינו

שולחן שבת ערוך ברוב פאר - בבית אחד מראשי החבורות

להתכונן בהכנה דרבה לקראת ליל שבת התאחדות, האחד באמירת ליקוטי תפילות לשב"ק, השני באמירת שיר השירים וכן הלאה.

לתפילת המנחה ניגש הבה"ח שמעון פישר שהלהיב יחד אתו את כל הקהל באש שלהבת "ויזעקו אל ד' בצר להם"...

לפני קבלת שבת נשא ר"מ החבורות הר"ר ראובן שיף דיבורים קצרים בגודל מעלת האחדות ואהבת חברים שאפשר לקבל בליל שבת כזו, כאשר כל חבורה יושבת יחד עם ראש החבורה. בהקשר לפרשת השבוע ויקהל משה, שזוהי עבודתו שכל אחד יביא את חלקו והצדיק רביה"ק בונה את המשכן, כמו שרבינו כותב כי משה רבינו מתקשר עם כל אחד מישראל.

בתום דבריו הנפלאים ניגש הבה"ח משה נחמן נפתליס לקבלת שבת ותפילת מעריב בהתעוררות הלב.

לאחר הריקוד לכבוד שבת קדשינו מחמד עינינו, התקבצו כל חבורה יחד עם ראש החבורה לצעוד ברוב שמחה וחדוה אל עבר ביתו ומקומו, לקיים את סעודת שב"ק.

נקודת אור מכל חבורה

כאשר שוחחנו עם ראשי החבורות לסכם את הסעודת ליל שב"ק, הביע כל אחד בסגנונו את אוירת הרוממות, האחדות והשמחה שהיתה מורגשת בעליל. בכן נשתף אתכם התומכים והקוראים הנכבדים, בכמה נקודות אור העולים ומבצצים מתוככי כל חבורה בדרכה הייחודית.

חבורת הר"ר שמעון צבי שפירא שליט"א סעדה בביתו ברח' שפיצר 5.

במשך הסעודה השמיע ראש החבורה שיחה נפלאה מתובל בסיפורים ועובדות מאנ"ש על השמחה בקיום המצוות לחטוף עוד מעט טוב. כן זכו לשמוע דיבורים נלהבים מאת הרה"ח ר' יצחק אנשין שליט"א על גודל הזכיה של התקרבות לצדיקים וליילך בדרך עצתם.

בתום הסעודה המרוממת מכרו את הזכות לברך ברכת המזון על הכוס לכל מי שמרבה לקבל ע"ע ללמוד שעות רצופות. אחד הבחורים קנה זאת בסך 300 שעות רצופות, ובטוב לבו מסר הזכות לברך על הכוס לחבירו.

חבורת הר"ר נחמיה חשין שליט"א קיימו את הסעודה בהיכל הכולל ברח' חברת ש"ס 18, שוק מא"ש.

חבורת הר"ר זאב שווארץ שליט"א סעדה בבית חמיו ברח' יואל 31.

החבורה שמונה כשלושים בחורים בליעה"ר, הסתופפו בצוותא חדא כאיש אחד בלב אחד, באחוה ורעות. במשך הסעודה נשאו דברים ארבעה מחברי החבורה, על החיות שיש לברסלב'ר בחור, במיוחד בכך שהוא זוכה להשתתף בחבורות, על השמחה והחיות בעבודת ה', על קדושת שב"ק ועוד. כמו"כ השמיע ראש החבורה מדברותיו על שמחת יהדותינו, להתחזק בעשיית התבודדות מדי יום, ולשמוח אחרי ירידה לדעת שהיא לצורך עליה. כן התקיימה "שיחת חברים" נפלאה בין כל החברים עד לשעה מאוחרת.

חבורת הר"ר איתמר לייפר שליט"א, קיימו את הסעודה בשב"ק פרשת פקודי, ב'מקלטי הנחל' בשכונת בתי נייטין.

הזמירות התקיימו בהתרוממות והתלהבות, כן הורגשה במיוחד האהבת חברים שרוחשים הבחורים זה לזה. בשיחה שנשא ראש החבורה הרחיב בנועם אמריו על הקושי בעבודת השמחה כי היא נמשכת לזמן בלתי מוגבל, ועל כן יש להתחזק תמיד ולהמציא לעצמו התחדשות ונקודות לשמוח בכל יום ובכל עת. כן עמד בדבריו על ההתחזקות הנצרכת במיוחד לאחר שזוכים להינשא ולהקים בית בישראל בשטומ"צ.

כאשר נוכחנו לדעת, פאר ויפוי ריבוי הגוונים; כל חבורה ותפארתה, כל בחור וזיו הדרו, נאחל לכל אחד, שיזכו להכניס הדיבורים בתוך ליבותיהם פנימה, להמשיך את האחוה והאחדות לאורך ימים, ובכך נזכה לקבל את אורו של רביה"ק ביתר שאת לטוב לנו כל הימים.

הבחורים בכיסופין דקדושה והמשיכו לשורר במשך שעה ארוכה ניגוני שב"ק בהתעוררות ודביקות לקל חי... עד שהיו מוכרחים לעצור אותם, כאשר הבחורים התקשו להאמין כי השעות הנפלאות חלפו כ"כ מהר, והתחננו לקיים סעודות נוספות מעין אלו.

חבורת הר"ר בנימין פראנק שליט"א קיימה את הסעודה ב'מקלטי הנחל' - המקלט בשכונת בתי נייטין.

האווירה היתה מרוממת במיוחד, כאשר ראו את ריבוי האחדות בין הבחורים והקשר שהתלבב בינם לבין ראש החבורה.

בסוף הסעודה קיימו "שיחת חברים" בין כל הבחורים בנושא השמחה. רב השיח נמשכה למשך שעה ארוכה, עד שכבר היו מוכרחים לעצור עקב השעה המאוחרת והבחורים דרשו להמשיך זאת בהזדמנות אחרת.

בתום הסעודה המרוממת, במהלכה שורר הבחורים זמירות ליל שב"ק מתוך הזמירות שהודפסו במיוחד לליל שבת התאחדות זו, וראש החבורה השמיע שיחה נפלאה על עבודת השמחה, עלו כל הבחורים לביתו של ר' אליעזר קירשבוים, להודות לו על השבת הנפלאה שהכין בטוב טעם, ועל כל מה שמשקיע במשך כל השנים ב"מורשת הנחל" בכלליות ובפרטיות.

חבורת הר"ר שמעון קעניג שליט"א קיימו את הסעודה בביתו רח' אורבך 12 שכונת בית ישראל.

ראש החבורה מציין, כי עצם הדבר, שהתקשרו במשך השבוע להזמין את כל הבחורים הלומדים בשיבות הקדושות הפזורות ברחבי ירושלים עיה"ק, כבר גרם לקשר ולאחדות בין הבחורים ובין ראש החבורה.

והסעודה עצמה, עם הזמירות, הניגונים, השיחות והדיבורים היו מעל ומעבר למשוער בסייעתא דשמיא.

חבורת הר"ר לוי יצחק צוקר שליט"א סעדה בביתו רח' עונג שבת 4, שוק מא"ש

כל בני החבורה השתתפו במלואם, במהלך הסעודה עשו ארבעה בחורים סיום מסכתא על מסכת שבת, מגילה ומו"ק וכן על ח"ב בליקו"ה. כמו"כ השמיעו כמה בחורים דיבור מנקודת לבם אודות עבודת השמחה, וכן בהקשר לתורה הזמנית.

בתום הסעודה התקיימו ריקודים עליזים באופן יוצא מהרגיל לכבוד שב"ק וימי אדר.

חבורת הר"ר נחמן שפירא שליט"א סעדה בביתו בבתי אונגרין 305, מעל ישיב"ק שומרי החומות.

בתום הסעודה כאשר כבר החלו להתכונן לברכת המזון, התעוררו

יום א' פקודי כ"ו אדר"א תשפ"ב

בס"ד

התורה והברכה

למנוחלי הארעון הנדע בשערים בפעליו הכבירים

"משיך נועם"

לעידוד וחיווך חבורות הבחורים בארה"ק

על תרומתם הנכבדה להשתתפות בהוצאות

"ליל שבת התאחדות"

לחבורות הבחורים, כל חבורה יחד עם ראש החבורה

שהצליח בס"ד מעבר למשוער, וכבר שמועט את התגובות הנלהבות של בחורי החמד, שגרים להלחיק את הקשר בינם לבין ראש החבורה, וגם להרבות האחדות והאהבה חברים בין חברי החבורה, להמשיך להתעלות מעלה מעלה בדרכי התורה והיראה ועבודת ה' מתוך שמחה ויה"ר שיזכו להמשיך בפעילות הברוכות, להגדיל תורה ולהאדירה ביתר שאת ועין, מתוך כרית טפא ונורא מעליא, אך טוב וחסד ישכון באחיהם תמיד, ויראו ברכה ותעלות בכל מעשי ידיהם, חן ועישר בביתם ועדקות תעמוד לעד, להתבדך בר"ב חיויא ור"ב חנוא אורף ימים ביטות עישר ובבד בשמאלה, ובמורה נסח לראות בבנין ציון וירושלים בביתא טאל צדק ביטות אמן

המברכים מקרב לב התעלה

"רק עיקר עסקכם יהיה להשקות אילנות"

כינוס הוקרה ויום עיון לראשי הבורות הבהורים

בערבנו

של ר"ח אדר הראשון, התקיים "כינוס הוקרה ויום עיון" לראשי חבורות

הבחורים בירושלים ובי"ש, באולם "תכלת מרדכי" המפואר בואך עיה"ק ירושלים.

אווירה מרוממת הורגשה באויר ההיכל, עת צעדו לתוכה ראשי החבורות מירושלים ובית שמש, כאשר המה נעמדים מתפללים נוכח ההשקעה המיוחדת, בשולחנות הערוכים ביופי והדר ומחשבות עולות בראשם: "וכי לנו מגיע הוקרה, על שרבינו נותן לנו את הזכיה לשמש אותו ואת תלמידיו?! אנו חייבים להוקיר לו טובה כל ימי חיינו".

אכן זוהי ההרגשה הכנה של ברסלב'ר חסיד, אולם בכל זאת ממידת הכרת הטוב הטבועה בקרב האיש הישראלי, שקדו בהנהלת "מורשת הנחל" לקיים כינוס מיוחד להביע את הכרת הטובה וההוקרה לראשי החבורות החשובים, המוסרים את כל כולם למען בחורי החמד מדי שבוע בשבוע, כאשר המה משקיעים את מלוא אונם ומרצם להשקות את צעירי הצאן מתורתו של הנחל נובע מקור חכמה, על פי דרכם, למען ייחרטו בלבם כל ימיהם. לאחר תפילת מנחה של ר"ח בהתעוררות

כראוי לברסלב'ר חסידים, נטלו המשתתפים את ידיהם לסעודת ר"ח עשירה, כנפסק בשו"ע כי מצוה להרבות בסעודת ר"ח.

במהלך הסעודה פתח ר"מ החבורות הר"ר ראובן שיף שליט"א בדברים קצרים כי מטרת הכינוס היא להרעיף חיזוק והוקרה לעוסקים במלאכת הקודש, כדי לתת להם את הכח להמשיך במלאכתם נאמנה.

הזכיה להשקות אילנות

אחריו השמיע הרה"ח ר' אליעזר בורשטיין מדברותיו, בהזכירו את הפיוט "שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי" הרומז כי שמחה מיוחדת היא כשמתאספים ראשי החבורות יחד במקום זה הנקרא "תכלת מרדכי", וגם ש"יחד" בגימטריא 22 הרומז לשנת העשרים ושנים של "מורשת הנחל". כשהוא מרחיב בנועם אמריו על הזכיה הגדולה 'להשקות אילנות' כצוותא הזקן, ועל ראשי החבורות להאמין בכחו של כל דיבור שמדברים לבחורים שאינו הולך לאיבוד, ואפשר שיהיה נשמע אפילו בשנים רבות לאחר מכן. גם יש לדעת כי כל בחור הוא דורות, וממילא כל דיבור הוא זכות הרבים לדורות, ואשרי חלקם בזה ובבא.

בתום דבריו הנפלאים יצאו הקהל בריקוד של שמחה לכבוד ר"ח ועל נועם חלקינו וגורלינו.

לוותר על החשבונות האישיים

בהמשך הסעודה נשא דברים הר"ר אליעזר קירשבוים שליט"א כשהוא מרחיב בדיבורים

וייעול החבורות, וכן הצעות להתחדשות ורענון הכחות, לתועלת הבחורים בכלליות ובפרטיות, לחזק את הקשר בין הבחורים, להלהיב בקרבם את הנעימות בהשתתפות בחבורות וכן על הקשר האישי בין ראשי החבורות לבחורים להיות להם לצדם בשעת הצורך ולכוון את צעדיהם בדרך הטוב והישר בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו. כאשר כל ראש חבורה בתורו הביע את דעתו ותרם מנסיונו לחזק איש את רעהו בעבודת הקודש, כן הביעו ראשי החבורות בדף המיוחד, הצעות ורעיונות להתחדש באופן קיום החבורות.

לאחר ברכת המזון ותפילת ערבית בהתרוממות, יצאו ראשי החבורות אל בתיהם עם מנחת הוקרה צנועה לבני המשפחה, להודות להם על עזרתם בכל צעד ושעל, חלק כחלק יאכלו. מלאים וטעונים בכחות מחודשים לקראת המשך הזמן והשנים הבאות, לקרב נפשות לאבינו שבשמים בדרכו הסלולה של רביה"ק.

היוצאים מהלב, על השליחות קודש שיש לכל ראש חבורה, לקרב את הבחור ולהצילו מהרחוב המסוכן. כשהוא מספר כמה סיפורים מנסיונו האישי, כיצד אפשר להחיות בחור במילה אחת, בהרגשת קירבה אישית. כן חיזק את ראשי החבורות נוכח המחשבות של "מתי אעשה גם אנכי לביתי, מה יהיה עם העבודת ה' האישית?" כי עלינו לדעת שזכינו שרבינו קרא אותנו לעבודתו, לעשות נפשות לקרבם לדרכו ולאורו, ואנו צריכים להתחזק תמידין כסדרן, לא להרפות, רק לבקש מרבינו שיקשור אותנו היטב בשקו, כמו שביקש מוהרנ"ת. ושנאמין בכוחו שה' נתן לנו, בהזכירו את המשל הידוע שרבינו מביא בחיי מוהר"ן, על העשיר שהלווה לאנשים רבים ולא פרעו את חובם, ובא אחד והתחנן על חובו ואמר לו המלוה: "מה איכפת לי מהמעות שלך, לך והבא לי את החובות של האחרים" וכאשר נתבונן נראה שתי נקודות נפלאות א. שהעיקר היא הזיכוי הרבים, לקרב נפשות לאבינו שבשמים, מבלי להסתכל על החשבונות האישיים. ב. ללכת במחשבה של "לא עליך המלאכה לגמור" רק לעשות את שלו והוא יגמור בעדינו.

רב שיח פורה ומחכים

גולת הכותרת היתה "רב שיח" פורה ומחכים בין כל ראשי החבורות, במשך יותר משעה, במהלכו הועלו נקודות שונות לשיפור

הגיגת

הבשורה המרנינה 'עמוד היו
כל שו"ע או"ח ומש

היה זה לפני כחמש שנים, כאשר הנהלת "מורשת הנחל" ישבו על המדוכה כיצד לייסד סדר לימוד יומי קבוע, לקיים ציווי רביה"ק ללמוד כל יום פוסקים חוק ולא יעבור. הצעות שונות נשקלו ונבחנו עד שנפלה ההכרעה להצטרף לסדר לימוד של 'עמוד ליום' בשו"ע או"ח ומשנה ברורה, כפי שנקבע ע"י פוסק הדור הגאון ר' שמואל הלוי וואזנר זצ"ל לפני כעשור, ובאותה תקופה התכוננו להתחיל את המחזור השני בסדר הלימוד הזה.

חשובי וזקני אנ"ש עמם התייעצו הביעו את תמיכתם הנלהבת ביוזמה ברוכה זו, ואף צירפו את חתימתם לקרוא לכלליות אנ"ש להצטרף לסדר לימוד זה, לקיים ציווי רביה"ק בתמימות ופשיטות.

וכך לקראת התחלת המחזור החדש בתחילת חודש אדר שנת תשע"ז, התקבלה הבשורה המרנינה בקרב אנ"ש בכל מקומות פזוריהם ורבים הצטרפו לסדר לימוד זה, ללמוד מידי יום 'עמוד היומי' בשולחן ערוך אורח חיים ומשנה ברורה, לדעת את המעשה אשר יעשון דבר יום ביומו ומדי שבת בשבתו ומועד במועדו, למען נלך באורחות חיים טובים וישרים.

עוד גבר חסדו ה' עלינו, כאשר המו"ל של החוברת השבועית "אוצרות יהודים" הביעו הסכמתם להכניס את סדר הלימוד הזה לחוברת, ומאז הוא מופיע כסדר מדי שבוע בין שאר הלימודים היומיים בתנ"ך, משניות, דף היומי, ספר הזוה"ק וספרי רביה"ק ותלמידיו ועוד.

מעמד מפואר ומרומם היום שו"ע או"ה ומשנה ברורה בסדר "עמוד היומי"

מי' בסדר שו"ע ומשנ"ב // אברכים ובחורים לא מפסיקים להודות על שזכו לסיים את
שנ"ב // חגיגת סיום בליווי כלי זמר // לקיים ציווי רביה"ק חוק ולא יעבור

שהטעים בנועם אמריו על החיוב הגדול של כל בחור ללמוד הלכה למעשה, במיוחד שו"ע אורח חיים הנוגע לחיי היום יום של כל אחד ואחד.

בתוך הדברים דיבר על הזכיה הגדולה שיש לבחורי החבורות, שהנהלה החשובה שוקדת להיות להם לעזר לקיים סדר לימוד מיוחד כזה. כאשר הוא מרחיב בשתי נקודות, הראשונה להתחזק תיכף בהתחלה להתגבר על קשיי היצר, כפי שרבינו מגלה לנו בתורה ס"ב, כי עיקר כל הדברים הם ההתחלה, כי כל ההתחלות קשות וכו', וכאשר מתגברים בשלב זה זוכים אח"כ להמשיך קל יותר. במיוחד כעת שכל בחורי החבורות התאספו יחד להתחיל מחדש, יהיה בזה כח הרבים לעזר. והשניה לאור דברי הרמ"א תיכף בעמוד הראשון, לחשוב שהוא יושב אצל המלך ולכוון כל תנועותיו ומעשיו לפי זה, כאשר הוא מטעים זאת לעובדא ולמעשה, שכל בחור ידע כי יש לו עבודה תמידית לעמוד על טהרת המחשבה, שכל בחור יהיה מוכן עלי קרב, לדעת שכל פעולה בעבודת ה' לא יזכה להגיע לזה כי אם במלחמה תמידית, וזאת ע"י שיפעיל את מחשבת המח המולידה חמימות, כפי שמגלה לנו רביה"ק, וזה יגרום לחמימות בכל ענייני עבודת ה'.

לסיום, כל בחור שקיבל על עצמו ללמוד את סדר העמוד יומי קיבל חוברת מהודרת עם סדר הלימוד לשלשה חדשים הראשונים, שתהיה מוכנה לו בכל דרכיו ולא יפסיד יום אחד מלקיים ציווי רביה"ק ללמוד כל יום פוסקים חוק ולא יעבור.

פאר והדר, ולאחר שסעדו את לבם בכיבוד עשיר לכבוד המעמד, שוררו ניגוני התעוררות על לימוד התורה ועל ימי הפורים הקרבים.

בסיום ששת חלקי המשנה ברורה, נתכבד ראש החבורה הרה"ח ר' שמעון צבי שפירא שליט"א, שהרחיב בדבריו אודות ימי הפורים הקרבים שבו קבלו עם ישראל את התורה מאהבה, כמובא בגמרא, כשהוא קורא לכל בחור לקבל על עצמו מאהבה, ללמוד בכל יום את העמוד היומי בקביעות, וזכות הצדיקים שחיברו את השו"ע והמשנה ברורה תעמוד לכל הלומדים כדי שיוכלו לקיים את הנלמד.

בתוך כך ציטט דבר נפלא, שמסיימים את השו"ע סמוך ונראה לימי פורים קטן, שמקופיא נראה כי אין בו שום הלכה מסוימת מלבד אי אמירת תחנון, אולם בעל המחבר והשו"ע ייסד על כך סימן שלם, כאשר בסופו מובא מחלוקת האם יש לערוך סעודה ביום זה, והרמ"א מסיים בפסוק "וטוב לב משתה תמיד". מה שניתן ללמוד מכך, כי בכל דבר יש משנה והלכה ברורה בשולחן וערוך מה ואיך להתנהג לשמור ולעשות.

לאחר מכן פצח כל הציבור בריקודים נלהבים על השמחה הגדולה לגמרה של תורה, לקול צלילי כלי זמר, כאשר הבחורים רוקדים ושמחים בשירה וזמרה של אהבת התורה ולומדיה בשילוב ניגוני פורים לכבוד ימי חודש אדר.

להתחזק תיכף בהתחלה

בהתחלת המחזור החדש נתכבד ראש החבורה הרב ר' צבי אריה מיימון שליט"א,

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

כמה מרנין הלב כאשר אנו עומדים כעת בסיום המחזור הנוכחי, והתגובות הנלהבות אינן פוסקות מלהגיע למפעל "לימוד הלכה" דחסידי ברסלב, מכל שכבות הציבור בחורים ואברכים, בעלי הוראה ואברכי כוללים, זקנים עם נערים, המודים ומברכים בכל פה על היוזמה הנפלאה הזו ועל זכיתם של רבים לסיים את כל ששת חלקי משנה ברורה על הסדר. כאשר כל אחד מעיד מאישיותו הוא, כיצד מלבד מה שזוכים לקיים את ציווי רביה"ק ללמוד כל יום פוסקים, שהזהיר על כך מאד מאד (ראה שיחה"ר כ"ט ועוד), עוד זוכים ללמוד הלכה למעשה הלכות הנוגעות בכל תהלוכות חייו של האיש הישראלי, משכיבתו ועד קומו, שבת וימים טובים וכן הלאה.

הדר קבלוה מאהבה

וכך ברוב שמחה וצהלה, נערכה חגיגת סיום מפוארת בליל שישי פרשת תצוה, בהיכל בית המדרש הגדול מא"ש, לכלל בחורי החבורות ברחבי ארה"ק, להוקיר את הבחורים הרבים בני החבורות, שזוכים לסיים חלקים נרחבים מהמשנ"ב, וישנם גם כאלו שזוכים לסיים את כל ששת החלקים, וגם לחזק ולעודד בחורים נוספים להצטרף ללגיונו של מלך ולהימנות בין היהודים הכשרים היודעים משנה והלכה ברורה בכל תהלוכות חייהם.

בשעה היעודה התמלא ההיכל בבחורי החמד, שהסבו נרגשים ליד שולחנות ערוכים ברוב

החבורות השבועיות - זמן חורף

אומן

יום חמישי | בשעה 6.00

מצפה אומן, בבית משפחת שפירא
אחראי ר' שמואל שפירא

אלעד

יום שני | 7:45 בערב

בביהמ"ד חסידים
שיחת חברים בספר שיחות הר"ן
אחראי: ר' יעקב ירבלום הי"ו
05271-35144

ביתר

יום שני | 9:00 בערב

בביהמ"ד עטרת הנחל
שיחת חברים בספר השתפכות הנפש
אחראי: ר' יחיאל מיכל ברנד הי"ו
05832-08001

יום רביעי | 9:15 בערב

בביהמ"ד מקור הנחל
שיחה שבועית

אחראי: ר' דוב הלפרין הי"ו
05832-38831

בית שמש

רמה ב'

יום שני | 8:30

באולם שע"י ביהמ"ד "נחלת חן"
ראש החבורה ר' איתמר לייפער
שיחה שבועית
אחראי: ר' נחמן קלפהולץ הי"ו
05331-71480

יום שני | 8:00

בביהמ"ד "נחלת חן"
שיחת חברים בספר חיי מוהר"ן
אחראי: ר' שלמה שישא הי"ו
05041-02203

יום שלישי | אחר מעריב

בביהמ"ד "נחלת חן"
שיחת חברים בספר חיי מוהר"ן
אחראי: ר' יהודה נמני הי"ו
05484-86872

ליל שישי | 7:30

בת"ת ברסלב
שיחת חברים בספר עלים לתרופה
אחראי: ר' נחמן שפירא הי"ו

ליל שישי | 7:30

בבית אחד החברים
שירה וזמרה
אחראי: ר' אליהו ירבלום הי"ו
05276-78143
קריה

יום שני | אחר מעריב

בעז"נ דביהמ"ד ברסלב
שיחה שבועית
אחראי: ר' אורי פרידברג הי"ו
05484-01927

יום שלישי | אחר מעריב

בביהמ"ד ברסלב רח' מנחת יצחק
שיחת חברים
אחראי: ר' נחמן קעניג
טלי: 05331-11186

קנה בושם

יום שני | אחר מעריב

בעז"נ דביהמ"ד ברסלב
שיחת חברים בספר ליקוטי עצות
אחראי: ר' מרדכי שלום רוזנפלד הי"ו
05331-27363

יום שני | אחר מעריב

בביהמ"ד "אנשי הצדיק"
שיחת חברים בספר חיי מוהר"ן
(בלשה"ק)
אחראי: ר' דוד שמואל ניסנבוים הי"ו
05484-91687

יום רביעי | 7:15

בבית אחד החברים
שיחת חברים בספר השתפכות
הנפש - בלשה"ק
אחראי: ר' יהודה חנון הי"ו
05331-45325

רמה ג'

יום רביעי | בשעה 8:30

בביהמ"ד ברסלב
שיחת חברים בספר שיחות הר"ן
אחראי: ר' גדליה קיפניס
טלי: 05041-74097

בני ברק

יום רביעי | אחר מנחה

ביהמ"ד הגדול רח' אלשיך 5
שיחה שבועית
אחראי: ר' שמואל גלבך הי"ו
050-415-3581

יום שלישי | בשעה 3.00

שיחת חברים
ביהמ"ד הגדול דחסידי ברסלב בני ברק,
רח' אלשיך 5 למעלה על הגג
אחראי: ר' שלמה הירש הי"ו
05485.03354

ברכפלד

יום שלישי | 7:30 בערב

בבית החברים
שיחת חברים בספר שיחות הר"ן
אחראי: ר' שלום סופר הי"ו
05041-00499

הר יונה

יום חמישי | 8:30

ביהמ"ד נחלת הצדיק
שיחת חברים בספר השתפכות הנפש
אחראי: ר' נחמן מלמד הי"ו
05484-10520

ירושלים

יום שני | 7:00

בבית הר"ר אליעזר קירשבוים
ראש החבורה: הר"ר ש. ז. שפירא
שיחה שבועית
אחראי: ר' ש. נ. גודלסקי הי"ו
05276-04839

יום שלישי | אחר מעריב

עז"נ הישן

שיחת חברים

אחראי: ר' אהרן גרומן הי"ו
05276-80057

יום שלישי | 9:45

היכל הכולל
שיחת חברים עם הר"ר מתיא אנשין
אחראי: ר' מרדכי שפירא הי"ו
05832-56322

יום שלישי | בשעה 7:00

חבורה כללית

בעז"נ הישן, בביהמ"ד
הגדול מא"ש
7.10 ניגונים
שיחה שבועית, כל שבוע
נואם אחר
7.45 סיום החבורה

יום רביעי | 6:00

בית צבי
ראש החבורה: הרה"ח ר' מאיר קרלכך
שיחה שבועית
אחראי: ר' י. נ. פראנק הי"ו
05276-40892

יום רביעי | אחר מעריב

בית צבי
ראש החבורה: הר"ר ראובן שיף
שיחה שבועית

יום רביעי | אחר מעריב

בבית החברים
שיחת חברים
אחראי: ר' נחמיה חשין הי"ו
05276-27299

יום רביעי | 8:45

ביהמ"ד ברסלב "אוהל יעקב" גב"ש
עפ"י תורה הזמנית
אחראי: ר' נתן מאיר פירר
05484-92765

ליל שישי | 9:00

בביהמ"ד "אור אברהם"
שיחת חברים באנגלית
אחראי: הר"ר אליעזר סאוויצקי
05484-79270

עמנואל

יום שני | 7:00

בית הכנסת ברסלב "אור זורח"
שיחת חברים בספר עצות המבוארות
אחראי: ר' בנימין חשין
טלפון: 05832-10849

צפת

יום רביעי | 7:30

בביהמ"ד "פאר הנצח"
ניגונים ושיחה
אחראי: ר' שמחה פלברבוים הי"ו
05331-44862

יונגערמאן!

השתתף בחבורה מדי שבוע בקביעות. ס'זועט דיר זיין ליכטונג!